Indholdsfortegnelse

AgroPro Danmark 2
Bæredygtigt Landbrug 29
Danmarks Jægerforbund 68
Danmarks Naturfredningsforening 70
Dansk Skovforening 73
Datatilsynet 75
Fjordland 80
Flex Fertilizer System 84
Klimabevægelsen i Danmark 86
Landbrug & Fødevarer 88
Danske Advokater 114
Biogas Danmark 118
KL 119
Økologisk Landsforening 121

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

4. november 2025

Sags.nr.:24-10-000001

Høringssvar til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

Konklusion:

Overordnet er ideen om at målrette regulering efter udledning en positiv tanke. Det gælder om at reducere tab af næringsstoffer og drivhusgasser. Også på grund af Økonomisk Bæredygtighed. I dag er kontrollen med gødning restriktiv og ressourcekrævende for SGAV styrelsen, landmænd og rådgivere. Der er dog mange spørgsmål og konflikter i loven, som skal rettes, før man er i mål med loven.

Loven er i strid med grundlæggende EU-principper

Desværre er loven i strid med fem EU-principper. Den kan derfor ikke godkendes i nuværende form og vil blive påklaget til EU-Kommissionen, hvis ikke loven ændres drastisk.

Godt Landmandsskab sættes ud af kraft

Detaillovgivning og bureaukratiske regler, sætter sund fornuft og Godt Landmandsskab ud af kraft. Jo mere detaljeret lovgivning, jo mindre sund fornuft og dømmekraft. Den enkelte landmand mister fornemmelsen for, hvad der er rigtigt og forkert.

Modellen bygger ensidigt på modelberegninger. Modellen skal understøttes af målinger. Målinger på den enkelte bedrifts dræn. Målinger af retention fra den enkelte bedrift. Målinger af ammoniakfordampning. Målinger af udvaskning til grundvandet. Målinger af klimagasser, CO_2, lattergas og metan.

Modelberegninger er politisk udarbejdede beregninger, der ikke kan efterprøves, endsige dokumenteres. Så længe Gødningsloven ikke bygger på målinger, er der stor risiko for fejl. Tilfældigheder kan være afgørende for om en bedrift bliver hård ramt, eller begunstiget.

Ved at anvende målinger, til at dokumentere beregningsmodellerne, vil den nye gødningslov være et skridt i den rigtige retning. Men indtil målinger er en del af modellen, er vi sikre på, at den er strid med grundlæggende EU-principper.

Fosforloft og harmoniregler

Der er ingen grund til at afvente beregningsmodeller for fosforlofter og harmoniregler. Når det besluttes at lave målinger af nitratudvaskning for bedrifterne, vil måling af fosforbidrag og udledning være en naturlig del, som ikke behøver afvente gennemførelsen af første del, med målrettet regulering. Lad os komme i gang med at måle. Modelberegninger hører fortiden til.

Drivhusgasdelen er en vigtig del af loven og bør implementeres parallelt
Det er vigtigt, at der sker en samlet implementering af alle dele af loven samtidigt, så den enkelte landbrugsfamilie kan beregne, om de har en fremtid, eller de er en blandt dem, som må forlade erhvervet.

Forskelsbehandling af landmænd, kan være i strid med EU-rettens principper om ligebehandling og ikke-forskelsbehandling. Når nationale regler for landbrug, miljø eller støtteordninger differentierer på geografisk placering (f.eks. opland, region, arealtype), kan dette udgøre indirekte forskelsbehandling — dvs. selv om det ikke hedder "bor du her-/derfor får du mindre", kan virkningen være, at landmænd i visse områder stilles ringere. Praksis fra EU-Domstolen kræver, at sådanne forskelle må være saglige, nødvendige og proportionale.

Gør det simpelt. Hele modellen kunne gøres målrettet, retfærdig og billig, ved at måle, frem for avancerede og usikre udledningsmodeller. Effekten vil øjeblikkelig være synlig og effektiv. Og dermed være i overensstemmelse med EU-principper. Det er loven ikke i den nuværende form.

Overordnet kan der diskuteres

Er modelberegninger i overensstemmelse med Nitratdirektivets intentioner omkring ligevægts-gødskning?

Er forskelsbehandling af landmænd på baggrund af modeller retsgyldige?

Er landbrugets udledning af nitrat, alene skyld i eutrofiering?

Kunne mindre omfattende indgreb, udmønte sig i samme effekt?

'Gødskningsloven' overtræder fem overordnede EU-principper:

Loven er i konflikt med fem EU-retslige **generelle principper**, som ikke står i ét direktiv, men som **alle medlemsstater og love skal overholde**.

Den nye **gødskningslov** (Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget, 2025-forslaget) kan derfor vurderes op mod fem centrale EU-principper, der har **traktats rang** (TEU art. 5 og TEUF art. 18, 20 og 191).

1. Proportionalitetsprincippet

EU-krav: Tiltag må ikke gå videre, end hvad der er nødvendigt for at nå et legitimt mål.
Konflikt i forhold til loven:

- Den danske model baserer sig på **områdespecifik udledningsregulering**, hvor enkelte landmænd kan blive hårdere ramt end andre – ikke pga. deres faktiske drift, men fordi de bor i et opland med lav retention eller tæt på sårbare vandområder.
- Hvis virkemidlerne (f.eks. krav om reduktioner eller braklægning) **ikke står i rimeligt forhold til den reelle miljøeffekt**, kan det være **uproportionelt** efter EU-retten (jf. bl.a. *C-331/88 Fedesa*).
- Manglende dokumentation for modelnøjagtighed og kontrol kan forstærke risikoen for brud.

Høj risiko for konflikt i forhold til Proportionalitetsprincippet
Særligt når miljøgevinsten ikke kan dokumenteres på bedriftsniveau, men byrden er betydelig.

2. Ligebehandlings- og forskelsbehandlingsforbuddet (TEUF art. 18)

EU-krav: Lige forhold skal behandles lige; ulige forhold kan behandles forskelligt, hvis det er sagligt begrundet.
Konflikt i forhold til loven:

- Loven skaber **markante forskelle** mellem landmænd i forskellige oplande og på forskellige jordtyper.
- Hvis forskellen alene skyldes **geografisk placering** og ikke dokumenteret miljøeffekt, kan det være **usaglig forskelsbehandling**.
- Det er præcis den type forskel EU-Domstolen tidligere har underkendt, f.eks. i *C-304/01 Spanien mod Rådet* (ulige behandling uden objektiv begrundelse).

Høj risiko for konflikt i forhold til Ligebehandlings- og forskelsbehandlingsforbuddet
Styrelsen skal påvise, at forskellen er nødvendig og proportionel for at opfylde miljømålene.

3. Saglighedsprincippet

EU-krav: Offentlige myndigheder skal træffe afgørelser på objektivt, fagligt og miljømæssigt grundlag – ikke politiske eller geografisk tilfældige.
Konflikt i forhold til loven:

- **Udledningsmodellen er alene baseret på skøn** og teoretiske modeller og ikke på verificerede målinger.
- Hvis data eller modeller ikke er **fagligt tilstrækkelige til at bære de individuelle konsekvenser**, strider det mod kravet om saglighed og videnskabeligt grundlag, jf. EU-Domstolens praksis (*C-77/09 Gowan*, *C-343/09 Afton Chemical*).

4. Nødvendighedsprincippet

EU-krav: Indgreb skal være nødvendige for at opnå målet; mildere midler skal vælges, hvis de kan opnå samme resultat.
Konflikt i forhold til Gødskningsloven:

- Hvis samme miljømål kunne nås gennem **incitamenter, frivillige ordninger eller præcisionskrav** fremfor generelle restriktioner, bryder det nødvendighedsprincippet.
- Loven pålægger mange bedrifter krav uden mulighed for alternative løsninger.

Høj risiko for konflikt i forhold til Nødvendighedsprincippet: Danmark skal dokumentere, at andre virkemidler (f.eks. frivillige aftaler, målrettet rådgivning), ikke kunne opnå samme effekt.

5. Retssikkerhed og forudsigelighed

EU-krav: Regler skal være klare, gennemsigtige og forudsigelige.
Konflikt i forhold til Gødskningsloven:

- Modellen bygger på **løbende justerede udledningskort**, hvor grænser og virkemidler ændres årligt.
- Landmænd kan ikke planlægge eller investere langsigtet.
- EU-Domstolen har tidligere underkendt love, hvor erhvervsdrivende ikke kunne forudse retsvirkninger (*C-17/03 VEMW*).

Risiko i forhold til Retssikkerhed og forudsigelighed

Samlet vurdering

EU-princip	Mulig konfliktgrad	Kommentar
Proportionalitet	🔴 Høj	Byrder uden dokumenteret proportional miljøgevinst
Ligebehandling	🟠 Middel–høj	Store geografiske forskelle
Saglighed	🟠 Middel	Afhænger af modelens videnskabelige basis
Nødvendighed	🔴 Høj	Mindre indgribende midler ikke fuldt belyst
Retssikkerhed	🟠 Middel	Ændrede kort og beregningsmodeller

Konklusion

Loven **er i konflikt med 5 grundlæggende EU-principper**, hvis den ikke udmøntes med **gennemsigtighed, dokumenteret proportionalitet og mulighed for individuel prøvelse**.

Især **proportionalitet, forskelsbehandling og nødvendighed** er de kritiske områder, hvor et **klage- eller prøvningsgrundlag** er relevant.

Juridisk oversigtstabel over potentielle konflikter mellem den nye *Gødskningslov* og EU's grundlæggende retsprincipper

Oversigt: Gødskningslovens mulige konflikt med EU-principper

Nr.	EU-princip	Kilde i EU-retten	Krav i EU-retten	Mulig konflikt i den nye gødskningslov	Relevante EU-domme / retskilder
1	**Proportionalitet**	TEU art. 5, stk. 4	Tiltag må ikke gå videre, end nødvendigt for at opnå målet.	Udledningsmodellen pålægger landmænd i visse oplande markant større krav end andre – uden tilsvarende dokumenteret miljøeffekt. Kan være uproportionelt, hvis byrden overstiger gevinsten.	*C-331/88 Fedesa*, *C-210/03 Swedish Match*, *C-343/09 Afton Chemical*
2	**Ligebehandling / forbud mod forskelsbehandling**	TEUF art. 18 og 20 + EU-charter art. 20–21	Lige forhold skal behandles lige; ulige forhold må kun behandles forskelligt, hvis sagligt begrundet.	Forskellige krav til gødskning, udledninger og virkemidler afhængigt af beliggenhed og retention. Hvis forskellen ikke hviler på dokumenterede miljødata, kan den være ulovlig forskelsbehandling.	*C-304/01 Spanien mod Rådet*, *C-344/04 ICAP*, *C-195/12 IBV & Cie*

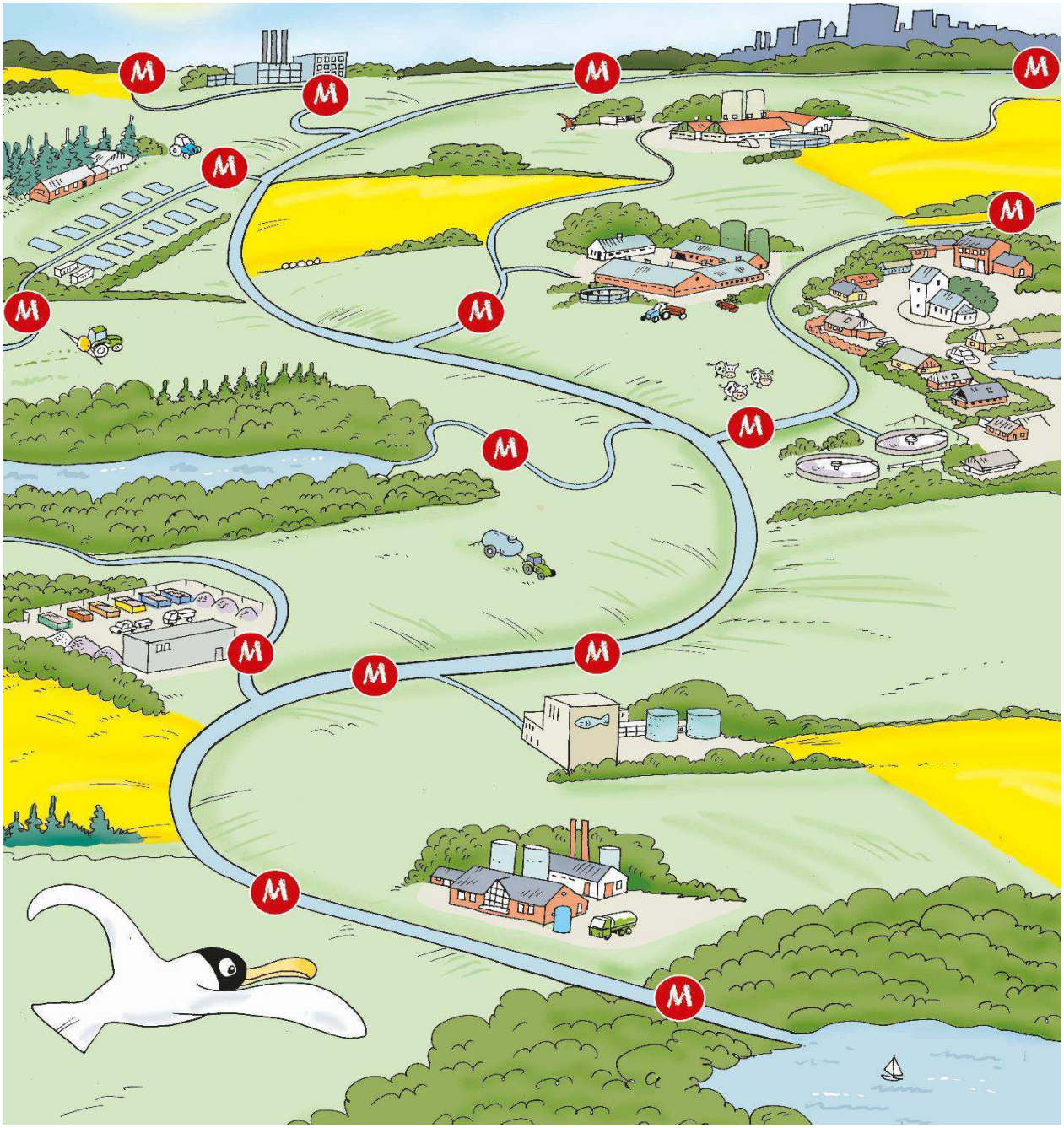
Nr.	EU-princip	Kilde i EU-retten	Krav i EU-retten	Mulig konflikt i den nye gødskningslov	Relevante EU-domme / retskilder
3	**Saglighed / objektivitet**	Alm. EU-retligt princip; afledt af art. 41 og 42 i EU-charteret	Afgørelser skal bygge på objektivt, videnskabeligt og fagligt grundlag.	Udledningskort og reduktionskrav baseres på modelberegninger med betydelig usikkerhed. Manglende verificering kan gøre reglerne usaglige.	*C-77/09 Gowan*, *C-343/09 Afton Chemical*, *C-269/90 Technische Universität München*
4	**Nødvendighedsprincippet**	Afledt af TEU art. 5 og proportionalitet	Mindst indgribende middel skal anvendes, hvis samme mål kan opnås.	Ingen klar dokumentation for, at mindre restriktive virkemidler (f.eks. frivillige aftaler, målrettet rådgivning, teknologi) ikke kunne levere samme miljøeffekt.	*C-58/08 Vodafone*, *C-343/09 Afton Chemical*
5	**Retssikkerhed og forudsigelighed**	Alm. EU-retligt princip; EU-charter art. 41 og 47	Regler skal være klare, stabile og forudsigelige for erhvervsdrivende.	Løbende ændrede udledningskort og virkemiddelkataloger skaber uforudsigelighed for driftsplanlægning og investeringer.	*C-17/03 VEMW m.fl.*, *C-201/08 Plantanol*, *C-63/93 Duff m.fl.*
6	**Miljøbeskyttelses- og bæredygtighedsprincippet**	TEUF art. 191–193	Foranstaltninger skal bygge på forsigtighedsprincippet og sikre høj miljøbeskyttelse.	Hvis modelusikkerheder gør, at miljømål for vand og natur ikke nås, brydes forsigtighedsprincippet.	*C-127/02 Waddenzee*, *C-418/04 Kommissionen mod Irland*, *C-6/04 Kommissionen mod UK*

Samlet juridisk vurdering

- Der er **5 klare EU-retlige risikoområder** (nr. 1–5), hvor *gødskningsloven* kan komme i **konflikt med EU's grundlæggende retsprincipper**.
- Særligt **proportionalitet, ligebehandling og nødvendighed** vurderes som **højrisiko**, fordi Danmark ikke har dokumenteret, at den nye udledningsmodel giver proportional miljøeffekt i forhold til byrden.
- Loven hviler på **modellering frem for målinger**, hvilket gør saglighed og retssikkerhed sårbare ved klager til EU-Kommissionen eller domstolene.
- Derudover kan de **territoriale forskelle** i krav og kompensation føre til formel forskelsbehandling mellem landmænd, hvilket strider mod TEUF art. 18.

Hvorfor gøre det kompliceret, når det kan gøres simpelt?

Nedenstående model til regulering af det danske landbrugsopland blev allerede udarbejdet i 2014. Var denne blevet indført den gang, havde vi ikke haft behov for den nye Gødningslov. Det er dog aldrig for sent.

Ved at måle udløb fra landbrug, rensningsanlæg, dambrug, virksomheder m.m. sikres at der kan reguleres målrettet. Denne model vil ikke være i konflikt med EU-principper, da den bygger på målinger og ikke tilfældige modeller.

(TEUF) art. 18 forbyder forskelsbehandling på grund af nationalitet.

- Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) art. 18 forbyder forskelsbehandling på grund af nationalitet (danske landmænd), og generelt gælder ligebehandlingsprincipper for personer inden for EU's virkeområde.
- Chartaen om Grundlæggende Rettigheder for Den Europæiske Union art. 21 forbyder forskelsbehandling på grund af "nationalitet eller enhver anden status. (alle borgere i EU skal i princippet behandles ens.
- Når nationale regler for landbrug, miljø eller støtteordninger differentierer på geografisk placering (f.eks. opland, region, arealtype), udgør loven indirekte forskelsbehandling. Dvs. selv om det ikke hedder "bor du her-/derfor får du mindre", er virkningen, at landmænd i visse områder stilles ringere. Praksis fra EU-Domstolen kræver, at sådanne forskelle må være saglige, nødvendige og proportionale.

Er der en risiko for ulovlig forskelsbehandling i gødskningsloven?

Ja. Her er nogle typiske problemstillinger og parametre, som bør vurderes:

a) Geografisk differentiering

Hvis loven eller bekendtgørelser fastsætter strengere krav eller mindre gunstige vilkår for landmænd blot fordi de ligger i en bestemt zone, opland eller administrativ region, kan det føre til forskelsbehandling — især hvis begrundelsen ikke er saglig eller proportional.
Evidens: I dokumenter foreslås "differentiering efter tid og rum" af virkemidler for kvælstofreduktion.

Så hvis fx landmænd i ét opland pålægges langt strengere næringsstofforpligtelser uden at det fagligt kan begrundes i højere miljøbelastning etc., er det problematisk.

b) Formål og proportionalitet

Det er centralt, at forskellen i behandling forfølger et legitimt mål (fx beskyttelse af vandmiljøet eller grundvand, jf. nitratdirektivet) og at midlet er proportionalt (dvs. ikke mere indgribende end nødvendigt). I gødskningsloven er formålet miljøbeskyttelse og begrænsning af kvælstofudvaskning, hvilket er legitimt. Men spørgsmålet er om de konkrete regler fordeling mellem landmænd/zoner/arealer er rimelige og nødvendige i forhold til målet.

c) Konkurrence og støtteordninger

Hvis nogle landmænd i visse områder får mere gunstige støtte- eller lempelsesvilkår end andre blot pga. beliggenhed, kan det også skabe forskelsbehandling. Dette er især relevant hvis EU-landbrugsstøtte eller miljøordninger er indblandet, da EU-statsstøtteregler og CAP-reglerne stiller krav om ligebehandling.

4. Konklusion

- Ud fra det foreliggende er gødskningsloven formelt set udformet med hjemmel, og den har et miljørettet mål, som er foretaget med henblik på at opfylde EU-forpligtelser (fx nitratdirektivet).
- Der er imidlertid risiko for, at visse bestemmelser, fx differentiering pr. område, areal eller bedriftstype, kan udgøre indirekte forskelsbehandling, hvis de ikke er sagligt begrundede eller proportionalt udformede.
- Om forskelsbehandlingen er ulovlig afhænger af de konkrete regler:

- Er forskellen baseret uden relevans for miljøpåvirkning eller landbrugsforhold?
- Kan myndighederne godt begrunde, hvorfor den ene gruppe har strengere krav end den anden?
- Er reguleringen forholdsmæssig — kunne man have nået samme miljømål med mindre indgriben for den belastede gruppe?

Da hele baggrunden for modellen med målrettet regulering, bygger på modeller og ikke på målinger, kan den geografiske forskelsbehandling mellem landbrugsfamilier klart være i strid med **EU-rettens principper om ligebehandling og ikke-forskelsbehandling.**

Godt Landmandsskab

Godt Landmandsskab handler om **at drive landbrug med omtanke for både produktion, miljø, økonomi og samfund**. Det er et samspil mellem faglig dygtighed, ansvarlighed og respekt for naturens ressourcer.

Man kan dele godt landmandsskab op i **fire hovedområder**:

1. Faglighed og drift

- **Kendskab til jord, afgrøder og dyr** – man tilpasser dyrkning og pasning til lokale forhold.
- **Rigtig brug af input** – gødning, planteværn og foder bruges effektivt og kun, hvor der er behov.
- **Vedligeholdelse af maskiner og bygninger** – for at sikre sikkerhed, effektivitet og lavere omkostninger.
- **Kontinuerlig udvikling** – følge med i ny viden, forsøgsresultater og teknologi.

2. Miljø og bæredygtighed

- **Respekt for natur og biodiversitet** – fx levende hegn, blomsterstriber og skånsom jordbearbejdning.
- **Begrænse udledning af næringsstoffer og CO_2** – gennem præcisionsgødskning, gødskning efter afgrødens behov og klimavenlige løsninger.
- **God håndtering af husdyrgødning** – korrekt opbevaring og udbringning.
- **Forbedring af jordens frugtbarhed** – ved at passe på jordstrukturen, bruge sædskifte og organisk materiale.

3. Økonomisk ansvarlighed

- **Overblik og planlægning** – kende sine produktionsomkostninger, budgetter og risici.
- **Langsigtet tankegang** – investere i løsninger, der holder, ikke kun hurtige gevinster.
- **Samarbejde med rådgivere og kolleger** – godt landmandsskab er også at søge viden og sparring.

4. Socialt ansvar og etik

- **Ordentligt arbejdsmiljø** – for både ejer og ansatte.
- **Åbenhed og dialog** – med naboer, forbrugere og myndigheder.

- **Respekt for dyr** – sikre trivsel, sundhed og naturlig adfærd.
- **Stolthed og ansvar** – man står ved sit erhverv og sin rolle i samfundet.

Godt landmandsskab = produktion + miljø + økonomi + etik i balance.

Oprindelsen i Danmark

Begrebet **opstod i landbrugsdebatten i midten af 1900-tallet**, men har rødder i ældre landbrugskultur.

1. **Før 1950'erne**
   – Udtrykket blev brugt uformelt blandt landmænd og lærere på landbrugsskoler om "den gode måde at drive jord på".
   – Det handlede om *ordentlighed, rettidig omhu og faglig stolthed* — at man "passede på sin jord, sine dyr og sit omdømme".
2. **1950–1980'erne – faglig og politisk brug**
   – Begrebet blev optaget i landbrugspolitikken, især via **Landbrugsrådet**, **Landbohøjskolen** (daværende KVL) og **Landbrugsministeriet**.
   – Det blev et uformelt **etisk og fagligt ideal** for moderne landmænd: effektiv, ansvarlig, og miljøbevidst drift.
   – Begrebet blev fx brugt i landbrugsskolernes lærebøger og rådgivningsmateriale: "Godt landmandsskab er, når man udnytter ressourcerne bedst muligt uden at ødelægge dem."
3. **1990'erne – lovgivning og miljøpolitik**
   – Da EU's miljø- og landbrugsregler blev integreret (fx Vandmiljøplan I og II, og senere krydsoverensstemmelse), begyndte man at bruge "godt landmandsskab" som et **styringsbegreb**.
   – Det blev koblet til *"Good Agricultural Practice" (GAP)*, som EU og FAO brugte som international standard.
   – Her fik det også en juridisk dimension: krav til gødningshåndtering, pesticidanvendelse, dyrevelfærd og naturpleje.
4. **2000'erne og frem**
   – Begrebet bruges nu af **Landbrug & Fødevarer**, **SEGES Innovation**, **Landbrugsstyrelsen, SGAV** og i **EU's fælles landbrugspolitik (CAP)**.
   – Det er blevet et **helhedsbegreb**: kombinationen af faglig viden, økonomisk sans, miljøhensyn og etisk ansvar.

Sproglige og internationale rødder

- På engelsk findes parallellen **"Good Agricultural Practice (GAP)"**, som især FAO, OECD og EU har brugt siden 1990'erne.
- Det danske *"godt landmandsskab"* er dog **ældre og bredere** — det rummer også *kultur og værdier*, ikke kun teknik og lovgivning.

Kort definition (klassisk dansk landbrugsforståelse):

"Godt landmandsskab er evnen til at forvalte jord, dyr og ressourcer på en måde, der sikrer fremtidig frugtbarhed, økonomisk bæredygtighed og respekt for natur og mennesker."

Hvorfor denne opremsning af Godt Landmandsskab?

I begrebet Godt Landmandsskab lægges op til personlig ansvarlighed. Den enkeltes ansvarlighed i forhold til at behandle natur, miljø, klima, dyr og ressourcer på en ordentlig måde. Det er en vigtig del af landbrugskulturen. Andelsbevægelsen, landbrugsskoler, borgerligt ombud, forsamlingshuse. Alt sammen noget som bygger på N.F.S. Grundtvig og andre samtidiges tankegang om fællesskab og ordentlighed.

Detaljeret lovgivning ødelægger Godt Landmandsskab

Lige som i Færdselsloven er vi nødt til at have nogle regler at køre efter. Fx hvilken i hvilken side af vejen man skal køre.

Detaillovgivning ødelægger den enkeltes ansvarlighed og dømmekraft. Hvis alle love er udmøntet i detaljer og ikke længere appellerer til den enkeltes dømmekraft og opdragelse, mistes fornemmelsen for hvad der er rigtigt og forkert. Et eksempel på dette er reglerne om at man ikke må køre gylle ud på frosne marker. Gøres dette alligevel, idømmes man en bøde på 50.000 kroner.

Den gamle lov, inden Ida Auken blev miljøminister hed: 'Der må ikke køres organisk gødning ud på frossen jord, hvis der er risiko for afløb til vandmiljøet'. Med denne formulering, var det op til den enkelte landmand at sikre sig, at der ikke skete en forurening af vandmiljøet. Undlod han denne vurdering og vandmiljøet blev forurenet 'faldt hammeren' med store bøder, hvilket er rimeligt.

At køre gylle ud på frossen eller delvist optøet jord, er 'godt landmandsskab', da det derved sikres, at mest mulig gylle køres ud i perioder, hvor det ikke generer ret mange mennesker. Der kommer ikke pladder på vejene. Gyllen lugter minimalt i frostvejr. Der er en lille fordampning af gyllen, til glæde for klimaet. Endelig skal den gylle, der kørt ud på frossen jord i februar, ikke køres ud i april. Eller op til Påske, konfirmationer eller andre lokale begivenheder, hvor folk færdes i det frie. – Det er Godt Landmandsskab.

Hvad med spildevand?

Hvis lovforslaget om bøder på 50.000 kroner for at køre gylle ud på frosne marker fastholdes, bør det følges op med et tilsvarende krav til spildevandsrensningsanlæg. For hvert overløb af urenset spildevand, bør rensningsanlæg idømmes tilsvarende bøde på 50.000 kroner. Der er i overensstemmelse med Proportionalitetsprincippet.

Overløb udledes direkte til vandmiljøet. De fleste steder direkte til recipienten, til søer og fjorde. Ud over næringsstoffer som organisk kvælstof og fosfor, bidrager spildevand med medicin, hormoner og andre miljøfremmede stoffer, som er langt mere belastende for fisk og andre vandlevende organismer. Ikke at det legaliserer gylle i vandløb. Manglende efterlevelse af risiko for forurening af vandmiljøet skal straffes hårdt.

Hvis loven om store bøder for gylleudbringning på frost fastholdes, skal den suppleres med bøder for alle forureninger af vores vandmiljø.

464 sider regler, i stedet for Godt Landmandsskab

I lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven) er vi nået til et topmål af detaillovgivning og bureaukrati. Det er trist, da det meste kunne være opnået gennem 'Godt Landmandsskab' og sund fornuft.

Det er endda nævnt i § 1 stykke 1), at Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af Europa-Parlamentet og Rådets direktiv.....

Det vil sige, at regler og bestemmelser allerede er beskrevet af EU, herunder Godt landmandsskab, som andre medlemslande, udmærket kan håndtere at lovgive ud fra.

Planperiode

§ 3. En planperiode er beskrevet som 1.januar til 31. december.

Kommentar: en planperiode har altid været fra 1. august til 31. juli. Det er naturligt sammenfaldende med dyrkningssæsonen for de fleste afgrøder.

Retentionsdata skal korrigeres for naturlige årsvariationer

Vedrørende retentionsdata, er det vigtigt at korrigere retentionen for årstidsvariationer. Udledning af nitrat har ikke den samme effekt på vandmiljøet i form af eutrofiering i efteråret og vinteren, hvor vandet er koldt, som i sommermånederne, hvor vandet er varmt.

Nitratdirektivet er stadig gældende

Her henvises til Artikel 5 i Rådets direktiv 91/676/EØF: (Nitratdirektivet)

Hovedindhold (sammenfattet)

1. **Medlemsstaterne skal udarbejde og gennemføre handlingsprogrammer**
   – for de områder, der er udpeget som sårbare (nitratfølsomme).
   – Programmerne skal løbe over mindst **fire år**.
2. **Handlingsprogrammerne skal indeholde:**
   - De **foranstaltninger**, der står i **bilag III** (fx begrænsning af gødningsmængder, opbevaring af husdyrgødning, udbringningsperioder osv.).
   - Samt evt. **yderligere nationale foranstaltninger**, hvis det er nødvendigt for at nå målene.
3. **Gødningsnormer og anvendelse**
   – Landmænd må **ikke tilføre mere kvælstof**, end planterne kan optage, under hensyn til jordtype, klima og sædskifte.
   – Der skal tages hensyn til:
   - Afgrødens kvælstofbehov
   - Jordens indhold af kvælstof (inkl. restkvælstof og mineralisering)
   - Husdyrgødningens indhold
   - Tilført handelsgødning
   - N-deposition fra luften
4. **Ligevægtsberegning**
   - På baggrund af ovenstående definition af **Nitratdirektivet,** kan for hver afgrøde beregnes en model for ligevægtsgødskning. (gødskning efter afgrødens behov)

5. Eksempel på ligevægtsgødskning for vinterhvede

ligevægtsberegninger kvælstof					
Vinterhvede udbytte i tons	8 tons	9 tons	10 tons	11 tons	12 tons
vinterhvede kilo/ha	8000	9000	10000	11000	12000
protein procent	12	12	12	12	12
kilo protein	960	1080	1200	1320	1440
kilo kvælstof til kerne	143	161	179	197	215
halm 50 % af kerne	4000	4500	5000	5500	6000
kilo kvælstof i halm	24	27	30	33	36
rodmasse + avner + stub (kerne x 0,2)	29	32	36	39	43
kvælstof iflg. Ligevægt	196	220	245	269	294
N-min. eksempel	30	30	30	30	30
netto eft. Forfrugtværdi	166	190	215	239	264
fosfor	23	26	29	32	35
kali	59	66	73	81	88
svovl	23	26	29	32	35
magnesium	10	11	12	13	15

Ovenstående model beregner kvælstofbehovet ved et givent udbytte, ud fra ligevægt.

Baggrunden for den nye regulering er helt forkert.

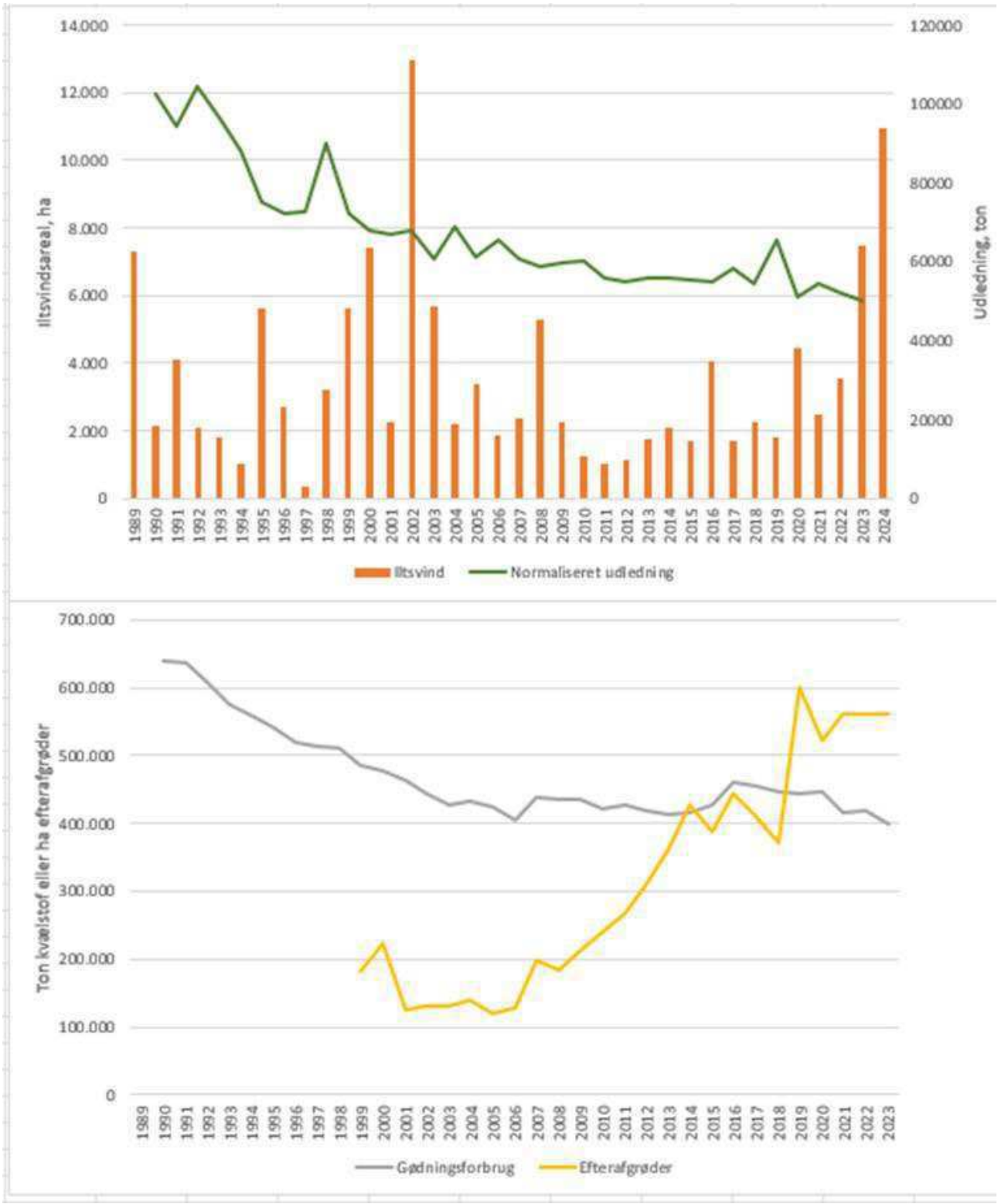
Siden 1987 har landbruget reduceret kvælstof igen og igen gennem diverse planer og love. Ingen steder har den mere end en halvering af kvælstoftilførslen haft nogen positiv effekt på vandmiljøet. Faktisk er intensiteten af iltsvind steget siden, især de seneste 3 år.

Herunder to grafer der viser sammenhængen.

Den øverste viser nettoudledningen fra landbrugsjorde, der er faldet fra ca. 12.000 tons kvælstof fra 1987 til ca. 6.000 tons kvælstof i 2024. I samme periode, især de seneste år, er arealer med iltsvind i de danske farvende mangedoblet. Som det kan ses, er der slet ikke den forventede sammenhæng.

For øvrigt er det interessant, at den nye regulering arbejder på at reducere udledningen fra landbrugsjorden med 10.000 tons N, når der kun udledes ca. 6.000 tons årligt. Det er vist hvad man kalder en umulig mission. Udfordringen i den nye gødskningslov er, at man forudsætter at alt kvælstof i vandmiljøet kommer fra landbruget. Bidrag fra andre kilder og atmosfærisk deposition ikke medregnes.

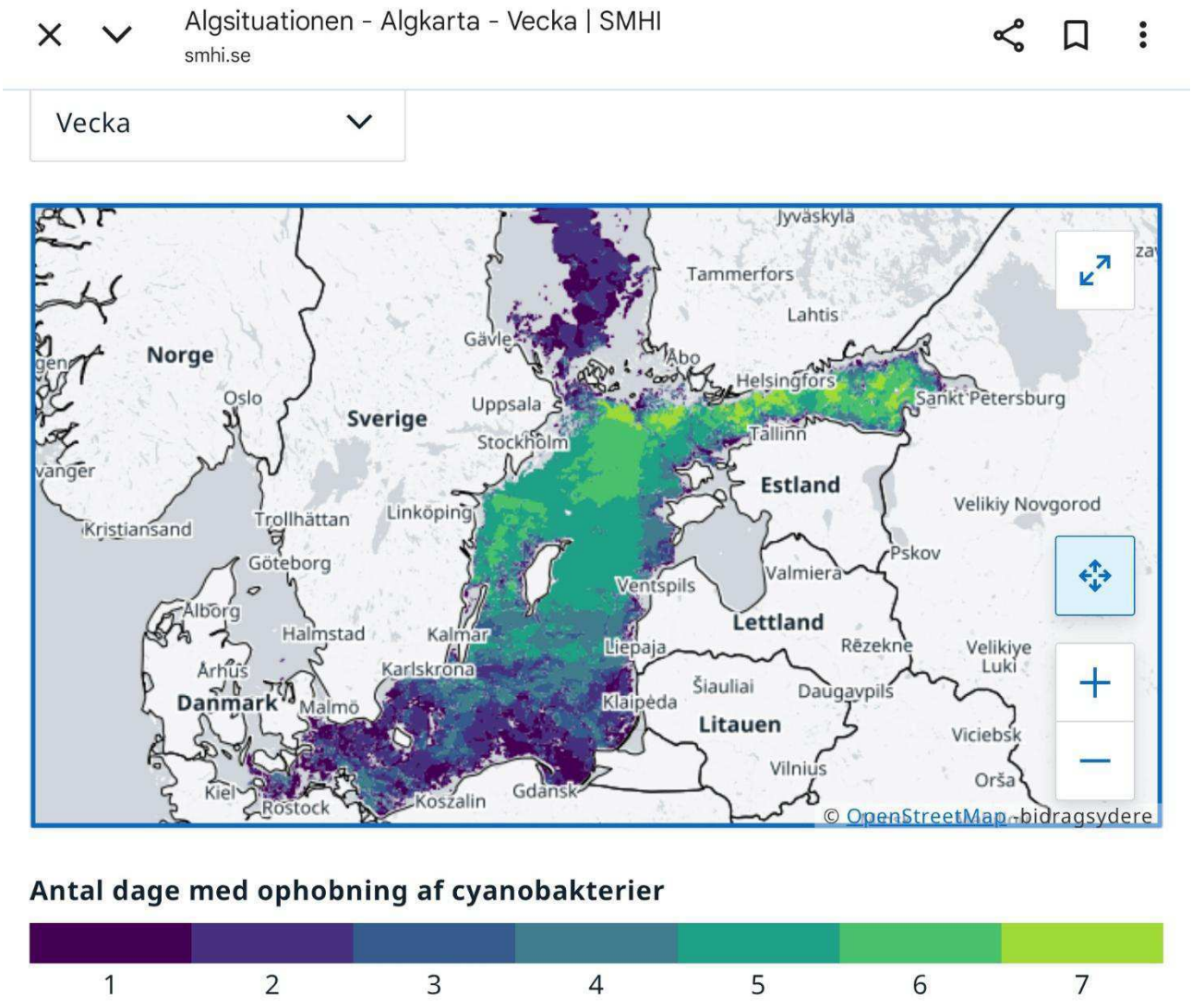
Graferne er udviklet af Landskonsulent Leif Knudsen, som i en generation har arbejdet med udfordringen. Han opfattes som seriøs og objektiv i sin tilgang.

Den nederste af de to grafer viser arealer med efterafgrøder i hektar. Til trods for en tredobling af efterafgrødearealet fra ca. 200.000 hektar i år 2000 til ca. 600.000 hektar i 2023, har dette ikke haft nogen effekt på iltsvind. Bemærkelsesværdigt eftersom efterafgrøder er et af de virkemidler, der kan anvendes til at nedbringe kvælstofudledningen, også i den nye regulering. I teorien, men ikke i praksis.

Det store spørgsmål: Er det nitrat fra landbruget, der er skyld i iltsvind?

Nedenstående billede er taget fra den svenske pendant til DMI, SMHI. De laver hver sommer og efterår, frem til september billeder fra cyanobakterier (blågrønalger). Man kan følge udviklingen uge for uge. De starter i området vest for Sankt Petersborg og bevæger sig ned gennem Østersøen og ind i de danske bælter. I september dør cyanobakterierne og går til bunds. Cyanobakterierne lever primært af atmosfærisk kvælstof og fosfor fra vandet havbunden i Østersøen.

Oversigt over de sidste 7 dage (20250715 - 20250721)

I løbet af den seneste uge er der flere gange observeret ophobninger af cyanobakterier fra den sydvestlige Østersø til den nordlige Østersø, i det sydlige og nordlige Botniske Hav, i Øresund, i Finske Bugt, i Skærgårdshavet og i Ålandshavet,

Stort bidrag af næringsstoffer til det danske vandmiljø fra Østersøen

Det er beregnet, at blågrønalgerne i løbet af året bidrager med ca. 400.000 tons kvælstof til Østersøen. Hertil skal lægges andre tilførsler af næringsstoffer fra landene op til Østersøen.

Der bor samlet set omkring 85 millioner mennesker i oplandet til Østersøen. Svarende til ca. 10 % af Europas befolkning. Herfra udledes primært urenset spildevand via floderne til Østersøen.

På baggrund af beregninger fra HELCOM (samarbejdsorganisation for Østersøen), oplyses det at i 2022 var tilførsel af næringsstoffer, fra oplandet til Østersøen:

876.000 tons kvælstof/år

24.000 tons fosfor/år

2022 er det år, med den laveste niveau i perioden 1995-2022.

Heraf er følgende fordeling:

Kvælstof: N: ca. **73 % via floder og punktkilder på land**, ca. **24 % fra atmosfærisk nedfald**, ca. **3 % direkte punktudledninger til havet**. HELCOM indicators

Fosfor: P: ca. **84 % via floder**, ca. **5 % direkte**, ca. **11 % som atmosfærisk bidrag** (P fra luften er meget mindre sikkert målt end N). HELCOM indicators

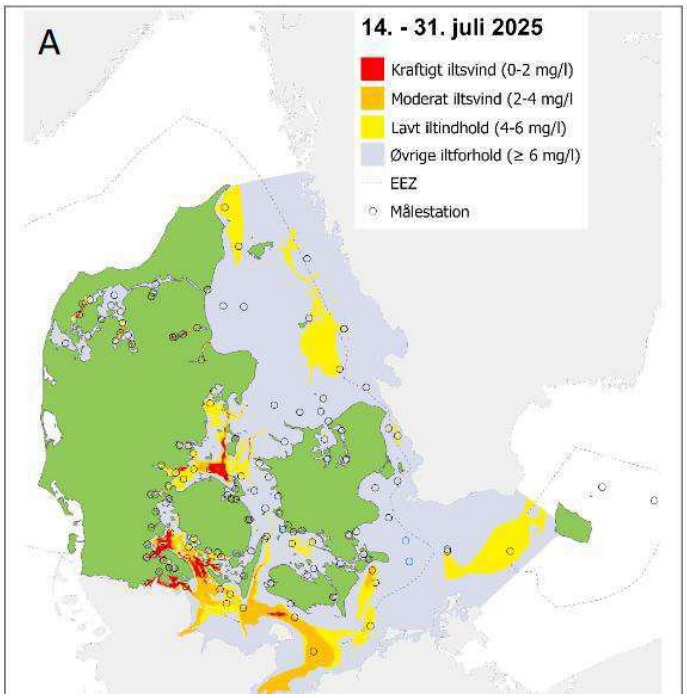
Store dele af ovenstående mængder af næringsstoffer, adderet med produktionen fra cyanobakterierne tilføres årligt til det danske vandmiljø. Til de sydlige vandområder: Bornholm, Femern Bælt, op gennem Lillebælt, Storebælt og Øresund op gennem disse til Kattegat.

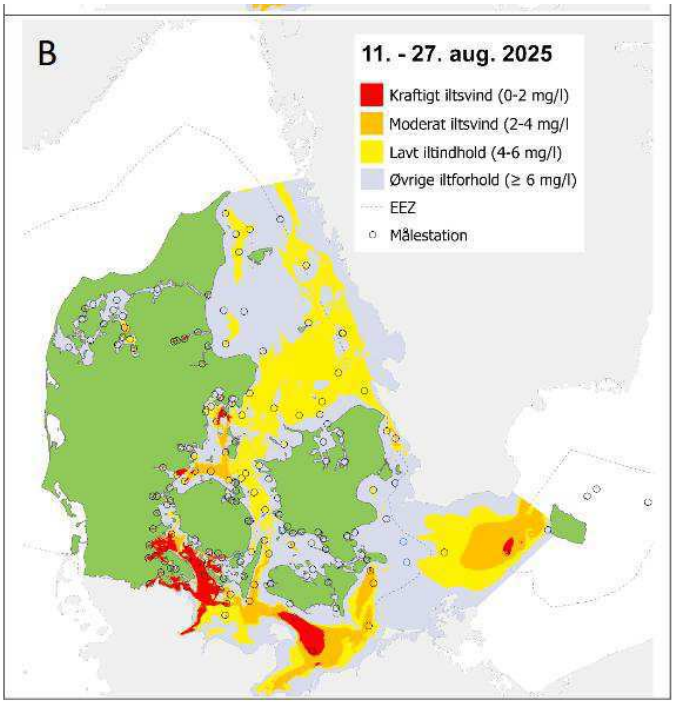
Iltsvind i danske farvande

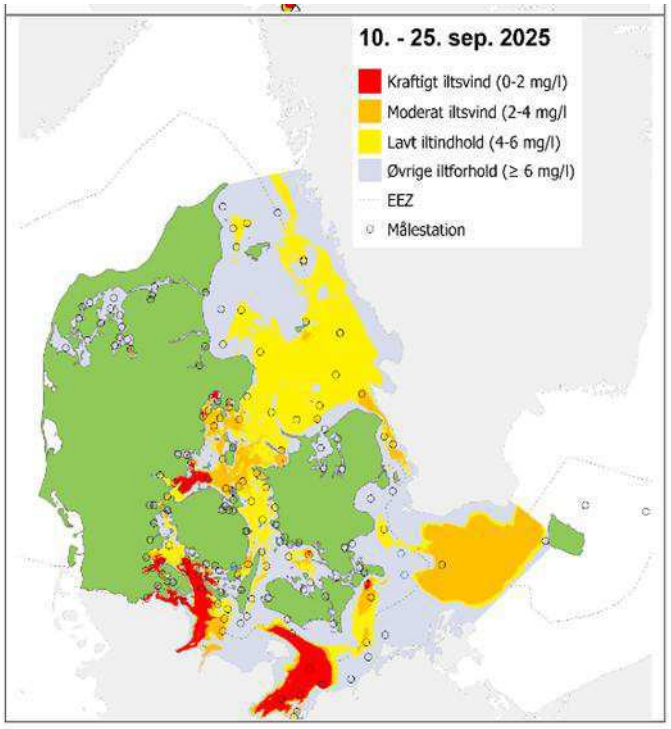
I forlængelse af kort over ophobning af cyanobakterier fra Østersøen fra SMHI, kan man se på iltsvindkort fra DCE.

https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2025/N2025_45.pdf
https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2025/N2025_58.pdf

Sammenhæng?

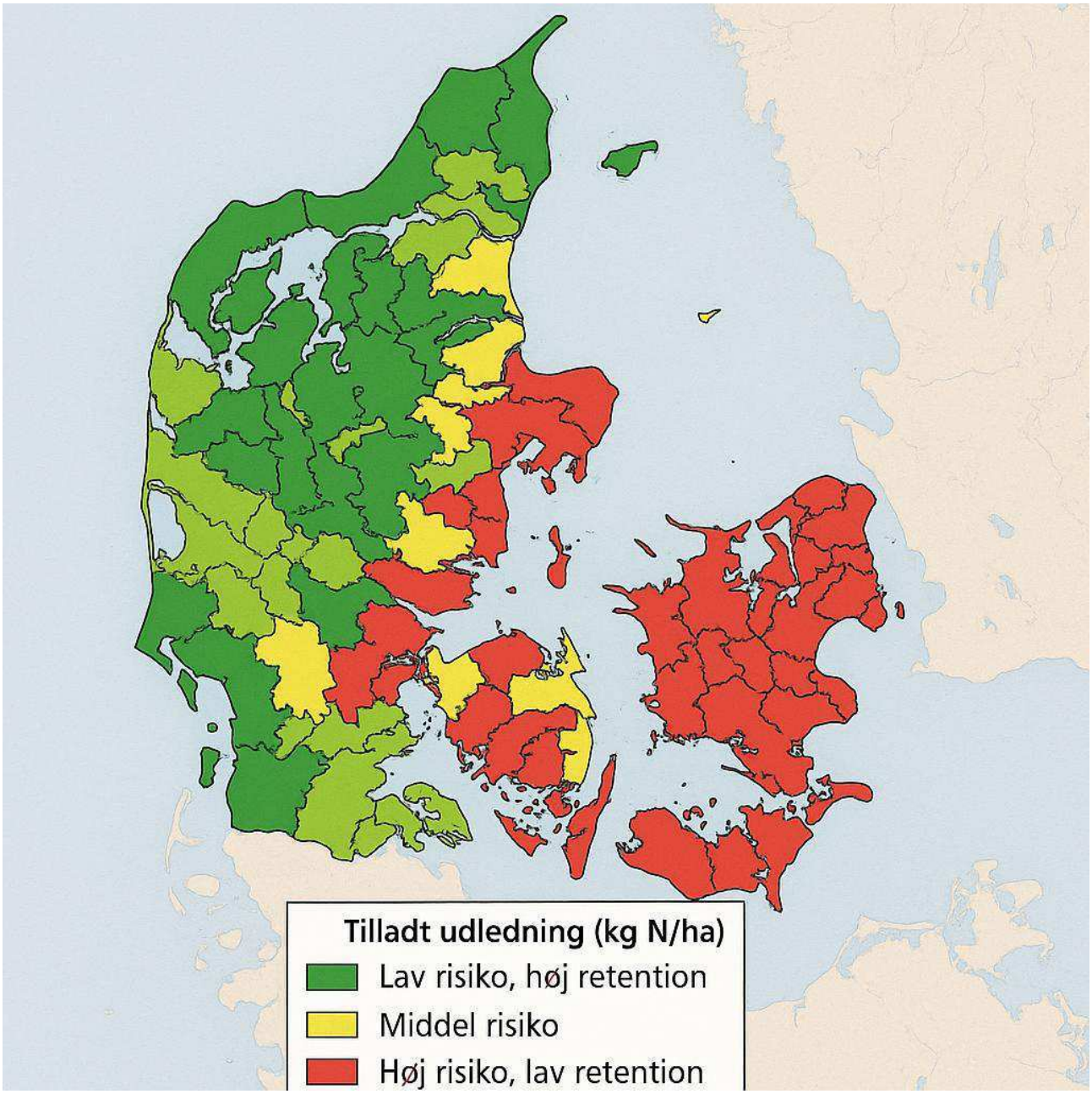

Som det ses af ovenstående billeder, er der en tydelig sammenhæng mellem udviklingen og den efterfølgende omsætning af enorme mængder næringsstoffer fra oplandet til Østersøen og bidrag fra cyanobakterier fra Østersøen og det efterfølgende iltsvind, især i den danske del af Østersøen, bælterne og Kattegat. Desværre viser billeder ikke iltsvindet øst fra Bornholm.

Ikke alt iltsvind skyldes rådnende blågrønalger fra Østersøen. Der er også iltsvind i Mariager Fjord og dele af Limfjorden. Disse falder uden for. Men alle Østjyske fjorde er påvirkede, det kan der ikke herske tvivl om.

Når vi samtidig ser på reduktionskrav i områderne op til den sydlige del af Østersøen og fjordene langs bælterne, er der ingen sammenhæng i tingene. Det er også påfaldende, at med de store reduktionskrav i landbrugsområderne op til Isefjorden og Roskilde Fjord, at der ingen af sommermånederne har været iltsvind i disse områder, som bliver hårdt ramt i den nye regulering.

Ovenstående kan opleves som modstræbende. Det er ikke meningen. Det er kun for at påpege, at det er svært at se sammenhængen mellem reduktionskrav og den faktiske virkelighed.

Tilladt udledning. Det er svært at se sammenhængen til områder med iltsvind.

Der skal ikke herske tvivl om at AgroPro Danmark ønsker at arbejde seriøst med den nye regulering, uanset hvad vi forventer historisk bliver udslaget i forhold til vandmiljøet.

Herefter følger vores kommentarer til forslag til den nye Gødskninglov.

AgroPro Danmark mener:

Udledningsbaseret model (NRM)

1. Uigennemsigtighed og modelusikkerhed

- Modellen baseres på **komplekse beregninger** (retention, jordtype, nedbør, topografi, afgrødevalg, m.m.).

- Den enkelte landmand kan **ikke selv verificere**, hvordan den beregnede udledning er nået frem til og kan dermed heller ikke udfordre myndighedernes resultat på et datateknisk grundlag.
- Der er **betydelig usikkerhed i modelinput** (satellitdata, jordklassificering, hydrologiske modeller), som kan give ±20–30 % forskel i beregnet udledning.

Risiko: En bedrift kan få lavere kvote end naboen, ikke pga. praksis, men pga. modelusikkerhed.

2. Manglende proportionalitet og "naboeffekt"

- To bedrifter med næsten identisk drift kan få **vidt forskellige udledningsrammer**, fordi retentionen (jordens evne til at binde kvælstof) varierer inden for få hundrede meter.
- Det strider mod **proportionalitetsprincippet i EU-retten**, hvis forskellen ikke kan forklares fagligt.

Risiko: Større lokal ulighed.

3. Manglende retssikkerhed ved modelændringer

- Ministeren får i lovudkastet **vidtgående bemyndigelser** til at ændre udledningsmodellen gennem bekendtgørelser.
- Landmanden mister dermed **forudsigelighed** – modellen kan ændres fra år til år uden Folketingets behandling.
- Udledningskvoter kan reduceres med henvisning til "opdaterede miljømål" eller EU-krav.

Risiko: Planlægningsusikkerhed og faldende jordværdi i følsomme zoner.

4. Ingen direkte kobling til faktisk praksis

- Modellen tager udgangspunkt i **beregnet udledning**, ikke målt tab.
- Bedrifter med god gødningspraksis, præcisionsudstyr og planteoptimering får **ingen direkte fordel**, hvis de ligger i en "rød zone".
- Samtidig kan andre, mindre effektive bedrifter ligge i grøn zone og få højere ramme.

Risiko: Manglende incitament til faktisk forbedring – kun geografisk held.

5. Administrativ kompleksitet

- Bedriften skal årligt **indberette virkemidler, gødningsplaner og dokumentation** for at kunne bevise overholdelse af udledningsrammen.
- Der er risiko for, at **rådgivning og kontrol** bliver dyrere og mere bureaukratisk end under den gamle normmodel.

- En “forkert” digital registrering (efterafgrøde, markskifte, udtag) kan give bødesag eller støttefradrag.

Risiko: Øget administration og større afhængighed af konsulenter/markstyringssystemer.

6. Manglende klagemuligheder

- Ifølge lovudkastet kan afgørelser om udledningsramme **ikke ankes administrativt** – kun via domstol.
- Det betyder, at en landmand skal anlægge **civilt søgsmål mod staten**, hvis man vil anfægte en forkert modelværdi.

Risiko: Dyre og langvarige sager – reelt ingen effektiv klageadgang.

7. Økonomisk ulighed og arealværditab

- Jord i “røde zoner” kan miste **20–40 % af sin handelsværdi**, hvis der indføres permanente udledningslofter.
- Lavbundsprojekter og frivillige udtag kan skabe **forskydninger i ejendomsværdi** mellem naboer.
- Bankerne vil kræve **nye værdiansættelser** ved pant eller finansiering.

Risiko: Værdiforringelse og svækkede finansieringsmuligheder.

8. Falsk grønt incitament

- Modellen forventes at “belønne” frivillige virkemidler – men kun hvis de kan dokumenteres i modelgrundlaget.
- Mange lavpraktiske løsninger (f.eks. plantevalg, såtid, jordbearbejdning) **har ingen modelværdi** og tæller derfor ikke.

Risiko: Landmænd bruger ressourcer på virkemidler, der ikke anerkendes i modellen.

9. Datatilgængelighed og persondata

- Alle udledningsdata bliver tilknyttet bedriftens CVR-nummer og markblok-ID.
- Det rejser spørgsmål om **GDPR og forretningsfølsomme data**, hvis data deles med rådgivere, NGO’er eller forskningsinstitutioner.

Risiko: Uønsket offentliggørelse af driftsoplysninger (lignende problem som ved gødningsregnskaber 2016–2018).

10. Afhængighed af politisk flertal og EU

- Modellen er tæt koblet til **Grøn Trepart og EU's Farm-to-Fork-strategi**.
- Ændringer i EU's klimamål eller vandrammeplaner kan **automatiseret skærpe danske udledningskrav**, uden national politisk afvejning.

Risiko: Dansk landbrug bliver "politisk gidsel" for fremtidige EU-forpligtelser.

Samlet vurdering

Dimension	Risiko for landmand	Kommentar
Retsikkerhed	Høj	Ingen reel klagevej, modelstyring
Økonomi	Høj	Arealværditab, kvoter og usikkerhed
Administration	Middel-høj	Digital kontrol og indberetninger
Miljøeffekt	Usikker	Afhænger af modelkvalitet og lokal virkelighed
Samfundsaccept	Lav	Vanskelig at forklare og dokumentere retfærdigt

Målrettet kritik af modellen

Der er mange gode elementer i modellen taget som helhed.

Men modellen bygger ensidigt på modelberegninger. Modellen skal derfor støttes af målinger. Målinger på den enkelte bedrifts dræn. Målinger af retention fra den enkelte bedrift. Målinger af ammoniakfordampning. Målinger af udvaskning til grundvandet. Målinger af klimagasser, CO_2, lattergas og metan.

Modelberegninger er politisk udarbejdede beregninger, der ikke kan efterprøves, endsige dokumenteres. Så længe Gødskningsloven ikke bygger på målinger, er der risiko for fejl. Tilfældigheder kan være afgørende for om en bedrift bliver hård ramt, eller begunstiget.

Retssikkerheden er udfordret. Lige som EU's Proportionalitetsbegreb er udfordret. Vi er usikre på om EU-Kommissionen vil godtage den danske Gødskningslov i den kommende form. Det skal undersøges, inden loven implementeres.

Ved at anvende målinger løbende, til at dokumentere beregningsmodellerne, vil den nye gødskningslov være et skridt i den rigtige retning. Men indtil det er en del af modellen, er vi sikre på, at den er strid med Proportionalitetsbegrebet.

Paragraf-kommentar (drivhusgas-relevans)

§ 1, stk. 2, nr. 4 (formål):
Indsætter et eksplicit klimamål: "at begrænse drivhusgasemissioner ved produktion og tildeling af gødning, husdyrhold samt driften af land- og skovbrugsarealer." Det er en klar lovforankring af klimahensynet på linje med vandmiljøet. God ramme, men uden metodespecifikation.

Anbefaling: præcisér i bemærkninger/bekendtgørelse hvilke kilder (N_2O, CH_4, CO_2-arealanvendelse) der forventes reguleret, og med hvilke opgørelsesprincipper.

§ 4 (rammer for udledning):
Giver ministeren hjemmel til at fastlægge "en ramme for udledning af næringsstoffer og drivhusgasser" for aktiviteter/arealer, så DK kan opfylde EU/intl. forpligtelser. Stærk og nødvendig bemyndigelse, men kræver efterfølgende, teknisk robust bekendtgørelse for at blive operativ.

Anbefaling: koble rammen til gennemsigtige fordelingsnøgler (national → sektor → bedriftsniveau) og gøre metodikken (emissionsfaktorer, baseline, usikkerheder) offentligt tilgængelig.

§ 6, stk. 2 (udledningskvoter og fastlæggelse):
Bemyndiger ministeren til at fastsætte "udledningskvoter" og "hvordan udvaskningen og udledningen fastlægges." Det åbner for egentlige kvote-/loftsystemer også for GHG på bedriftsniveau. Styrken er fleksibilitet; svagheden er retsikkerhed/forudsigelighed, hvis metodegrundlaget ikke er fast.

Anbefaling: ændringer i metoder (f.eks. opdaterede emissionsfaktorer) skal varsles i god tid og med overgangsordninger.

§ 7 (gødningslofter):
Direkte om kvælstof/fosfor-lofter, men indirekte klimarelevant, da N-tilførsel driver N_2O.

Anbefaling: beskriv i vejledning sammenhængen mellem tildelingslofter og forventet N_2O-reduktion (standardiserede marginale emissionsfaktorer), så bedrifter kan regne klimagevinst ind i deres plan.

Kapitel 3: § 11–§ 13 (Register for Udlednings- og Gødningsregnskaber):
Etablerer/viderefører et register og registreringspligt på tærskler, der fanger hovedparten af husdyr-/gødningsintensive bedrifter. Det er kritisk infrastruktur for dataindsamling og kan (og bør) udvides til GHG-regnskaber.

Anbefaling: 1) indfør eksplicit pligt til årlig GHG-opgørelse (modelbaseret med standardfaktorer) som del af "udledningsregnskab", 2) definer minimumsdata (gødning, fodring, arealforhold, efterafgrøder, dræn m.v.), 3) fastlæg krav til dokumentation/sporbarhed.

(Senere i bemærkningerne) Offentliggørelse/kontrol (fx foreslået § 50 i bemærkningerne):
Lovbemærkningerne lægger op til offentliggørelse af udlednings- og gødningsregnskaber samt kontrolresultater (med forbehold), herunder brug af administrative bøder. For GHG kan transparens drive adfærdsændring, men pas på datakvalitet og klageadgang.

Anbefaling: offentliggør både resultater **og** metode/usikkerhed, og angiv tydeligt om tal er foreløbige eller endelige.

Tværgående styrker og huller

Styrker

- Klimahensyn står i formålsbestemmelsen (§ 1) og følges op af hjemler til rammer/kvoter (§ 4, § 6). Det gør det muligt at regulere CH_4/N_2O uden ny hovedlov.
- Register-sporbarhed (§ 11–§ 13) kan blive fundament for årlige GHG-opgørelser og kontrol.

Huller (hvad der bør præciseres i bekendtgørelser/vejledninger)

- **Opgørelsesmetode:** Hvilke emissionsfaktorer (IPCC Tier 1/2/3)? Hvordan håndteres danske særlige forhold (dyretyper, foderstrategi, gyllehåndtering, drænede organiske jorde)?

- **Omfang:** Omfatter landbrugs-CH_4, N_2O og evt. arealanvendelses-CO_2 (fx organiske jorde, græsning/omlægning)?
- **Allokering & fleks:** Hvordan tildeles udledningsrammen pr. bedrift, og hvilke fleksordninger (bytte/"banking" mellem planperioder, § 6, stk. 4) gælder?
- **Sanktion/incitament:** Hvad sker der ved overskridelse/undladelse? Hvordan spiller det sammen med en evt. særskilt landbrugs-CO_2-afgift og tilskud til virkemidler?
- **Transparens/klage:** Standard for offentliggørelse af GHG-tal, klagefrister og opsættende virkning, så bedrifter ikke hænges ud på foreløbige/omstridte tal.

Praktiske forslag til bekendtgørelser (for at gøre GHG-delen "driftsklar")

1. **Definitioner & dækningsgrad**
   – Definér "drivhusgasemissioner" i lovens forstand (CH_4 fra enterisk fermentering og gylle; N_2O fra jord/gødning; CO_2 fra kulstofrige jorde og evt. energirelateret aktivitet, hvis med).
2. **Method book (bilag/vejledning)**
   – Offentlig "metodehåndbog" med: datakrav, standardfaktorer, usikkerheder, og opdateringsprocedure (fx årlig teknisk høring).
3. **Bedrifts-udledningsregnskab**
   – Gør GHG-regnskab obligatorisk i "Udlednings- og Gødningsregnskab" med ens skabelon og digital indberetning.
4. **Udledningslofter/kvoter**
   – Indfør fasevis loft pr. bedrift/ha eller pr. dyreenhed med mulighed for virkemidler (biogas, forsuring, overdækning, foderstrategier, efterafgrøder, våde enge/lavbund m.v.) og dokumentationskrav for effekt.
5. **Fleksibilitet & retssikkerhed**
   – Varslingsregler ved metodeændringer; overgangsordninger; mulighed for "planperiodisk fleks" (jf. § 6, stk. 4); klar klagevej.

Konklusion

Sammenfattende kan man sige, at lovforslaget markerer et vigtigt skridt mod at integrere klimamæssige hensyn i land- og skovbrugsreguleringen gennem indførelse af drivhusgasreguleringer sammen med næringsstofregler. Men for at drivhusgasdelen bliver virkelig effektiv, kræves der klare, operable regler, målemetoder og incitamenter, samt støtte til landbrugs- og skovbrugssektoren til at omstille sig.

Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget ("gødskningsloven") beskriver ikke **specifikt og detaljeret** angivne krav til drivhusgas-udledninger (måling, rapportering, sanktioner) med tydelig opdeling for "drivhusgasser" som sådan.

Hjemler og relevante bestemmelser, som *kan* dække drivhusgasser

- I den gældende Lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække ("gødskningsloven") er formålet i § 1: at regulere jordbrugets anvendelse af gødning med henblik på at begrænse udvaskning af kvælstof.

- I et udkast til ændring af loven nævnes muligheden for, at lovens formål udvides til bl.a. at give tilskud til virkemidler for kvælstofreduktion.
- En artikel påpeger behovet for regulering af både næringsstoffer og drivhusgasser i landbruget som del af en samlet strategi: "Danmark skal på en gang mindske udledningen af drivhusgasser og forbedre vandmiljøet."

Hvad der virker som styrker i lovgivningen

- Der **er** hjemmel i loven til regulering af gødning og næringsstoffer, som indirekte kan have betydning for drivhusgasser (fx fordi gødning og plantevækst har relation til lattergasudledning).
- Lovgivningen har fleksibilitet — ministeriel bemyndigelse til bekendtgørelser og til at fastsætte virkemidler. Dette gør det muligt at indarbejde drivhusgas-krav senere.
- Kombinationen af næringsstoffokus og klimafokus (som artiklen nævner) er et godt udgangspunkt for integreret regulering.

Huller og usikkerheder vedrørende drivhusgas-elementet

- Der findes **ikke** i de dokumenter, vi fandt, klare og detaljerede bestemmelser der **udtrykkeligt** omhandler måling, registrering eller regulering af f.eks. metan (CH_4) eller lattergas (N_2O) fra landbrug under denne lovs ramme.
- Formuleringen i § 1 og de fleste bekendtgørelser handler primært om kvælstof og gødning – ikke systematisk om drivhusgasser.
- Der er risiko for, at drivhusgassiden bliver til "side-tema" fremfor "hovedtema" i loven, med mindre der følges op af detaljerede regler (bekendtgørelser, vejledninger) med klare krav og sanktioner.
- For landbrugs- og skovbrugssektoren kan det skabe usikkerhed: Hvad forventes konkret? Hvordan måles? Hvilke reduktionsmål? Hvilke sanktioner ved manglende opfyldelse?
- Hvis reguleringen af drivhusgasser træder via bekendtgørelser fremfor direkte i loven, kan det medføre lang implementerings- og overgangsperiode, hvilket kan forsinke effekt.

Vurdering

- Vi kræver tydelige bestemmelser for følgende:
    1. **Definitioner**: Hvad menes med "drivhusgasser" i denne lovs kontekst (metan, lattergas, CO_2 fra jord/arealændring, etc.).
    2. **Målemetoder og data**: Krav til hvordan udledning registreres – fx standardsatser, egenmålinger, dokumentation.
    3. **Rapportering**: Hvem rapporterer? Hvor ofte? Hvilket format?
    4. **Reduktionsmål og virkemidler**: Klare mål for sektoren – eller krav om individuel virksomhedsplan for reduktion – samt virkemidler (tilskud, krav, sanktioner).
    5. **Sanktioner / incitamenter**: Hvis målene ikke nås, hvilke konsekvenser? Og positivt: hvilke tilskud eller støtte kan opnås ved overholdelse?
    6. **Samspil med næringsstofregulering**: Sikre at drivhusgas-reguleringen ikke står isoleret, men integreres med gødnings- og plantedække-krav, så synergi maksimeres og konflikter minimeres.

Overordnet

Det er vigtigt, at alle elementer tænkes ind samtidigt. Det vil sige at 'gødskningsloven' og 'drivhusgasloven', implementeres parallelt, så de endelige og definitive konsekvenser for landbruget (og skovbruget) står lysende klart. Lovene skal implementeres klart, så ingen efterfølgende bliver stillet med konsekvenser, der i første omgang giver grundlag for bedriftens overlevelse, men i næste fase er årsag til bedriftens nedlæggelse.

Paragraf-kommentar (drivhusgas-relevans)

§ 1, stk. 2, nr. 4 (formål):
Indsætter et eksplicit klimamål: "at begrænse drivhusgasemissioner ved produktion og tildeling af gødning, husdyrhold samt driften af land- og skovbrugsarealer." Det er en klar lovforankring af klimahensynet på linje med vandmiljøet. God ramme, men uden metodespecifikation.

Anbefaling: Præcisér i bemærkninger/bekendtgørelse hvilke kilder (N_2O, CH_4, CO_2-arealanvendelse) der forventes reguleret, og med hvilke opgørelsesprincipper.

§ 4 (rammer for udledning):
Giver ministeren hjemmel til at fastlægge "en ramme for udledning af næringsstoffer og drivhusgasser" for aktiviteter/arealer, så DK kan opfylde EU/intl. forpligtelser. Stærk og nødvendig bemyndigelse, men kræver efterfølgende, teknisk robust bekendtgørelse for at blive operativ.

Anbefaling: Kobl rammen til gennemsigtige fordelingsnøgler (national → sektor → bedriftsniveau) og gøre metodikken (emissionsfaktorer, baseline, usikkerheder) offentligt tilgængelig.

§ 6, stk. 2 (udledningskvoter og fastlæggelse):
Bemyndiger ministeren til at fastsætte "udledningskvoter" og "hvordan udvaskningen og udledningen fastlægges." Det åbner for egentlige kvote-/loftsystemer også på bedriftsniveau. Styrken er fleksibilitet; svagheden er retssikkerhed/forudsigelighed, hvis metodegrundlaget ikke er fast.

Vi kræver at ændringer i metoder (f.eks. opdaterede emissionsfaktorer) varsles i god tid og med overgangsordninger.

§ 7 (gødningslofter):
Direkte om kvælstof/fosfor-lofter, men indirekte klimarelevant, da N-tilførsel driver N_2O.

Anbefaling: beskriv i vejledning sammenhængen mellem tildelingslofter og forventet N_2O-reduktion (standardiserede marginale emissionsfaktorer), så bedrifter kan regne klimagevinst ind i deres plan.

Kapitel 3: § 11–§ 13 (Register for Udlednings- og Gødningsregnskaber):
Etablerer/viderefører et register og registreringspligt på tærskler, der fanger hovedparten af husdyr-/gødningsintensive bedrifter. Det er kritisk infrastruktur for dataindsamling og kan (og bør) udvides til GHG-regnskaber.

Anbefaling:

1) indfør eksplicit pligt til årlig GHG-opgørelse (modelbaseret med standardfaktorer) som del af "udledningsregnskab",

2) definer minimumsdata (gødning, fodring, arealforhold, efterafgrøder, dræn m.v.),

3) fastlæg krav til dokumentation/sporbarhed.

Offentliggørelse/kontrol (fx foreslået § 50 i bemærkningerne):
Lovbemærkningerne lægger op til offentliggørelse af udlednings- og gødningsregnskaber samt kontrolresultater (med forbehold), herunder brug af administrative bøder. For GHG kan transparens drive adfærdsændring, men pas på datakvalitet og klageadgang.

Anbefaling: offentliggør både resultater **og** metode/usikkerhed, og angiv tydeligt om tal er foreløbige eller endelige.

Tværgående styrker og huller

Styrker

- Klimahensyn står i formålsbestemmelsen (§ 1) og følges op af hjemler til rammer/kvoter (§ 4, § 6). Det gør det muligt at regulere CH_4/N_2O uden ny hovedlov.
- Register-sporbarhed (§ 11–§ 13) kan blive fundament for årlige GHG-opgørelser og kontrol.

Huller (hvad der bør præciseres i bekendtgørelser/vejledninger)

- **Opgørelsesmetode:** Hvilke emissionsfaktorer (IPCC Tier 1/2/3)? Hvordan håndteres danske særlige forhold (dyretyper, foderstrategi, gyllehåndtering, drænede organiske jorde)?
- **Omfang:** Omfatter landbrugs-CH_4, N_2O og evt. arealanvendelses-CO_2 (fx organiske jorde, græsning/omlægning)?
- **Allokering & fleks:** Hvordan tildeles udledningsrammen pr. bedrift, og hvilke fleksordninger (bytte/"banking" mellem planperioder, § 6, stk. 4) gælder?
- **Sanktion/incitament:** Hvad sker der ved overskridelse/undladelse? Hvordan spiller det sammen med en evt. særskilt landbrugs-CO_2-afgift og tilskud til virkemidler?
- **Transparens/klage:** Standard for offentliggørelse af GHG-tal, klagefrister og opsættende virkning, så bedrifter ikke hænges ud på foreløbige/omstridte tal.

Praktiske forslag til bekendtgørelser (for at gøre GHG-delen "driftsklar")

1. **Definitioner & dækningsgrad**
   – Definér "drivhusgasemissioner" i lovens forstand (CH_4 fra enterisk fermentering og gylle; N_2O fra jord/gødning; CO_2 fra kulstofrige jorde og evt. energirelateret aktivitet, hvis med).
2. **Metode håndbog (bilag/vejledning)**
   – Offentlig "metodehåndbog" med: datakrav, standardfaktorer, usikkerheder, og opdateringsprocedure (fx årlig teknisk høring).

3. **Bedrifts-udledningsregnskab**
   – Gør GHG-regnskab obligatorisk i "Udlednings- og Gødningsregnskab" med ens skabelon og digital indberetning.
4. **Udledningslofter/kvoter**
   – Indfør fasevis loft pr. bedrift/ha eller pr. dyreenhed med mulighed for virkemidler (biogas, forsuring, overdækning, foderstrategier, efterafgrøder, våde enge/lavbund m.v.) og dokumentationskrav for effekt.
5. **Fleksibilitet & retssikkerhed**
   – Varslingsregler ved metodeændringer; overgangsordninger; mulighed for "planperiodisk fleks" (jf. § 6, stk. 4); klar klagevej.

Målrettet kritik af modellen

Der er mange gode elementer i modellen, taget som helhed.

Men:

Modellen bygger ensidigt på modelberegninger. Modellen skal støttes af målinger. Målinger på den enkelte bedrifts dræn. Målinger af retention fra den enkelte bedrift. Målinger af ammoniakfordampning. Målinger af udvaskning til grundvandet. Målinger af klimagasser, CO2, lattergas og metan.

Modelberegninger er politisk udarbejdede beregninger, der ikke kan efterprøves, endsige dokumenteres, endsige kvalificeres, eller påklages. Så længe Gødningsloven ikke bygger på målinger, er der stor risiko for fejl. Tilfældigheder kan være afgørende for om en bedrift bliver hård ramt, eller begunstiget.

Retssikkerheden er udfordret.

Fosforloft og harmoniregler

Der er ingen grund til at afvente beregningsmodeller for fosforlofter og harmoniregler. Når det besluttes at lave målinger af nitratudvaskning for bedrifterne, vil måling af fosforbidrag og udledning være en naturlig del, som ikke behøver afvente gennemførelsen af første del, med målrettet regulering.

Drivhusgasdelen er en vigtig del af loven og bør implementeres parallelt
Det er vigtigt at der sker en samlet implementering af alle dele af loven samtidigt, så den enkelte landbrugsfamilie kan beregne om de har en fremtid, eller de er en blandt dem, som må forlade erhvervet.

AgroPro Danmark deltager gerne i det videre arbejde med at udarbejde lovteksten, implementering og udkast målings- og ligevægtsberegningsmodel.

Venlig hilsen

AgroPro Danmark

v/ Vagn Lundsteen

direktør og planteavlsrådgiver

Efterskrift:

Det er meget underligt og nærmest surrealistisk, at samtidig med, at der lægges op til, at vi begrænser landbrugsproduktionen i Danmark, øges den i vores naboland Sverige. Samtidig med at vi i Danmark udtager op mod 400.000 landbrugsjord og planter skov i 240.000 hektar, rydder man i Sverige 340.000 hektar skov, for at opdyrke til landbrugsjord.

Er der dog slet ingen fornuft i tingene?

https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ra25_10.html

Høringssvar på: Høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

Høringssvar

Indledning

Tak for muligheden for at afgive høringssvar på: "Høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget", J.nr. 24-10-000001 (Link: https://hoeringsportalen.dk/Hearing/Details/70523).

Vi anerkender formålet om at sikre en bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser. Det er afgørende, at en ny lovgivning hviler på et solidt fagligt grundlag, der både tager højde for EU's retlige rammer og sikrer proportionalitet mellem indsats og miljøeffekt.

Dette høringssvar er opdelt i tre dele. Første del præsenterer de overordnede hovedpointer, som sammenfatter de mest centrale bemærkninger og principielle problemstillinger ved lovudkastet. Anden del gennemgår lovforslagets bemærkninger og paragraffer kronologisk efter sidetal, så kommentarerne kan læses i den rækkefølge, de optræder i lovforslaget. Den afsluttende del rummer en kort konklusion med opsummerende bemærkninger og anbefalinger til, hvordan lovudkastet kan forbedres i retning af en mere proportional, fagligt baseret og EU-retsligt holdbar regulering.

Første del - Overordnede hovedpointer

Nedenfor præsenteres de mest centrale og principielle bemærkninger til lovudkastet. Hovedpointerne giver et samlet overblik over de overordnede udfordringer og forhold, som efter vores vurdering bør indgå i det videre arbejde med lovens udformning og implementering.

1. **Retssikkerhed, bemyndigelser og klageadgang:**

   Lovudkastet tildeler ministeren for Grøn Trepart meget vidtgående beføjelser. Ministeren kan fastsætte regler, ændre andre myndigheders afgørelser uden klage, og afskære borgernes adgang til administrativ prøvelse. Denne koncentration af kompetence udfordrer grundlæggende forvaltningsretlige principper, herunder armslængde og retssikkerhed.

   Når ministeren samtidig kan fastsætte både sagsbehandlingsregler og formkrav til klager, svækkes gennemsigtigheden og borgernes mulighed for effektiv retlig prøvelse. Det finder vi stærkt kritisabelt**.** Forvaltningen bør baseres på faglige kriterier og objektive vurderinger frem for politiske eller skønsmæssige hensyn. Bemyndigelserne bør derfor afgrænses klart og ledsages af retsgarantier, der sikrer kontrol, proportionalitet og uafhængighed i afgørelsesprocessen.

2. **EU-godkendelse af statsstøtte:**

   Det er afgørende, at al kompensation og statsstøtte under trepartsaftalen på forhånd godkendes af EU-Kommissionen. Manglende statsstøttegodkendelse kan medføre, at virksomheder pålægges at tilbagebetale modtaget kompensation, samtidig med at de mister retten til at råde over deres jord. Et sådant scenarie vil skabe væsentlig retsusikkerhed.

3. **Ekspropriative elementer og kompensation**:

   Lovudkastets bestemmelser om ekspropriation giver hjemmel til indgreb i helt centrale rådighedsrettigheder, men betegner samtidig reguleringen som generel og erstatningsfri. Dette rejser alvorlige retssikkerhedsmæssige spørgsmål. Ministeren for Grøn Trepart repræsenterer den udøvende magt – ikke almenvellet – og der må derfor stilles særlige krav om klar hjemmel, dokumenteret værdiansættelse, gennemsigtighed i sagsbehandlingen og fuld adgang til domstolsprøvelse. Anvendelsen af forenklede erstatningsmodeller og standardsatser må ikke føre til, at berørte lodsejere i praksis stilles ringere end efter Grundlovens § 73.

   Der er samtidig betydelig usikkerhed blandt mange lodsejere om den fremtidige regulering af deres jord som følge af udkast til kortskitser og forberedende planlægning. Det er derfor afgørende, at det i lovbemærkningerne tydeligt anføres, at også indgreb, der endnu ikke er gennemført over for den enkelte ejer, efter omstændighederne kan være ekspropriative. Det forhold, at der udlægges planer for den fremtidige anvendelse af landbrugsjord, kan i sig selv være så forstyrrende for ejerens råderet og dispositioner, at det må kunne sidestilles med et ekspropriativt indgreb. Det bør anerkendes, at en omklassificering af jord efter omstændighederne kan være så indgribende, at den udløser erstatning efter grundlovens § 73. Lovgiver bør derfor i højere grad sikre landmændenes retsstilling i forbindelse med sådanne indgreb og planlægningstiltag.

   Endvidere bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år. Der skal derfor sikres fornødent hensyn til lodsejernes interesser i hele processen – både under planlægningen og ved den efterfølgende gennemførelse. Når en lodsejer allerede er berørt af en ændring i planlovgivningen, skal der være mulighed for tildeling af erstatning på et tidligt tidspunkt og en sikring af hurtig opfølgning.

4. **Ejendomsret og økonomisk regulering af kvælstofkvoter:**

   Lovudkastet lægger op til, at staten fremover vil kunne udbyde de årlige kvælstofkvoter til højestbydende, idet kvoterne i bemærkningerne beskrives som "*finansielle aktiver med en markedsværdi svarende til kvoteprisen*" (jf. side 55). Denne konstruktion rejser væsentlige retssikkerheds- og ejendomsretlige spørgsmål. Hvis en jordbruger ikke tildeles en udledningskvote, fratages den pågældende reelt retten til at dyrke jorden. At betragte retten

til at producere fødevarer som et omsætteligt finansielt aktiv, der kan købes og sælges af staten, er stærkt problematisk og kan stride mod grundlovens § 73 om ejendomsrettens ukrænkelighed.

Desuden fremhæver forslaget muligheden for kvotehandel inden for vandoplande, hvilket tydeliggør den manglende faglige sammenhæng mellem den teoretisk beregnede reduktion af nitratkvælstof og de faktiske ændringer i iltsvind i de berørte vandområder. Det er ikke uden betydning, hvor udledningen finder sted inden for et vandopland, og når det i forhold til kvælstofudledningskvoter pludselig bliver uden betydning, understreges blot den manglende sammenhæng mellem kvælstofreduktionerne og miljøeffekt.

En sådan model indebærer desuden uafklarede skattemæssige og regnskabsmæssige konsekvenser: Vil kvoter skulle beskattes som indkomst efter markedsværdi, og vil de kunne afskrives? Den manglende afklaring understreger behovet for, at kvotesystemet analyseres faglig, juridisk og økonomisk, før det indføres.

5. **Manglende proportionalitet på grund af svagt fagligt grundlag og manglende dokumenteret sammenhæng:**
Lovudkastet bygger på antagelsen om, at en reduktion af nitratudledningen fra landbruget automatisk vil føre til en forbedring af havmiljøet. Denne sammenhæng er imidlertid ikke dokumenteret i det foreliggende faglige grundlag. Både danske og internationale observationer viser, at udbredelsen af iltsvind i langt højere grad hænger sammen med stigende havtemperaturer, lavere vindpåvirkning og tilførsel af fosfor og organisk stof, som fremmer opblomstring af kvælstoffikserende cyanobakterier i brakvand (Hieronymus et al., 2021). Når tilførslen af nitrat reduceres, kan cyanobakterierne i stedet fiksere atmosfærisk kvælstof, hvilket bidrager til yderligere iltsvind, særligt i de varme og stillestående somre, der har præget de seneste år (Hansen & Rytter, 2025).

   De seneste NOVANA-rapporter (Hansen et al., 2024; Aarhus Universitet, DCE, 2025) viser, at udledningen af kvælstof fra Danmark til havet siden 1990 er omtrent halveret, uden at der kan konstateres en tilsvarende forbedring af havmiljøets tilstand. Miljøstyrelsen har tidligere offentliggjort et reduktionsmål for kvælstofudledningen til 38.300 tons, men tallet er ikke et officielt fastsat mål, selvom det i vandplanerne anvendes som reference for den ønskede reduktion.

   Ifølge de seneste opgørelser udgjorde de nedbørskorrigerede kvælstofudledninger i 2024 omkring 45.000 tons, mod 50.000 tons i 2023 og 52.000 tons i 2022, sammenlignet med en gennemsnitlig statusbelastning på 56.200 tons i perioden 2016–2018. Udviklingen viser således en tydelig reduktion i udledningen. Det rejser spørgsmålet, om de i lovforslaget beskrevne omfattende og komplekse reguleringstiltag står i rimeligt forhold til den miljømæssige gevinst, der fortsat kan opnås. I lyset af udviklingen kunne der med fordel overvejes mere enkle og målrettede reguleringsmodeller, som det ses i de øvrige syv EU-

lande omkring Østersøen, hvor tilsvarende miljømål søges opnået med mindre bureaukratiske virkemidler.

Samtidig klassificeres en lang række danske kystvande fortsat som værende i ukendt tilstand. En væsentlig årsag er, at kemiske målinger i flere år har været mangelfulde, selv om Danmark efter EU's Vandrammedirektiv (2000/60/EF, artikel 4 og bilag V) er forpligtet til at gennemføre systematisk overvågning af både biologiske og kemiske presfaktorer: Fravær af data kan – og skal ikke sidestilles med fravær af påvirkning.

Vandrammedirektivet fastlægger, at medlemsstaterne skal tilstræbe god tilstand ud fra en samlet vurdering af biologiske, kemiske og hydromorfologiske forhold. En ensidig fokusering på kvælstofudledning uden tilsvarende dokumentation for øvrige presfaktorer er derfor ikke i overensstemmelse med direktivets krav til helhedsorienteret vurdering af vandmiljøets tilstand (EU-Direktiv 2000/60/EF, bilag V). Og når der ikke foreligger fyldestgørende data for de kemiske påvirkninger, herunder forekomsten af miljøfarlige stoffer og fosforforbindelser, kan der ikke drages sikre konklusioner om årsagerne til iltsvind eller effekten af yderligere nitratreduktioner. Dermed savner lovudkastet det faglige grundlag, der skal til for at opfylde proportionalitetskravet i EU-retten, hvor tiltag kun må gå så langt, som det kan dokumenteres nødvendigt for at opnå den ønskede miljøforbedring. Det betyder også, at ansvarsfordelingen for forurening ikke sikkert kan fastlægges, og at anvendelsen af forurener-betaler-princippet (artikel 191, stk. 2 TEUF) derfor bliver usikker.

6. **Manglende interkalibrering med Tyskland og Sverige samt problemer med proportionalitet**:
   Der foreligger fortsat ingen dokumenteret interkalibrering af de danske miljømål for kvælstof (N), fosfor (P) og klorofyl-A i forhold til Tyskland og Sverige, sådan som krævet i EU's Vandrammedirektiv (bilag V, punkt 1.4.1).
   I Tyskland går man efter mindre bureaukrati og mere effekt. Forbundsregeringen i Tyskland er gået helt væk fra at kræve, at landmænd dokumenterer udledningen af kvælstof og fosfor. Målet er at reducere bureaukratiet og fokusere på de næringsstoffer, der reelt påvirker vandmiljøet mest. Fokus er derfor flyttet til orthofosfat, den vandopløselige form for fosfor, som har størst direkte betydning for økosystemet. Tyskland har haft stor succes med at reducere denne gennem et tredje rensetrin i spildevandsrensningen, som nu er standard (Bundesministerium für Landwirtschaft und Ernährung, 2025; Umweltbundesamt, 2024).
   I Sverige regulerer man hovedsagelig på fosfor. Landmænd følger Jordbruksverkets anbefalinger for økonomisk optimal gødskning og fører egenkontrol. Der er fastsat et loft på fosfor på 22 kg totalfosfor pr. hektar, inklusive husdyrgødning. I nitratfølsomme områder gælder krav, som de tidligere danske – herunder to meter brede bræmmer langs vandløb (Jordbruksverket.se, 2025).
   Forskellene viser tydeligt, at Danmark anvender langt mere omfattende og komplekse

regler end nabolandene. Manglende interkalibrering betyder, at de danske grænseværdier og miljømål ikke kan sammenlignes med de tyske og svenske, hvilket svækker det faglige og retlige grundlag for kravene. Samtidig illustrerer forskellene Danmarks enegang i reguleringen. De danske krav går videre end nødvendigt for at opfylde EU's miljømål og pålægger landbruget et administrativt og økonomisk pres, som ikke står i rimeligt forhold til den dokumenterede miljøeffekt.

7. **Udledningskvoter, modelusikkerhed og kompleksitet**:
   De foreslåede beregningsmodeller for udledning, herunder NUAR-beregneren, hviler på antagelser med betydelig usikkerhed. Der bør foreligge klar faglig validering, før sådanne modeller kan anvendes som grundlag for kontrol, sanktion eller straf. Uden dokumenteret sammenhæng mellem modelresultater og faktiske målinger kan retssikkerheden ikke sikres.

   Det fremstår problematisk, at myndighederne i lovbemærkningerne selv anfører behovet for en forlænget forældelsesfrist, fordi lovgivningen og de tilknyttede modeller vurderes komplekse og tidskrævende at administrere. Det understreger et grundlæggende problem: Når reglerne er så komplicerede, at de kræver udvidet sagsbehandling hos myndighederne, kan det ikke samtidig forventes, at den enkelte virksomhed skal kunne efterleve dem uden tilsvarende tolerance, forlængede frister eller fejlmarginer.

8. **Miljøansvar, straf og proportionalitet ved modelbaseret regulering**:
   Lovudkastet indfører et system, hvor strafansvar og miljøansvar i praksis baseres på modelberegninger frem for faktiske målinger. Modeller som NUAR anvendes til at fastsætte kvælstofudledning og overholdelse af kvoter, men uden krav om, at resultaterne valideres gennem feltdata eller vandløbsmålinger. Dette rejser alvorlige retssikkerhedsmæssige spørgsmål.
   Når der kan udstedes bøder eller fængselsstraf alene på baggrund af beregnede værdier, uden mulighed for at efterprøve rigtigheden af beregningen gennem egne målinger, fratages virksomhederne reelt deres udfordringsret. Det betyder, at en landmand ikke kan dokumentere sin uskyld, selv om hans faktiske udledning ligger under den modelberegnede værdi.
   Dette er problematisk i forhold til proportionalitetsprincippet i artikel 5 i Traktaten om Den Europæiske Union og artikel 191 i Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Et strafansvar, der bygger på beregninger med væsentlig usikkerhed, er ikke proportionelt. Samtidig er lovudkastet uforeneligt med EU's direktiv 2004/35/EF om miljøansvar (ELD), som fastlægger, at kun visse aktiviteter anses for miljømæssigt risikable, og: "*Når det drejer sig om økonomiske aktiviteter, der ikke betragtes som miljømæssigt risikable, herunder landbrug, har operatørerne i henhold til miljøansvarsdirektivet kun pligt til at*

afhjælpe skade på biodiversiteten, hvis de har handlet forsætligt eller uagtsomt. (https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/polluter-pays-principle-12-2021/da/).

Når landbrugsvirksomheder pålægges ansvar alene på baggrund af modelresultater og uden bevis for faktisk skade, sker der en sammenblanding af administrativ modelusikkerhed og strafferetligt ansvar. I praksis betyder det, at lovudkastet indfører et system, hvor ansvaret for en beregnet afvigelse sidestilles med ansvaret for en dokumenteret forurening. Det svækker udfordringsretten, retssikkerheden og proportionaliteten i dansk miljøregulering og risikerer at bringe Danmark på kollisionskurs med EU-retten.

9. **Administrative byrder og digital overvågning**:
   Kravene om fortegnelser på markniveau, digital rapportering og omfattende kontrol skaber betydelige administrative og økonomiske byrder for erhvervet, uden at der foreligger dokumentation for en proportional miljøgevinst. Kravet om registrering af gødningstildelinger og markaktiviteter i realtid indebærer et betydeligt ressourceforbrug, særligt i et erhverv, hvor mange producenter ikke har digitale forudsætninger for at håndtere komplekse indberetningssystemer.

   Den løbende opdatering, indtastning og korrektion af data i forskellige digitale platforme skaber risiko for fejl og misforståelser, som kan føre til uberettigede sanktioner. Samtidig fratager kravet om årlig og detaljeret indberetning virksomhederne muligheden for at planlægge sædskifter og langsigtede dyrkningsstrategier, som netop er afgørende for en fagligt bæredygtig og ressourceeffektiv planteproduktion. Der kan ikke forventes at kunne være nogen konsumafgrøder eller specialproduktion, da det kræver mere end et års planlægning. Når reguleringen fokuserer på kortsigtet, administrativ overholdelse frem for agronomisk helhed, modarbejder den i praksis udviklingen af mere miljø- og klimamæssigt bæredygtige produktionssystemer.

   Anvendelsen af satellitbaseret kontrol og automatiseret sagsbehandling forstærker denne problematik. Sådanne systemer kan kun anvendes retssikkerhedsmæssigt forsvarligt, hvis der sikres fuld gennemsigtighed, adgang til indsigt i datagrundlaget og mulighed for manuel efterprøvelse. Der skal være mulighed for korrektioner af fejl – også når disse ikke opfanges af satellitterne. Manglen på klare retningslinjer for datavalidering og fejlmargin øger risikoen for fejlagtige afgørelser, som kan få betydelige økonomiske konsekvenser.

   En proportional og fagligt funderet regulering bør derfor understøtte, at administrative krav og digitale kontrolsystemer indrettes med fokus på praktisk anvendelighed, rimelig byrdefordeling og hensyn til en langsigtet bæredygtig drift.

10. **Økonomiske og samfundsmæssige konsekvenser**:
    De samlede byrder, herunder registreringskrav, kontroludgifter og risiko for sanktioner, vil ramme især de små og mellemstore bedrifter hårdt. Lovforslaget vil dermed accelerere strukturudviklingen og svække beskæftigelsen i landdistrikterne uden tilsvarende miljøgevinst.

Samlet set viser hovedpointerne, at lovudkastet indeholder en række væsentlige udfordringer i forhold til proportionalitet, retssikkerhed, faglig dokumentation og sammenhæng med EU's krav. I det følgende afsnit uddybes disse forhold gennem mere detaljerede kommentarer til de enkelte dele af lovforslaget.

Anden del – Bemærkninger til bestemmelser i lovforslaget

I dette afsnit gennemgås lovforslagets bemærkninger og bestemmelser i den rækkefølge, de optræder i lovteksten.

Side 35 – Indledning

Lovforslaget anfører indledningsvis, at *"næringsstof- og drivhusgasreguleringen i den nye hovedlov medvirker til at opfylde en række EU-retlige forpligtelser på miljø- og naturområdet, herunder særligt vandrammedirektivet, nitratdirektivet og Natura 2000-direktiverne."*
Det bør præciseres, hvilke konkrete forpligtelser, der sigtes til, og hvordan lovforslaget skal bidrage til at opfylde dem. Landbruget har siden 2004 allerede været underlagt nationale kvælstofkvoter og krav til efterafgrøder, som opfylder Nitratdirektivets bestemmelser og Vandrammedirektivets krav til reduktion af næringsstoftilførsel. Samtidig viser eksisterende data, at der ikke er en dokumenteret sammenhæng mellem landbrugets udledninger af nitratkvælstof og forekomsten af iltsvind i de danske farvande.

Lovforslaget beskrives videre som *"en bemyndigelseslov med det formål at kunne iværksætte de nødvendige foranstaltninger for til enhver tid at kunne leve op til de EU-retlige forpligtelser på miljø- og naturområdet."*
Denne formulering mangler en nærmere specifikation af, hvilke EU-retlige forpligtelser der forventes opfyldt gennem lovforslaget. En bemyndigelseslov af denne bredde giver meget vidtgående beføjelser til forvaltningen og indebærer en risiko for, at væsentlige politiske prioriteringer flyttes fra Folketinget til den administrative forvaltning. Dette kan anses for en teknokratisk fremgangsmåde, som svækker den demokratiske kontrol og den parlamentariske legitimitet.

Endelig beskrives den såkaldte miljøgaranti således: *"Miljøgarantien indebærer, at såfremt der ikke med de øvrige virkemidler, som f.eks. målrettet arealomlægning, opnås en tilstrækkelig reduktionseffekt til at opfylde det indsatsbehov, der er fastsat i vandområdeplanerne til opfyldelse af de danske forpligtelser i medfør af vandrammedirektivet, så skal der gennemføres regulering, som kan håndtere denne manko. Miljøgarantien indebærer også, at såfremt der opnås en større*

reduktionseffekt end den, der er forudsat som grundlag for reguleringen, så kan reguleringen nedjusteres."

Denne miljøgaranti forekommer i praksis uden reelt indhold. Danmark kan alene ikke opfylde Vandrammedirektivets krav om god økologisk tilstand i hovedparten af de danske vandområder, idet stort set alle farvande samtidig er klassificeret som i dårlig kemisk tilstand som følge af tilstedeværelsen af evighedskemikalier (PFAS, tungmetaller m.v.). Hertil kommer, at en væsentlig del af næringsstofpåvirkningen stammer fra Nordsøen og Østersøen, hvor udenlandske udledninger fra blandt andet Elben og Weser har større betydning for klorofyl-A-niveauer og iltsvind end danske kilder.

Læg dertil, at de kemiske målinger, der er nødvendige for at kunne vurdere den faktiske tilstand, i vidt omfang mangler at blive foretaget. Dette betyder, at tilstanden for mange vandforekomster fortsat registreres som *ukendt kemisk tilstand*, hvilket yderligere undergraver grundlaget for både vurdering og planlægning af indsatsen.
Eksempelvis viser sammenligninger fra Knudedyb, at der er en signifikant sammenhæng mellem klorofyl-A-indhold og udledninger fra Elben og Weser, mens der ikke kan påvises en tilsvarende sammenhæng til danske kvælstofudledninger. I den sydvestlige Østersø har både tyske og svenske forskere dokumenteret omfattende blomstring af kvælstoffikserende cyanobakterier - I Danmark foretages der ingen systematiske undersøger af sådanne observationer.
Hvis der ikke findes tilstrækkelige målinger af den kemiske og biologiske tilstand, kan det ikke konkluderes, at miljømålene ikke er opfyldt – kun, at de ikke er dokumenteret. Fravær af målinger er ikke det samme som fravær af målopfyldelse.

S. 43 – Udledning af kvælstof og evalueringen af indsatsbehovet

Lovforslaget anfører, at *"Udledning af kvælstof er et væsentligt element i efterlevelsen af vandrammedirektivet, og aftaleparterne var enige om at sikre, at udledningen af kvælstof til vandmiljøet skulle være på 13.100 ton. Dette var baseret på det på daværende tidspunkt foreliggende faglige grundlag fra Aarhus Universitet om forudsætningerne for god økologisk tilstand i vandmiljøet i 2027."*

Denne fremstilling giver et ufuldstændigt billede af det faglige grundlag. Evalueringen, som danner baggrund for tallet på 13.100 ton, skulle også omfatte en opdateret vurdering af effekten af kvælstofbaselinen og betydningen af opgørelser af kvælstofudledningen på baggrund af de senest tilgængelige data. Evalueringen blev oversendt til Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg den 24. september 2024 (MOF, Alm. Del, bilag 672), men beskrives i lovforslaget uden at inddrage dens væsentlige begrænsninger.

Evalueringen opstiller tre scenarier for justering af indsatsbehovet, men undlader at fremhæve, at både scenarie 1 og 2 ifølge internationale forskeres evaluering er urealistiske. Dertil kommer, at

evalueringen er fagligt snæver i sit fokus, idet kvælstofudledningen kun udgør én blandt mange presfaktorer i vandmiljøet. Ifølge de seneste vurderinger udgør næringsstoffer samlet set kun omkring 17,1 procent af de samlede presfaktorer for de danske farvande – og denne andel dækker både kvælstof, fosfor og andre næringsstofkilder.

At give indtryk af, at en reduktion af nitratudledningen alene kan bringe vandmiljøet i god tilstand, er derfor fagligt misvisende. Den kemiske tilstand, påvirkning fra miljøfremmede stoffer og eksterne tilførsler fra andre havområder udgør væsentlige faktorer, som ikke adresseres i evalueringen.

S. 44 – Øget markregulering medfølgende omfattende bureaukrati

Lovforslaget anfører, at *"øget markregulering vil være nødvendigt på den korte bane, men skal udfases i takt med øget arealomlægning over tid og indfrielse af vandrammedirektivets mål."*

Der er ingen proportionalitet mellem de danske indsatser, der indebærer et meget omfattende bureaukrati og øget arealregulering, og den forventede miljømæssige effekt. I Tyskland besluttede regeringen i juni 2025, at landmændene ikke længere skal udarbejde gødningsregnskaber, og i Sverige kan dokumentationen udfyldes på få sider. Sverige har samtidig meldt ud, at både den animalske produktion og de dyrkede arealer vil blive udvidet.

Det illustrerer, at Danmark fører en markant mere restriktiv og administrativt tung regulering end nabolandene, uden at der foreligger dokumentation for en tilsvarende miljøgevinst. Den danske model fremstår uforholdsmæssig og risikerer at underminere konkurrencedygtigheden, uden at det bidrager målbart til at opfylde Vandrammedirektivets mål.

Side 45 – Markregulering

Lovforslaget anfører, at *"i landbrugsaftalen er der teknisk budgetteret med et markreguleringstryk på 6.500 tons kvælstof baseret på det gamle kort og med forventning om en ny markreguleringsmodel."*

Kortgrundlaget, som markreguleringen baseres på, er ikke mere retvisende end de reduktionsmål, der flere steder bygger på utilstrækkelige klorofylmålinger og fejlbehæftede beregningsforudsætninger. Det gælder blandt andet områder som Knudedyb, Odense Fjord og Roskilde Fjord, hvor data ikke giver et konsistent billede af den faktiske miljøtilstand.

Den faglige forankring for udledningskvoten fremstår tilsvarende svag. Kvoten bør afspejle det reelle bidrag til næringsstofbelastningen og bygge på verificerede data og målinger frem for

modelantagelser og upræcise kort. Et system, der bygger på statistiske estimater uden validering i felt, risikerer at blive retligt usikkert og uforholdsmæssigt i forhold til de faktiske udledninger.

Side 46 – Arealomlægning

Lovforslaget anfører, at *"på baggrund af den ambitiøse arealomlægning, understøttet af et styrket styringsregime i aftalen, fremgår det af aftalen, at det forventes, at mindst 2/3 af de danske vandområder vil være helt i mål med de nødvendige kvælstofindsatser i 2027, som er vandrammedirektivets frist."*

Denne fremstilling er misvisende. Der blandes elementer, som ikke fagligt kan sammenlignes. Selv hvis Danmark nedsætter udledningen af kvælstof yderligere i overensstemmelse med de politiske målsætninger, vil de danske kystvande fortsat ikke kunne opnå god økologisk tilstand. Årsagen er de store påvirkninger fra miljøfarlige stoffer og de høje næringsstofkoncentrationer, der allerede findes i Østersøen.

Ifølge forskere under HELCOM vurderes den økologiske tilstand i Østersøen ikke at kunne forbedres tilstrækkeligt inden for de næste 70–100 år, netop på grund af de eksterne tilførsler og den indre belastning af næringsstoffer i havmiljøet. At hævde, at Danmark alene kan bringe 2/3 af vandområderne i mål gennem nationale indsatser, savner derfor faglig realisme og sammenhæng med den internationale tilstandsvurdering.

Side 48 – Bornholm og interkalibrering med nabolande

Lovforslaget anfører, at *"specifikt for Bornholm gælder det, at indsatsbehovet forudsætter, at målene i Sverige og Tyskland er interkalibreret med danske mål. Det skyldes Bornholms særlige geografiske placering, hvor vandområdet i særlig høj grad påvirkes af nabolandene, og i særlig lav grad påvirkes af indsatser på Bornholm. Konkret vil indsatsbehovet for Bornholm blive tilpasset de justerede miljømål for nabolandene, indtil der foreligger en ny interkalibreringsaftale."*

Denne betragtning bør udvides til at gælde alle danske vandområder, der påvirkes væsentligt af udledninger fra nabolandene. Påvirkninger fra Tyskland og Sverige har afgørende betydning for miljøtilstanden i flere danske farvande, herunder Lillebælt og Fehmern Bælt. Ministeriet har tidligere oplyst, at en kalibrering med nabolandene typisk tager 2–3 år, men en sådan interkalibrering har tilsyneladende ikke fundet sted siden Vandrammedirektivets ikrafttræden.

Denne manglende interkalibrering er i strid med Vandrammedirektivets intention om sammenlignelige og retfærdige vurderinger af miljøtilstand mellem medlemslande. Indsatsbehovet

bør derfor ikke alene justeres for Bornholm, men også for de øvrige danske kystvande, hvor internationale udledninger spiller en væsentlig rolle for den økologiske og kemiske tilstand.

Side 52 – Vandrammedirektivets forpligtelser

Lovforslaget anfører, at *"det fremgår af aftalen, at aftalepartierne for så vidt angår kvælstofindsatsen noterer sig, at aftalens indsatser leverer et afgørende bidrag til implementeringen af gældende danske EU-forpligtelser og har som målsætning, at Danmark skal indfri vandrammedirektivets forpligtelser. Hovedparten af kystvandene indfries i 2027, de resterende kystvande hurtigst muligt herefter, og senest i 2030. Ved udsigt til manglende rettidig målindfrielse af aftalerelaterede EU-forpligtelser (f.eks. vandrammedirektivet) er aftalepartierne enige om at drøfte opfølgende indsatser inden for ansvarlige udgiftspolitiske rammer."*

Denne beskrivelse savner fagligt belæg. Danmark kan ikke indfri Vandrammedirektivets forpligtelser vedrørende kvælstof i kystvande inden 2027, når ingen af de øvrige lande omkring Østersøen forventes at gøre det. Sveriges Meteorologiske og Hydrologiske Institut (SMHI) har gennem mere end 20 år dokumenteret udbredelsen af kvælstoffikserende cyanobakterier, der lever af atmosfærisk kvælstof og fosfor fra de op mod 100 millioner mennesker, som bor i oplandene til Østersøen.

Ifølge SMHI og HELCOM (2023) kan en reduktion af nitratudledninger fra landbruget endda forværre tilstanden, fordi lavere nitratniveauer fremmer opblomstring af kvælstoffikserende cyanobakterier. Når disse dør og nedbrydes, opstår iltsvind, hvilket forværrer miljøtilstanden.

Desuden har store danske kystvandområder fortsat *ukendt kemisk tilstand*, og de nyeste NOVANA-rapporter (2024) viser, at mange kystvande er så forurenede med miljøfarlige stoffer, at de ikke kan klassificeres som i god tilstand for dyr og planter. Det er derfor fagligt misvisende at antage, at Danmark gennem nationale kvælstofreduktioner alene kan opfylde Vandrammedirektivets mål inden for den angivne tidsramme.

Side 54–55 – Braklægningspunktet

Lovforslaget anfører, at *"på baggrund af dialog med Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi (IFRO) ved Københavns Universitet vurderer Ministeriet for Grøn Trepart, at der er etableret en fagligt og teoretisk funderet ramme for fastlæggelsen af braklægningspunktet, der tager udgangspunkt i, at braklægningspunktet sættes ved det reguleringstryk, hvor markarealet i det pågældende vandopland akkurat kan være i landbrugsmæssig drift med dyrkning af en kornafgrøde. Efter delaftale om principper for ny reguleringsmodel, herunder braklægningspunktet som led i Implementering af et Grønt Danmark, fastsættes*

braklægningspunktet oplandsspecifikt svarende til, hvor kystvandoplandet netop kan overholde udledningsmålet ved dyrkning af vårbyg med efterafgrøder (gødsket med den anvendte mængde husdyrgødning i vandoplandet suppleret med handelsgødning til norm) på hele landbrugsarealet i vandoplandet. Det er op til den enkelte virksomhed at afgøre, hvilke virkemidler der i praksis anvendes for at leve op til reguleringen."

Denne beskrivelse fremstår ufuldstændig og metodisk uklar. Det er ikke dokumenteret, hvordan den teoretiske fastlæggelse af braklægningspunktet i modellen relaterer sig til de målte biologiske indikatorer i vandområderne. Det bør derfor præciseres, hvilken statistisk sammenhæng der foreligger mellem reguleringsmodellens principper og de faktisk målte koncentrationer af sommerklorofyl i vandoplandene.

Uden denne sammenhæng er det ikke muligt at vurdere, om fastsættelsen af braklægningspunktet hviler på et videnskabeligt grundlag, der er i overensstemmelse med Vandrammedirektivets krav om proportionalitet, dokumentation og målbar effekt.

Side 55 – Kvælstofudledningskvoter

Denne problemstilling behandles og problematiseres også i hovedpointerne (se afsnit I), hvor det understreges, at konstruktionen med statsligt salg af kvælstofudledningskvoter rejser alvorlige spørgsmål om ejendomsrettens beskyttelse, proportionalitet og økonomisk retssikkerhed.

Lovforslaget anfører, at *"staten vil kunne sælge de årlige kvælstofkvoter til højestbydende, hvor kvoten teknisk svarer til uddeling af finansielle aktiver med en markedsværdi svarende til kvoteprisen, hvilket mindsker behovet for kompensation."*

Denne fremgangsmåde betyder, at retten til at dyrke jorden gøres afhængig af et finansielt aktiv, som staten fastsætter og kontrollerer. Hvis en landbruger ikke tildeles en udledningskvote, fratages vedkommende i praksis dyrkningsretten til jorden. Det fremstår derfor som en økonomisk konstruktion med karakter af ekspropriation, hvor kompensationsspørgsmålet ikke er afklaret.

Henvisningen til kvoten som *"et finansielt aktiv"* rejser endvidere spørgsmål om beskatning og afskrivning, da det er uklart, om kvoten skal beskattes til markedsværdi eller afskrives som et driftsaktiv. En sådan model kan bringe Danmark i konflikt med grundlovens § 73 om ejendomsrettens ukrænkelighed, hvis ikke der gives fuld erstatning ved indgreb.

Desuden fremhæver forslaget muligheden for kvotehandel inden for vandoplande, hvilket tydeliggør den manglende faglige sammenhæng mellem den teoretisk beregnede reduktion af nitratkvælstof og de faktiske ændringer i iltsvind i de berørte vandområder. Det er ikke uden betydning, hvor udledningen finder sted inden for et vandopland. Netop derfor er der i

vandplanerne udarbejdet retningslinjer for, hvordan det fordelte indsatsbehov skal fordeles på baggrund af deloplandenes nettoindsatsbehov**.**

I forbindelse med kvælstofudledningskvoter bliver denne forskel imidlertid uden praktisk betydning, idet kvotehandel tillades inden for hele vandoplandet uden hensyn til variationerne mellem deloplande. Det understreger den manglende sammenhæng mellem kvælstofreduktionerne og den forventede miljøeffekt.

Side 93 – Bemyndigelse til ministeren

Lovforslaget anfører, at *" Det er derfor nødvendigt, at der tillægges ministeren for grøn trepart brede bemyndigelser til at fastsætte de nødvendige obligatoriske krav, og dermed sikre mulighed for, at det vil være muligt på bekendtgørelsesniveau at fastsætte yderligere nødvendige næringsstofreducerende foranstaltninger, såfremt den påtænkte regulering ikke som forventet indfrier direktivforpligtelserne efter bl.a. nitratdirektivet, vandrammedirektivet og naturdirektiverne.*

Bemyndigelsen fremstår alt for vidtgående. En reduktion af kvælstofudledningen på 13.800 tons vil efter al faglig vurdering ikke kunne opnås – og slet ikke gennem de tiltag, der er besluttet i Grøn Trepart. Når målopfyldelsen udebliver, giver loven ministeren mulighed for ensidigt at indføre yderligere restriktioner uden parlamentarisk behandling. Magtens tredeling må ikke tilsidesættes på denne måde, hvis vi forventer at opretholde et demokratisk samfund.

Side 94 – Den foreslåede ordning

Lovforslaget anfører, at *"det er hensigten, at ministeren for grøn trepart i medfør af bemyndigelsen kan fastsætte et overordnet udledningsmål for de 108 kystvandoplande på baggrund af vandområdeplanernes fastsatte mål for belastningen, hvis kystvandet skal opnå god økologisk tilstand (målbelastningen)."*

Det overordnede mål fastsættes på basis af målinger i op til 70 % af vandløb og vandområder samt modelberegninger for de resterende. Dette er problematisk, da erfaringerne fra de seneste ti års kvælstofregulering viser store geografiske variationer og betydelige forskydninger i indsatsområder. Flere steder viser analyserne, at de fremsatte målopfyldelser ikke kan opnås.

Det kan ikke anses for retssikkerhedsmæssigt holdbart, at udøvelsen af et lovligt erhverv kan indskrænkes på baggrund af modelberegninger og administrative bemyndigelser, uden mulighed for faglig efterprøvelse. Et sådant system savner proportionalitet og risikerer at være i strid med

EU-retten, når borgere og virksomheder pålægges forpligtelser, som det reelt ikke er muligt at opfylde.

Side 96 – Beregningsmodel for udvaskning (NUAR-beregneren)

Lovforslaget anfører, at *"det er hensigten, at der fastsættes regler om, at virksomheden skal estimere markernes udvaskning af kvælstof fra rodzonen ved hjælp af en beregningsmodelformel (populært kaldet NUAR-beregneren), som tager udgangspunkt i fem overordnede parametre: 1) effekt af afgrøde og plantedække, 2) effekt af kvælstofanvendelse, 3) effekt af virkemidler, 4) effekt af jordbund, 5) effekt af afstrømning."*

Den anvendte beregningsmodel indeholder væsentlige faglige begrænsninger. Et centralt problem er, at afgrødernes udbytte ikke indgår som parameter, selvom udbyttet er direkte relateret til planternes kvælstofoptag og dermed til mængden af kvælstof, der forbliver tilgængeligt for udvaskning.

Desuden beregnes nedbør i modelgrundlaget (*NLES5 – Nitrogen Leaching Estimation System, version 5*) som et samlet årligt nedbørstal. Denne årsbaserede tilgang reducerer modellens evne til at beskrive variationer i afstrømning, infiltration og perkolation gennem året. Til sammenligning anvender den agrohydrologiske forskningsmodel DAISY daglige nedbørsdata og simulerer vandbevægelsen og kvælstoftransporten i jorden med høj tidslig opløsning. Forskellen i hydrologisk detaljeringsgrad betyder, at NLES5 giver et forenklet billede af de dynamiske processer, som styrer udvaskning af kvælstof, hvilket øger usikkerheden i de beregnede værdier.

Derudover er modelgrundlaget for afgrødevalg og udvaskning mangelfuldt i forhold til den eksisterende forskning. For flere afgrøder foreligger der begrænset eller ingen forskningsbaserede målinger af kvælstofudvaskning, hvilket betyder, at de anvendte udvaskningskoefficienter ofte bygger på generaliserede eller ældre forsøgsdata. Den videnskabelige dokumentation af forskelle i udvaskning mellem afgrøder, dyrkningssystemer og klimatiske forhold er derfor utilstrækkelig som basis for en model, der skal anvendes i forvaltningssammenhæng.

Samtidig inddrager modellen ikke den betydelige udvikling, der er sket inden for afgrødeforædling og variation i kvælstofeffektivitet (nitrogen use efficiency, NUE) mellem sorter og arter. Moderne afgrødeforædling har øget planternes evne til at udnytte tilført kvælstof mere effektivt og derved reducere tabene til omgivelserne. Disse forbedringer er ikke integreret i de anvendte beregningsmodeller, som fortsat bygger på ældre produktionsforudsætninger.

Manglen på opdaterede, afgrødespecifikke data betyder, at beregningerne risikerer at overvurdere udvaskningen fra moderne dyrkningspraksis. Før NUAR-beregneren anvendes som retligt bindende forvaltningsværktøj, bør den derfor underlægges uafhængig videnskabelig validering og

kalibrering mod empiriske målinger, så der sikres overensstemmelse mellem modelresultater og faktiske dyrkningsforhold.

Side 97 – Retention og udledningsberegninger

Lovforslaget anfører, at *"det er ligeledes hensigten, at der kan fastsættes regler om beregning af kvælstofretentionen, der er udtryk for den andel kvælstof, der bliver omsat eller tilbageholdt fra nitratkvælstof forlader rodzonen, og til det bliver udledt til kystvandet. Det er forventningen, at den nyeste viden om retentionen vil tælle med i opgørelsen af udledningen af kvælstof fra virksomheden og indgå som et vigtigt element i fastsættelsen af, hvor meget kvælstof, der må udledes fra et kystvandopland og den enkelte virksomhed til kysten."*

Beregningsgrundlaget for kvælstofretention er forbundet med betydelig usikkerhed og metodiske mangler. Det fremgår ikke, hvordan variationen i retentionen i de enkelte oplande er dokumenteret, og om de anvendte værdier bygger på målinger eller modelestimater. Retentionen afhænger i høj grad af lokale hydrologiske og biogeokemiske forhold såsom jordtype, grundvandsdannelse, strømningsveje, temperatur og iltforhold, som kan variere betydeligt på kort geografisk afstand.

Det fremstår endvidere uklart, hvordan der i modellerne skelnes mellem ammonium- og nitratkvælstof, selvom disse former har vidt forskellig transportadfærd og omsætningsdynamik i jord og vandløb. For at opnå retvisende resultater bør retentionen desuden beskrives med sæsonopdeling, da biologiske omsætningsprocesser og redoxforhold varierer markant hen over året.

De nuværende modelberegninger af retention inddrager i begrænset omfang empiriske målinger fra lavbundsarealer og vådområder, som udgør naturlige rensezoner med høj kvælstofomsætning. Manglen på feltdata betyder, at den reelle tilbageholdelse i disse zoner ofte undervurderes, hvilket kan føre til overvurdering af udledningen til kystvandene.

Før loven implementeres, bør der gennemføres et nationalt måleprogram, der dækker hele vandløbssystemet fra rodzonen til udløb i kystvandet, så retentionen kan dokumenteres på et opdateret og hydrologisk repræsentativt grundlag. Dette er en forudsætning for, at udledningsberegninger kan danne et videnskabeligt konsistent grundlag for regulering og miljøvurdering.

Side 102 – Planperiode og hydrologisk år

Lovforslaget anfører, at *"det er ministeriets vurdering, at det ikke længere vil være hensigtsmæssigt at regulere efter den gældende planperiode, der udgør perioden fra den 1. august*

til den 31. juli. Dette skyldes, at reglerne i lovforslaget baserer sig på NUAR-beregneren, som følger det hydrologiske år, der går fra 1. april til 31. marts. De landbrugsmæssige aktiviteter, der udføres og har betydning for udvaskningsberegningen, kan dog rummes inden for et kalenderår."

Ændringen vil gøre rapporteringen kompleks, da gødskningsperioden for flere afgrøder strækker sig over to planperioder. Eksempelvis gødes vintersæd typisk fra midten af marts til begyndelsen af maj, mens vinterraps gødes både i efteråret og frem til april. Det samme gælder for frøgræs og flere andre flerårige afgrøder. Omlægningen vil derfor skabe afvigelser mellem faktiske gødningsdata og de perioder, som modelberegningerne baseres på. Det kan resultere i inkonsistente data og rapporteringsvanskeligheder for både erhverv og myndigheder.

Side 103 – Markkort

Lovforslaget anfører at " *Der vil også blive set på, om det er muligt kun at have et markkort."* Efter vores opfattelse skal det være et krav at der til en høstår kun eksisterer et markkort.

Side 115 – § 4, stk. 5

Lovforslaget anfører, at ministeren "*kan fastsætte regler om, at en virksomhed under særlige omstændigheder og efter ansøgning kan anvende en anden værdi for det totale indhold af kvælstof og fosfor*". Det bør præciseres, at virksomheder reelt kan anvende egne dokumenterede data, når de foreligger. I den nuværende udformning er det i praksis næsten umuligt at få godkendt anvendelse af egne data for bedriften. Dette fjerner incitamentet til forbedring og innovation. Data fra f.eks. E-kontrol på staldniveau bør kunne anvendes som dokumentation, så landmænd, der investerer i f.eks miljøforbedrende teknologi, faktisk belønnes.

Side 117 – § 5, stk. 2

Ifølge lovforslaget: "*ministeren for Grøn Trepart kan fastsætte nærmere regler om udvaskningsgrænser og udledningskvoter og virkemidler til opfyldelse heraf, herunder om hvordan udvaskningen og udledningen fastlægges*". Det er problematisk, at både mål og midler kan fastsættes uden uafhængig videnskabelig dokumentation. Når udvaskningsgrænser og udledningskvoter kan defineres administrativt uden faglig validering, skabes risiko for vilkårlig regulering og resultatstyring uden dokumenteret miljøeffekt. Fastlæggelse af metoder bør forankres i forskningsbaseret viden og ekstern faglig høring.

Side 126 – Udledningsbaseret og bedriftsnær regulering

Lovforslaget anfører, at *"med den foreslåede lov lægges der op til en mere udledningsbaseret og bedriftsnær kvælstofregulering. Dette indebærer, at gødningsregnskabet fremadrettet også skal kunne anvendes som administrations- og kontrolgrundlag for beregningen af virksomhedens udledning af kvælstof. Det er også hensigten, at gødningsregnskabet skal kunne rumme data til brug for en afgift på drivhusgasemissioner fra husdyr."*

Koblingen mellem gødningsregnskabet og beregningen af virksomhedens udledning indebærer betydelig metodisk usikkerhed. Gødningsregnskabet er udviklet til at opgøre tilført og anvendt kvælstof, ikke til at kvantificere udvaskning eller tab til omgivelserne. Når sådanne beregninger anvendes som kontrolgrundlag, bliver resultatet i høj grad afhængigt af modelparametre, standardværdier og administrative antagelser, som kan afvige væsentligt fra de faktiske forhold på bedriften.

Da lovudkastet samtidig fastsætter høje sanktioner ved overskridelser, bør der stilles krav om egentlig empirisk dokumentation for udledning – eksempelvis gennem drænvandsanalyser eller feltmålinger – før sanktioner kan udstedes. Uden mulighed for verificering skabes en retstilstand, hvor virksomheder kan gøres ansvarlige for beregnede værdier uden bevisførelse.

Side 129 – Indberetning forud for udlednings- og gødningsregnskabet, detaljeret på markniveau

Lovforslaget anfører, at *" Det er hensigten, at planlægningen skal indberettes forud for udlednings- og gødningsregnskabet."*

"skal udarbejde fortegnelser over gødningstildelinger og andre aktiviteter på markniveau i planperioden."

"Det ligger ligeledes inden for rammerne af den foreslåede bemyndigelse, at der kan fastsættes regler om konkrete såtidspunkter i det omfang, det har betydning for fastsættelsen og kontrollen med virksomhedens basisudvaskningsgrænse eller udledningskvote fastsat efter regler i medfør af den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 6.

Kravet om en ekstra indberetning forud for sæsonen – samt registrering af gødskning, tildelingsdato og såtidspunkt på markniveau – vil pålægge den enkelte jordbruger en væsentlig administrativ byrde. De løbende ændringer i markplaner som følge af vejrforhold og driftsmæssige tilpasninger betyder, at planlagte oplysninger sjældent kan fastholdes uændret. Det vil uundgåeligt medføre gentagne korrektioner og et markant øget bureaukrati i den samlede indberetningsproces.

Side 137–138 – Kompensation og ekspropriationsvurdering

Lovforslaget anfører, at *"der vil skulle etableres kompenserende tiltag for helt eller delvist at afbøde konsekvenserne af den nye kvælstofreguleringsmodel, som f.eks. vil kunne indebære anvendelse af økonomisk kompensation i en årrække med henblik på at give virksomhederne tid til at omstille sig."*

Bestemmelsen synes at åbne mulighed for midlertidige kompensationsordninger, men samtidig fastholder ministeriet, at der er tale om *"generel, erstatningsfri regulering."* Denne vurdering bør udfordres fagligt og juridisk, da reguleringen kan medføre væsentlige økonomiske tab for enkelte bedrifter og indebærer begrænsninger i en central rådighedsbeføjelse — retten til at dyrke jorden på sædvanlig kommerciel måde. Det må derfor forventes, at vurderingen af, hvorvidt der foreligger ekspropriation, i praksis vil afhænge af de konkrete økonomiske konsekvenser og virksomhedens mulighed for fortsat drift.

Der er en betydelig usikkerhed blandt mange landmænd vedrørende den fremtidige regulering af deres jord på baggrund af udkast til kortskitser og lignende. Henset hertil er det af afgørende betydning, at det i lovbemærkningerne tydeligt anføres, at også indgreb, der endnu ikke er gennemført over for den enkelte lodsejer, efter omstændighederne kan være ekspropriative. Det forhold, at der udlægges planer for den fremtidige anvendelse af landbrugsjord, kan i sig selv være så forstyrrende for ejerens råderet og dispositioner, at det må kunne sidestilles med et ekspropriativt indgreb. Det bør anerkendes, at en omklassificering af jord efter omstændighederne kan være så indgribende, at den udløser erstatning efter grundlovens § 73. Lovgiver bør derfor i højere grad sikre landmændenes retsstilling i forbindelse med sådanne indgreb og planlægningstiltag.

Desuden bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år. Der skal derfor sikres fornødent hensyn til lodsejernes interesser i hele processen – både under planlægningen og ved den efterfølgende gennemførelse. Når en lodsejer allerede er berørt af en ændring i planlovgivningen, skal der være mulighed for tildeling af erstatning på et tidligt tidspunkt og en sikring af hurtig opfølgning.

Side 138–141 – Ministerens bemyndigelse og erstatningsfastsættelse

Lovforslaget anfører, at *"ministeriet kan fastsætte regler om fremgangsmåden ved ekspropriation samt regler om sagens behandling og erstatningens fastsættelse og udbetaling."*

Bemyndigelsen til at fastlægge procedurer og fastsættelsesprincipper giver ministeren vidtgående beføjelser. Formuleringen om, at reglerne kan tilpasses "*de nødvendige tilpasninger, som lovgivningen giver anledning til*", er uprækcis og bør konkretiseres. Det er væsentligt, at sådanne tilpasninger ikke indebærer, at domstolsprøvelsen af erstatningens størrelse reelt udhules.

Det anføres endvidere, at *"der vil kunne fastsættes en forenklet model for erstatningsfastsættelsen, som den pågældende virksomhed kan vælge for at opnå en hurtigere erstatningsudbetaling."* En sådan model kan bidrage til kortere sagsbehandlingstid, men må ikke begrænse den eksproprieredes adgang til efterfølgende prøvelse ved domstolene, jf. Grundlovens § 73, stk. 3

Derudover bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år. Der skal derfor sikres fornødent hensyn til lodsejernes interesser i hele processen – både under planlægningen og ved den efterfølgende gennemførelse. Når en lodsejer allerede er berørt af en ændring i planlovgivningen, skal der være mulighed for tildeling af erstatning på et tidligt tidspunkt og en sikring af hurtig opfølgning.

Side 140–142 – Frivillig omstilling og lodsejerinddragelse

Lovforslaget beskriver, at *"motoren i paradigmeskiftet for kvælstof- og drivhusgasreduktionen er den lokalt forankrede frivillige omstilling af landbruget med fælles løsninger i form af udtagningsprojekter på tværs af flere lodsejeres arealer."*

De praktiske erfaringer viser imidlertid, at visse kommuner har udarbejdet projektkort og offentliggjort udtagningsforslag uden tilstrækkelig inddragelse af berørte lodsejere. Der bør derfor udarbejdes klare retningslinjer for, hvornår og hvordan projektområder offentliggøres, så det sikres, at lodsejere inddrages, inden deres arealer udpeges i planmateriale.

Det forhold, at der udlægges planer for den fremtidige anvendelse af landbrugsjord, kan i sig selv være så forstyrrende for ejerens råderet og dispositioner, at det må kunne sidestilles med et ekspropriativt indgreb. Det bør anerkendes, at en omklassificering af jord efter omstændighederne kan være så indgribende, at den udløser erstatning efter grundlovens § 73. Lovgiver bør derfor i højere grad sikre landmændenes retsstilling i forbindelse med sådanne indgreb og planlægningstiltag.

Endvidere bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år. Der skal derfor sikres fornødent hensyn til lodsejernes interesser i hele processen – både under planlægningen og ved den efterfølgende gennemførelse. Når en lodsejer allerede er berørt af en ændring i planlovgivningen, skal der være mulighed for tildeling af erstatning på et tidligt tidspunkt og en sikring af hurtig opfølgning.

Side 142 – § 29

Lovforslaget angiver, at virksomheder *"skal udarbejde fortegnelser over gødningstildelinger og andre aktiviteter på markniveau i planperioden"*. Kravet vil for mange bedrifter medføre

betydelige administrative og økonomiske byrder. Den gennemsnitligt høje alder i erhvervet betyder, at mange landmænd ikke er digitalt fortrolige, og at et stigende antal derfor vil få vanskeligheder med at efterleve de nye digitale indberetningskrav. Kravet risikerer at medføre behov for ansættelse af ekstra personale alene til administrative opgaver. Hertil kommer udfordringerne med flere digitale platforme (e-Boks, TastSelv, Apps m.m.), som øger risikoen for misforståelser og fejl.

Der bør derfor etableres én samlet digital indberetningsløsning med tilknyttet supportfunktion, så landmænd kan få praktisk hjælp til korrekt indberetning. Samtidig bør der indføres en bagatelgrænse eller fejlmargin for mindre eller åbenlyst utilsigtede indberetningsfejl. En sådan ordning vil kunne forbedre proportionaliteten mellem krav, kontrol og den faktiske miljømæssige betydning af eventuelle fejl.

Side 142–143 – Finansiering og statsstøtte

Lovforslaget anfører, at *"Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø yder tilskud til Naturstyrelsens og kommuners vand- og klimaprojekter, herunder kvælstofvådområder og lavbundsprojekter. Ordningen er finansieret af EU-midler under den fælles landbrugspolitik."*

Dette synes at indikere, at lavbundsprojekter finansieres af almindelige CAP-midler. Det bør dog præciseres, om disse ordninger er anmeldt og godkendt af EU-Kommissionen i henhold til statsstøttereglerne, særligt når der ydes tilskud til kommuner og fonde med almennyttige formål. Manglende EU-godkendelse kan skabe usikkerhed om projekternes lovlighed og virksomhedernes ret til støtte

Side 143 – Ekspropriationsformer og rådighedsbegrænsninger

Lovforslaget anfører, at *"ved ekspropriation kan der erhverves ejendomsret til landbrugsarealer, pålægges indskrænkninger i ejernes rådighed eller foretages begrænsninger i brugsrettigheder, servitutrettigheder samt andre rettigheder over landbrugsarealer."*

Når der pålægges restriktioner som krav om drænafskæring, vådgøring eller permanent fastholdelse som naturareal, fratages ejeren reelt retten til landbrugsmæssig udnyttelse. Dette må anses for ekspropriativt efter Grundlovens § 73, uanset om ejendomsretten formelt bevares. Skovrejsning og tilsvarende tiltag, hvor arealer underlægges fredsskovspligt, bør vurderes efter samme kriterier.

Desuden bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år. Der skal derfor sikres fornødent hensyn til lodsejernes interesser i hele processen – både under planlægningen og

ved den efterfølgende gennemførelse. Når en lodsejer allerede er berørt af en ændring i planlovgivningen, skal der være mulighed for tildeling af erstatning på et tidligt tidspunkt og en sikring af hurtig opfølgning.

Side 144 og bilag s. 295 – Forenklet erstatningsmodel

Lovforslaget anfører, at *"ministeren for grøn trepart bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved ekspropriation, herunder en forenklet model for erstatningsfastsættelsen."*
I bilaget præciseres det, at *"den forenklede model er en erstatningsmodel, hvor ekspropriationserstatningen opgøres ud fra oplysninger om den pågældende virksomhed eller det pågældende areal og med brug af standardsatser og standardiserede opgørelsesmetoder."*

Anvendelsen af standardsatser kan give hurtigere sagsbehandling, men rummer også risiko for skønsmæssige fejl, hvis de generelle satser ikke afspejler den reelle markedsværdi. Det er uklart, om vurderingen foretages før eller efter projektudpegning, hvor arealer ofte har fået ændret planstatus eller naturkategori. For at sikre overensstemmelse med Grundlovens krav bør standardsatserne derfor kunne fraviges, hvis den faktiske værdiforringelse dokumenteres højere end den fastsatte kompensation.

Side 149 – § 39, stk. 2
Lovforslaget angiver, at *"tilsynsmyndighedens afgørelser efter stk. 1 kan ikke påklages til anden administrativ myndighed"*. Det bør ændres, så afgørelser kan indbringes for en uafhængig klageinstans eller for domstolene. Retten til at få en sag prøvet er grundlæggende i et retssamfund og understøtter princippet om, at alle parter skal kunne få deres sag vurderet på ny.

Side 149 – Økologiske bedrifter
I lovforslaget fremhæves økologi som positivt på grund af lavere kvælstoftilførsel, men det er ikke dokumenteret, at dette reelt giver lavere udvaskning. Økologiske bedrifter kan have tilsvarende udvaskning ved efterårspløjning, gylletilførsel og omlægning af græsmarker. Det bør præciseres, at miljøreguleringen skal bygge på faktiske målinger frem for driftsform, samt at det gældende fokus er på udvaskning og senere udledning i den nye reguleringsmodel – og det må også være gældende for udvaskningen fra økologiske bedrifter.

Side 154 – Balanceregnskaber for biogas
Lovforslaget foreslår *"balanceregnskaber for biogasproduktion og -forbrug"*. Det er et godt og tiltrængt tiltag, som kan skabe bedre overblik. Men uden indførelse af bagatelgrænser vil det blive et administrativt mareridt for både virksomheder og myndigheder.

Side 158 – § 48 (Adgang uden retskendelse)
Loven giver tilsynsmyndigheden adgang til ejendomme *"uden retskendelse"*. Det vil være mere rimeligt og retssikkerhedsmæssigt forsvarligt, at der kræves retskendelse, før adgang gives til private boliger eller udlejede ejendomme. Alternativt bør adgang uden retskendelse alene gælde virksomhedens produktions- og driftsområder. Det vil skabe en bedre balance mellem kontrolhensyn og borgernes grundlovssikrede ret til beskyttelse af hjemmet (grundlovens § 72).

Side 158 – Afmelding i gødningsregister
Lovforslaget forudsætter, at virksomheder skal foretage afmelding i gødningsregisteret. Tilbagebetaling af eventuelle afgifter bør ske inden for det samme planår. Reglerne for videresalg af handelsgødning og for oprettelse i registeret, bør fremgå klart og kommunikeres aktivt, så erhvervet kan overholde kravene.

Side 159 – § 49 (Gebyrer)
Lovforslaget angiver, at *"myndigheden kan opkræve gebyrer for tilsyn og kontrol"*.
Det bør præciseres, at gebyrer alene må dække udgifterne til selve kontrollen og ikke anvendes til generel myndighedsdrift eller administration.

Side 160 – § 50 (Offentliggørelse af kontroloplysninger)
Lovforslaget åbner for, at *"kontroloplysninger kan offentliggøres online"*. Det findes urimeligt, når der allerede er mulighed for aktindsigt og offentlighed efter de eksisterende regler. En generel offentliggørelse af kontroloplysninger vil skabe risiko for hetz mod erhverv, skade tilliden mellem myndigheder og erhvervsdrivende, samt medføre en væsentlig administrativ meropgave.

Side 160 – Afmelding inden 31/1
Loven kræver, at afmelding skal ske senest den 31. januar. Det vil i praksis betyde, at myndighederne modtager en række tomme gødningsregnskaber, som ikke tilfører værdi, men blot øger administrationen. Fristen bør genovervejes for at undgå unødigt bureaukrati.

Side 170 – § 64 (Kortværk)
Lovforslaget fastsætter, at *"miljøministeren fastsætter regler om kortværk"*. Kortmateriale skal være videnskabeligt baseret og ledsaget af dokumentation for datagrundlag, metoder og kilde. Det bør desuden fremgå, hvor den historiske version af kortmaterialet er arkiveret. Der er risiko for, at vigtige grunddata går tabt, når kort alene udarbejdes digitalt. Historikken bør derfor bevares og gøres tilgængelig sammen med det aktuelle kort.

Side 172 – § 66

Loven giver mulighed for straf i form af bøde eller fængsel for *"fare for skade på natur, dyr eller planter"*. En sådan formulering, hvor der ikke kræves konkret skade, men alene en potentiel risiko, er problematisk. Den kan være i strid med grundlæggende retsprincipper og menneskerettighedernes krav om proportionalitet mellem forseelse og straf. Sanktioner bør kun kunne anvendes, når der foreligger dokumenteret og væsentlig skade.
Lovforslaget angiver, at der *"fastsættes administrative retningslinjer for overskridelser"*. Der bør indføres en bagatelgrænse for mindre overskridelser eller en fejlmargin, så mindre afvigelser ikke udløser unødvendig sagsbehandling og kontrol. Det vil sikre proportionalitet og forhindre, at systemet drukner i bagatelsager uden reel miljømæssig betydning.

Side 177 – § 70 (Ikrafttræden)
Loven fastlægger, at den *"ikke finder anvendelse på forhold, der vedrører planperioden 2019/20 til og med planperioden 2026/2027"*. Det bør præciseres, om loven da træder i kraft pr. 1. januar 2027 eller 1. januar 2028. En uklar ikrafttrædelsesdato vil skabe administrativ usikkerhed og vanskeliggøre planlægningen af investeringer i erhvervet.

Side 177 – Satellitkontrol
Lovforslaget lægger op til anvendelse af satellitbaseret kontrol. En sådan metode vil ikke bidrage til at reducere erhvervets omkostninger eller administrative byrder. Satellitkontrol bør alene anvendes som supplement til eksisterende metoder og baseres på validerede data.

Side 188 – Adgang til økonomiske og regnskabsmæssige forhold
Lovforslaget giver tilsynsmyndigheden adgang til *"økonomiske og regnskabsmæssige forhold"*. Det bør præciseres, hvilken relevans sådanne oplysninger har for vurdering af miljøpåvirkning. En

generel adgang til økonomiske oplysninger uden direkte miljømæssig relevans kan være uproportionel og stride mod GDPR's krav om dataminimering (artikel 5 og 6).

Side 202 – Delegation og klage

Lovforslaget anfører, at *"efter bestemmelsen i gødskningslovens § 47, stk. 1, kan afgørelser truffet i henhold til regler fastsat i medfør af §§ 39 a og 40, påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som behandler sagen i en af nævnets afdelinger, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 4-6, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, og kan dermed ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Bestemmelsen indebærer, at afgørelser om deltagelse i den frivillige ordning om kvælstofreducerende virkemidler"*

Det fremstår uklart, hvordan klageadgangen skal forstås i forhold til de ordninger, der betegnes som frivillige. Hvis deltagelsen i en ordning er frivillig, men de efterfølgende forvaltningsmæssige afgørelser under ordningen er bindende og ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, skabes et gråzoneforhold mellem frivillighed og forvaltningsretlig forpligtelse.

Der bør derfor præciseres, om overholdelse af regler udstedt i medfør af gødskningslovens § 47, stk. 1, fortsat er underlagt de almindelige klageregler, eller om den frivillige deltagelse samtidig indebærer fraskrivelse af retten til administrativ prøvelse.

Lovforslaget anfører endvidere, at *"ministeren kan fastsætte regler om adgangen til at klage over myndighedens afgørelser, herunder om, at klage ikke kan indbringes for en anden administrativ myndighed, og om myndighedernes adgang til at genoptage en sag, efter at der er indgivet klage. Ministeren for grøn trepart kan endvidere fastsætte regler om indgivelse af klager, herunder om formkrav hertil."*

Denne bemyndigelse udvider ministerens kompetence betydeligt, idet den reelt giver mulighed for at begrænse eller ophæve den administrative rekurs. Det bør fremgå tydeligt, i hvilket omfang denne adgang kan anvendes, og hvordan den sikrer overensstemmelse med de almindelige forvaltningsretlige principper om klageadgang, partshøring og genoptagelse.

Side 203 – Klageadgang efter gødsknings- og plantedækkebekendtgørelsen

Lovforslaget anfører, at *"efter gødskningsbekendtgørelsens § 71 kan Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs afgørelser truffet efter gødskningsloven eller bekendtgørelsen ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Det følger ligeledes af plantedækkebekendtgørelsens § 43, at styrelsens afgørelser efter bekendtgørelsen ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed. I det omfang ministeren for grøn trepart fastsætter*

regler om adgang til, at afgørelser kan påklages, kan ministeren også fastsætte regler om indgivelse af klager, herunder formkrav hertil. Hensigten med bestemmelserne er at give ministeren for grøn trepart hjemmel til at fastsætte regler om udformningen af klager, herunder om anvendelse af et særligt klageskema. Ministeren for grøn trepart har dog ikke udnyttet bemyndigelsen."

Bestemmelsen indebærer en væsentlig indskrænkning af borgernes og virksomhedernes mulighed for administrativ prøvelse. Når afgørelser efter både gødsknings- og plantedækkebekendtgørelsen ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, er det alene domstolene, der kan prøve sagerne. Det medfører i praksis, at klageadgangen bliver tung og omkostningskrævende, og at mange sager derfor ikke får en reel prøvelse.

Samtidig gives ministeren mulighed for at fastsætte formkrav til klager, herunder anvendelse af særlige klageskemaer. Dette kan skabe retssikkerhedsmæssige udfordringer, hvis en sag falder uden for de definerede skemaer, eller hvis der sker fejl i udfyldelsen. Det bør præciseres, hvordan der sikres adgang til klage for atypiske sager, og hvordan borgernes ret til at få behandlet deres klager opretholdes i overensstemmelse med forvaltningslovens principper.

Side 205 – Tilsyn og afskæring af klageadgang

Lovforslaget anfører, at *"ministeren for grøn trepart har i medfør heraf henlagt kompetencen til at føre tilsyn med overholdelsen af harmonireglerne fastsat i medfør af husdyrbruglovens § 5 a til Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø. Derudover kan ministeren for grøn trepart fastsætte regler om afskæring af klageadgang efter husdyrbruglovens § 63, stk. 2. Denne beføjelse er ikke udnyttet. Bestemmelsen er udnyttet i gødningsanvendelsesbekendtgørelsen til at afskære klageadgang for så vidt angår de afgørelser, som kommunalbestyrelsen træffer efter regler fastsat i medfør af husdyrbruglovens §§ 5 a-5 c."*

Bestemmelsen efterlader et uklart billede af klageadgangen. Selvom der formelt anføres, at bemyndigelsen til at afskære klageadgang ikke er udnyttet, fremgår det samtidig, at den faktisk er anvendt i gødningsanvendelsesbekendtgørelsen. Dette kan give anledning til fortolkningstvivl om, hvorvidt virksomheder og borgere reelt har klageadgang over kommunale afgørelser.

Side 207 – Ministerens beføjelser ved klageadgang

Lovforslaget anfører, at *"det foreslås endvidere i lovforslagets § 60, stk. 1, at hvis ministeren for grøn trepart henlægger sine beføjelser efter loven til en myndighed under ministeriet, kan ministeren fastsætte regler om adgangen til at klage over myndighedens afgørelser, herunder om, at klage ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, og om myndighedens adgang til*

at genoptage en sag, efter at der er indgivet klage. Ministeren for grøn trepart kan endvidere fastsætte regler om indgivelse af klager, herunder om formkrav til klagen."

Bestemmelsen tildeler ministeren meget vidtgående kompetence til at fastsætte både rammerne for og formen af klageadgangen. Når ministeren får mulighed for selv at definere omfang, procedurer og formkrav for klager, indebærer det en væsentlig koncentration af myndighedskompetence hos den udøvende magt.

Dette kan medføre en indskrænkning af borgernes og virksomhedernes mulighed for administrativ prøvelse og bør vurderes i forhold til forvaltningsretlige principper om kontrol, rekurs og magtens tredeling. Det bør præciseres, hvordan der sikres retssikkerhed og adgang til reel prøvelse, hvis klagereglerne fastsættes administrativt af den myndighed, der selv har truffet afgørelsen.

Side 208 – Ministerens instruktionsbeføjelser og ændring af afgørelser

Lovforslaget anfører, at *"det foreslås derudover i lovforslagets § 60, stk. 2, at ministeren for grøn trepart efter forhandling med vedkommende minister eller vedkommende kommunale organisation kan henlægge sine beføjelser efter loven til andre offentlige myndigheder eller institutioner. Ministeren for grøn trepart kan i forbindelse hermed fastsætte regler om adgangen til at klage over disse myndigheders eller institutioners afgørelser, herunder om, at afgørelserne ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, og om myndighedens eller institutionens adgang til at genoptage en sag, efter at der er indgivet klage. Ministeren for grøn trepart kan ændre afgørelserne, uden at der foreligger klage. Ministeren for grøn trepart bevarer sin fulde instruktionsbeføjelse."*

Denne bestemmelse udvider ministerens beføjelser markant. At ministeren kan ændre andre myndigheders afgørelser uden klage, betyder i praksis, at afgørelser ikke længere har en stabil retskraft. Det udfordrer princippet om adskillelse mellem administrativ og politisk myndighed og kan skabe usikkerhed for både borgere og virksomheder.

Når ministeren samtidig bevarer fuld instruktionsbeføjelse over underliggende myndigheder, opstår der en risiko for, at afgørelser kan blive genstand for politisk styring frem for faglig vurdering. Der bør derfor fastlægges klare rammer for, hvornår og hvordan denne adgang kan udnyttes, samt hvilke sager der fortsat skal have uafhængig administrativ prøvelse.

Side 209 – Oplysnings- og bistandspligt

Lovforslaget anfører, at *"undlader at anmelde virksomheden til registrering efter gødskningslovens § 5, stk. 2, eller undlader at afgive oplysninger eller at stille bistand til rådighed efter gødskningslovens § 46, 2. pkt., § 49 og § 51, stk. 1 og 2."*

Bestemmelsen indebærer en meget vidtgående oplysnings- og bistandspligt. Hvis oplysningskravet i praksis omfatter markdata to år tilbage i tid, med henblik på anvendelse af NUAR-beregninger, rejser det spørgsmål om lovgivning med tilbagevirkende kraft. Der bør derfor præciseres, fra hvilket tidspunkt dataindsamlingen skal gælde, så der ikke skabes retlig usikkerhed om virksomheders forpligtelser.

Side 210–211 – Fængselsstraf og strafskærpelse

Lovforslaget anfører, at *"straffen kan stige til fængsel i indtil 2 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen er voldt skade eller fremkaldt fare for skade på natur, dyr, planter, landskaber eller mennesker eller de øvrige interesser, som loven tilsigter at beskytte, jf. lovens § 1, herunder luft, vand, jord og undergrund, eller opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre."*

Med lovudkastet indføres der for første gang udtrykkelig hjemmel til fængselsstraf på gødningsområdet. Den foreslåede straframme svarer til reglerne i husdyrbrugloven, men rejser spørgsmål om proportionalitet, når der alene er tale om beregningsbaserede overskridelser. Samtidig fremgår det, at tilsvarende forhold – eksempelvis overløb fra renseanlæg, hvor der faktisk kan påvises miljøskade og økonomisk fordel – ikke behandles efter samme sanktioneringsniveau. Det bør derfor afklares, hvordan ligebehandling sikres på tværs af kilder til næringsstofudledning.

Side 211 – Overførsel af regler og sanktionsniveau

Lovforslaget anfører, at *"med den foreslåede overførsel af reglerne om anvendelse af gødning i husdyrbrugloven til lovforslaget, vil overtrædelser af regler fastsat i medfør af de overførte regler fremover blive straffet efter lovforslagets regler. Dette indebærer, at ministeren for grøn trepart bemyndiges til at fastsætte tilsvarende regler om bødestraf og fængselsstraf, som den i den gældende husdyrbruglovs §§ 91 og 92."*

Dette betyder, at overtrædelser vedrørende anvendelse af gødning fremover kan medføre fængselsstraf. En så vidtgående bemyndigelse bør ledsages af klare kriterier for, hvornår

modelbaserede beregninger kan danne grundlag for straf, og hvordan rigtigheden heraf kan efterprøves gennem faktiske målinger.

Side 211 – Fortegnelser på markniveau

Lovforslaget anfører, at *"undlader at føre, indsende eller berigtige fortegnelser over gødningstildelinger og andre aktiviteter på markniveau efter § 29 eller regler fastsat i medfør heraf."*

Kravet om detaljerede fortegnelser på markniveau indebærer omfattende administrative byrder. Det bør derfor ledsages af klare digitale standarder og en bagatelgrænse for ubetydelige afvigelser, så mindre fejl i indtastning eller teknisk overførsel ikke udløser sanktioner.

Side 212 – Fængselsstraf ved grov uagtsomhed

Lovforslaget anfører, at *"det foreslås endvidere i § 66, stk. 2, at straffen for overtrædelse af § 17, § 18, § 39, og § 42, kan stige til fængsel i indtil 2 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen er voldt skade eller fremkaldt fare for skade på natur, dyr, planter eller mennesker eller de øvrige interesser, som loven tilsigter at beskytte, jf. lovens § 1."*

Indførelsen af fængselsstraf for uagtsom overtrædelse af modelberegnede udledningskrav fremstår uforholdsmæssig. Samtidig skærpes rådgivernes potentielle ansvar, uden at det præciseres, hvordan ansvar og forsikringsdækning fordeles mellem virksomhed og rådgiver. Der er behov for nærmere afgrænsning af ansvarsplaceringen i tilfælde, hvor beregninger senere viser sig fejlbehæftede.

Side 215 – Leverandørregister og bødestraf

Lovforslaget anfører, at *"der bør sikres en bedre kontrol med populationen i Leverandørregister for gødningsleverancer, og at der indføres en straffebestemmelse ved manglende registrering."*

Begrundelsen henviser til Rigsrevisionens beretning, men denne omhandlede ikke krydstjek af gødningsleverancer. Det bør præciseres, hvilken revisionsbemærkning der danner grundlag for ændringen, og hvordan den nye kontrolmetode adskiller sig fra de eksisterende.

Side 216 – Skærpelse for udbringning på frossen jord

Lovforslaget anfører, at *"straffen for udbringning af gylle på frossen jord bør skærpes væsentligt, så bøderne overstiger den økonomiske vinding."*

Det er påfaldende, at dette proportionalitetsprincip alene anvendes på landbruget, mens tilsvarende overtrædelser i andre sektorer – eksempelvis ved dokumenterede ulovlige overløb fra renseanlæg – ikke mødes med samme sanktionsniveau. Det skaber en uensartet retstilstand, hvor identiske miljøpåvirkninger behandles forskelligt afhængigt af kilden. For at sikre lighed for loven bør sanktioner for faktiske miljøskader i andre sektorer være mindst på niveau med sanktioner for potentielle modelbaserede overtrædelser i landbruget.

Side 217 – Bødestraf ved manglende registrering

Lovforslaget anfører, at *"medmindre strengere straf er forskyldt efter anden lovgivning, straffes med bøde den, der undlader at lade sin virksomhed registrere i Leverandørregister for gødningsleverancer."*

Bestemmelsen indfører som noget nyt bødestraf for manglende registrering. Det forudsætter klare informations- og overgangsordninger, så førstegangsforseelser undgås, og virksomheder kan nå at tilpasse sig de nye krav.

Side 218–219 – Bistandspligt ved kontrol

Lovforslaget anfører, at *"den, der er omfattet af reglerne i dette lovforslag … vederlagsfrit skal yde tilsynsmyndigheden fornøden bistand ved kontrol, undersøgelser, udtagning af prøver, kopiering og udlevering af skriftligt materiale og udskrifter af elektroniske data."*

Bestemmelsen indebærer, at virksomheder skal yde bistand ved kontrol, men der bør fastlægges klare grænser for, hvilke data og enheder der omfattes. Ligeledes bør det præciseres, hvordan man forholder sig, hvis virksomhedsejer eller ansvarlig ikke er til stede under kontrollen.

Side 224 – Strafskærpelse for merudledning

Lovforslaget anfører, at *"bødestraffen for merudledning bør afspejle den forøgede miljømæssige risiko ved merudledning, og bøden bør udmåles på baggrund af, hvor stor den del af udledningen, der overstiger udledningskvoten eller basisudvaskningsgrænsen, har været."*

Når strafudmålingen hviler på modelberegnede merudledninger uden mulighed for efterprøvelse, udfordres grundlæggende retssikkerhedsprincipper. De anvendte modeller rummer betydelig usikkerhed, og resultaterne kan variere væsentligt afhængigt af datagrundlag, antagelser og parameterisering. Der bør derfor indføres en klar adgang til udfordringsret, hvor virksomheder kan fremlægge egne målinger eller sagkyndig dokumentation som modbevis. En sådan adgang er nødvendig for at sikre proportionalitet og lighed i retshåndhævelsen, så ingen pålægges straf alene på baggrund af teoretiske modelresultater, der ikke kan eftervises empirisk.

Side 225 – Konfiskation af økonomisk fordel

Lovforslaget anfører, at *"såfremt der ved en overtrædelse er opnået en økonomisk fordel, konfiskeres denne efter reglerne i straffelovens 9. kapitel, selv om der ikke er voldt skade på miljøet."*

Opgørelsen af økonomisk fordel bør defineres entydigt, eksempelvis om den beregnes som merudbytte, sparet omkostning eller teoretisk gevinst. Når skærpede bøder samtidig begrundes i miljøskade, bør der sikres sammenhæng mellem den påståede miljøpåvirkning og den konfiskerede økonomiske fordel.

Side 226–227 – Forældelsesfrist

Lovforslaget anfører, at *"forældelsesfristen for overtrædelser af lovens bestemmelser eller regler udfærdiget i medfør af loven fastsættes til 5 år."*

En så lang forældelsesfrist er usædvanlig i denne type sager. Begrundelsen, der henviser til kompleksitet og sagsbehandlingstid, taler snarere for forenkling af regelsættet end forlængelse af fristerne. Hvis længere frist fastholdes, bør det modsvares af en større fejlmargin og et højere beviskrav, da usikkerheden øges med tiden.

Side 237–238 – Pligt til at indhente negativ effekt

Lovforslaget anfører, at *"hvis en virksomhed straffes med bøde for overtrædelse af strafbelagte regler, vil virksomheden som en yderligere konsekvens blive pålagt at indhente den negative effekt i den efterfølgende planperiode. Ministeren for grøn trepart fastsætter regler for, hvordan den negative effekt opgøres."*

Dette indebærer, at bødesanktionen suppleres med en forpligtelse til at kompensere i den næste planperiode. En sådan dobbelt konsekvens bør vurderes i forhold til reglerne om konfiskation og proportionalitet, da den i praksis kan medføre dobbelt straf. Ministerens brede bemyndigelse til at fastsætte regler om opgørelsesmetoden kræver desuden opmærksomhed, når de tilhørende bekendtgørelser udarbejdes.

Side 239 – Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget anfører, at det som bemyndigelseslov "*ikke i sig selv indebærer økonomiske konsekvenser eller implementeringskonsekvenser for det offentlige*". Denne vurdering synes ikke at stemme overens med kravene i EU's Vandrammedirektiv (2000/60/EF), som i artikel 9 fastlægger, at: "*Medlemsstaterne tager hensyn til princippet om, at alle omkostninger i forbindelse med forsyningspligtydelser, herunder miljømæssige og ressourcerelaterede omkostninger, skal dækkes, under hensyn til den økonomiske analyse, der foretages i henhold til bilag III, og navnlig i overensstemmelse med princippet om, at forureneren betaler*." (Vandrammedirektiv 2000/60/EF, artikel 9, stk. 1). Direktivet pålægger dermed medlemsstaterne at gennemføre økonomiske konsekvensanalyser for erhvervet, socioøkonomiske konsekvensvurderinger samt analyser af forsyningspligtydelser. Bilag III uddyber, at den økonomiske analyse skal indeholde oplysninger, der muliggør beregninger af omkostningsdækning og identifikation af den mest omkostningseffektive kombination af foranstaltninger. Fraværet af sådanne analyser indebærer, at de økonomiske og administrative konsekvenser ikke kan anses for behørigt oplyst eller vurderet i overensstemmelse med direktivets krav.

Proportionalitetsprincippet (TEU art. 5, TEUF art. 191) er heller ikke overholdt, da indsatsen ikke er dokumenteret at føre til målopfyldelse. Den kemiske tilstand er fortsat utilstrækkeligt belyst, som efter Vandrammedirektivets bilag V er et centralt kvalitetselement i vurderingen af vandmiljøets tilstand. Samtidig pålægges landbruget omfattende indberetningskrav under gødskningsloven og husdyrbrugsloven, mens spildevandssektoren ikke underlægges tilsvarende krav, selv om data fra PULS-databasen viser, at indberetningerne for regnbetingede udløb og overløb er ufuldstændige og i flere tilfælde ikke stemmer overens med faktiske udledninger (P*ULS*-databasen – teknisk rapport, 2020*).* Sammenlignelige udledninger bør underlægges samme datakrav; det bidrager hverken til faglig konsistens eller retlig proportionalitet, når der indføres detaljerede indberetningskrav for landbruget, men ikke for spildevand.

Efter lov om vandplanlægning (LBK nr. 1606 af 26/12/2013, kap. 4, stk. 3) gælder desuden, at strengere miljømål fastsat i anden lovgivning har forrang. Dette forudsætter et sammenligneligt datagrundlag på tværs af sektorer. Uden fyldestgørende kemiske målinger, ensartede indberetningskrav og de økonomiske analyser, som Vandrammedirektivet foreskriver, kan lovforslagets bemyndigelseskarakter ikke anses for at være uden økonomiske eller implementeringsmæssige konsekvenser for det offentlige.

Side 240 – Satellitbaseret kontrol og automatisk sagsbehandling

Lovforslaget angiver:*" Lovforslaget indeholder endvidere hjemmel til, at afgørelser i henhold til loven eller regler udstedt i medfør af loven kan træffes alene ved hjælp af automatisk behandling"*

Vi deler ikke vurderingen af, at en mere udbredt anvendelse af satellitbaseret kontrol er en positiv udvikling. Tværtimod ser vi det som et skridt mod øget overvågning af landbruget uden tilstrækkelig retssikkerhed for den enkelte lodsejer. Der bør i stedet være fokus på at sikre, at kontrollen sker i dialog med landmanden og på baggrund af dokumenterbare forhold på jorden – ikke alene på billedtolkning fra satellitdata, som ofte kan give et misvisende billede af afgrødernes tilstand eller aktiviteter på ejendommen. Vi advarer mod at skabe et system, hvor fjernovervågning erstatter faglig kontrol og lokal viden.

Lovforslaget angiver: *"En mere udbredt anvendelse af satellitbaseret kontrol vil fremadrettet kunne medføre nye krav til styrelsens it-systemer. Det vil samtidig kunne indebære, at kravene til virksomhedernes indberetninger eventuelt på sigt vil kunne lempes, idet styrelsen vil modtage de relevante oplysninger fra satellitbilleder."*

Endvidere finder vi det stærkt problematisk, at lovforslaget åbner mulighed for, at afgørelser kan træffes alene ved automatisk behandling. En sådan praksis vil underminere retssikkerheden og fjerne muligheden for menneskelig vurdering i sager, hvor individuelle forhold er afgørende. Landbrugssager er komplekse og varierer betydeligt fra ejendom til ejendom, og det er derfor uacceptabelt, hvis systemerne fremover skal kunne træffe afgørelser uden konkret faglig og juridisk vurdering. Automatisering må aldrig erstatte det nødvendige skøn og ansvar, som bør ligge hos sagsbehandleren.

Side 242 – Miljø – og naturmæssige konsekvenser

Lovforslaget angiver: "*Formålet med den nye kvælstofreguleringsmodel er at reducere landbrugets udledning af kvælstof til især kystvande med henblik på opfyldelsen af målsætningerne i vandrammedirektivet om god tilstand i vandmiljøet."*

Denne formulering giver indtryk af, at den foreslåede reguleringsmodel i sig selv kan sikre opfyldelse af Vandrammedirektivets målsætninger. Det er dog ikke dokumenteret. Vandrammedirektivets krav til god økologisk tilstand omfatter både biologiske, hydromorfologiske og kemiske kvalitetselementer, herunder *koncentrationer af plantenæringsstoffer* (Vandrammedirektivet, Bilag V). Danmark har fortsat store kystvandområder, hvor den kemiske tilstand er klassificeret som ukendt, og hvor prøvetagning og analyser af miljøfarlige stoffer er mangelfulde. Uden dokumenteret kemisk tilstand kan målopfyldelse ikke vurderes i overensstemmelse med direktivets krav.

De manglende data for kemisk tilstand og miljøfarlige stoffer betyder desuden, at Danmark ikke kan dokumentere overholdelse af de relaterede direktiver – herunder Drikkevandsdirektivet (2020/2184/EU), Grundvandsdirektivet (2006/118/EF) og Havstrategidirektivet (2008/56/EF) –

som alle bygger på Vandrammedirektivets overvågnings- og datakrav. Når miljøvurderinger i Danmark ofte foretages uden systematisk VVM-screening for spildevandsudledninger, og når vurderinger baseres på antagelser frem for data, undermineres både VVM-direktivets (2011/92/EU) krav til faktiske miljøvurderinger og Århuskonventionens krav om offentlig adgang til miljøoplysninger.

Sammenlignelige udledninger skal underlægges samme datakrav. Det bidrager hverken til faglig konsistens eller EU-retlig overensstemmelse, når der indføres detaljerede indberetningskrav for landbruget efter gødskningsloven og husdyrbrugsloven, mens udledninger fra spildevandssektoren fortsat ikke omfattes af tilsvarende rapporteringskrav. Denne forskel svækker grundlaget for helhedsorienterede vurderinger af vandmiljøets samlede næringsstofbelastning, som er en forudsætning for målopfyldelse.

Den nuværende datatilstand betyder, at lovforslagets henvisning til Vandrammedirektivets målsætning om "god tilstand" ikke kan anses for opfyldt. En sådan regulering kan derfor ikke bringes i overensstemmelse med Vandrammedirektivets artikel 8 og 11, der forpligter medlemsstaterne til at sikre dokumenteret overvågning, revurdering af tilladelser og indførelse af supplerende foranstaltninger, hvis målene ikke kan opfyldes. Det vil samtidig stride mod proportionalitets- og forsigtighedsprincipperne, når indsatsen baseres på ufuldstændige data og modelberegninger.

Lovforslaget omtaler også, at "*reguleringsmodellen skal både selv bidrage med kvælstofreduktioner, men også understøtte virksomhedernes incitament til at søge arealomlægningsordninger omfattet af Danmarks Grønne Arealfond*." En sådan ordning indebærer, at landmænd skal afstå jord til en fond på vilkår, som først skal godkendes af EU som lovligt statsstøtte. Når dette sker i en situation, hvor myndighederne under dataindsamlingen allerede er bekendt med, at EU's målsætning om god økologisk og kemisk tilstand ikke kan nås på det eksisterende datagrundlag, rejser det alvorlige spørgsmål om både proportionalitet, retssikkerhed og forenelighed med EU's statsstøtteregler.

Side 244 – Husdyrefterafgrødekravet og habitatdirektivet

Lovforslaget angiver, at *"Husdyrefterafgrødekravet udgør i dag en tærskelværdi ift. VVM-reglerne, og et afskæringskriterie ift. habitatdirektivet. Det er hensigten at videreføre forpligtelserne i kravet, men implementeret på en måde, der i højere grad end i dag, vil bidrage til at sikre nitratfølsom habitatnatur i Natura 2000-områder mod den merudledning, der er fra anvendelsen af organisk gødning i stedet for kunstgødning. Det forventes dermed, at lovforslaget vil have en positiv effekt på disse områder."*

Denne formulering fremstår upræcis og vanskeligt forståelig. Det er uklart, hvordan husdyrefterafgrødekravet samtidig kan fungere som både en tærskelværdi i forhold til VVM-reglerne og et afskæringskriterium i forhold til habitatdirektivet, uden at de to regelsæt blandes

sammen. VVM-direktivet vedrører vurdering af projekters miljøpåvirkning, mens habitatdirektivet handler om beskyttelse af naturtyper og arter.

Det bør præciseres, på hvilket retligt og fagligt grundlag kravet videreføres, og hvordan det konkret skal bidrage til at beskytte nitratfølsom habitatnatur.

Lovforslaget anfører desuden, at *"da alle kystvandoplande skal nå deres individuelle udledningsmål, sikres det, at arealindsatser ikke omfordeles mellem kystvandoplandene."*
Her bør det præciseres, om omfordeling kan ske inden for et kystvandopland, mellem deloplande med forskellig retention og nettoindsatsbehov. Hvis intern omfordeling tillades, kan det undergrave den faglige konsistens i fordelingen af indsatsbehov og dermed påvirke opfyldelsen af miljømål.

Side 245 – Nitratdirektivet og kortlægningspligt

Lovforslaget anfører, at *"ifølge nitratdirektivet skal der ske en kortlægning af vandområder (både grund- og overfladevand), der er eller kan blive berørt af ovennævnte forurening. Medlemsstaterne skal udpege alle kendte jordområder, der bidrager til forureningen, og hvorfra der er afstrømning til de kortlagte vandområder, som 'sårbare zoner'. For at nå direktivets mål skal medlemsstaterne udarbejde handlingsprogrammer for sådanne sårbare zoner. Dog fritages medlemslandene for kortlægningspligten, hvis de anvender handlingsprogrammerne for hele landet, jf. nitratdirektivets artikel 3, stk. 5. Danmark har valgt at anvende handlingsprogrammerne for hele landet, og er derfor fritaget fra kortlægningspligten."*

Kortlægningspligten er et centralt element i nitratdirektivet og har til formål at identificere specifikke områder, hvor forureningsrisikoen er størst. Når Danmark anvender handlingsprogrammet for hele landet, fritages man formelt fra denne pligt, men samtidig bortfalder den systematiske kortlægning, der kunne have givet et mere præcist billede af de mest sårbare zoner. Det rejser spørgsmål om proportionalitet og målretning, da indsatsen dermed ikke baseres på faktisk variation i udvaskning og risiko.

Flere analyser, herunder NOVANA-data, dokumenterer, at udledningen af nitrat fra danske vandløb generelt er faldende, og at nitratkoncentrationen i de danske kystvande ikke viser en stigende tendens. Dette understøtter, at Danmark i praksis overholder nitratdirektivets formål, selv om direktivet formelt er et minimumsdirektiv. Ifølge videnskabelige analyser af kvælstofkredsløbet (fx De Notaris et al., 2018; van Grinsven et al., 2012) afhænger risikoen for nitratforurening primært af forskellen mellem tilført kvælstof og afgrødernes faktiske optag. Når tilførslen af kvælstof holdes inden for planternes optagelseskapacitet, minimeres risikoen for udvaskning og dermed forurening af vandmiljøet. EU-Kommissionen beskriver tilsvarende, at et næringsstofoverskud ("nutrient surplus") repræsenterer et potentielt miljøtab, mens en negativ næringsstofbalance kan føre til tab af jordens frugtbarhed (COM (2021) 1000). Dette peger på, at

en effektiv og proportional regulering bør tage udgangspunkt i balancen mellem tilførsel og optag, frem for generelle reduktioner. Overdreven restriktion under afgrødernes optagsevne kan mindske udnyttelsen af kvælstoffet og over tid øge de samlede tab, hvilket modvirker formålet i Nitratedirektivets artikel 1 om at forebygge yderligere forurening.

Endvidere bør det overvejes, om de beregnede udledningskvoter i lovforslaget kan have samme utilsigtede effekt, idet de kan reducere afgrødernes kvælstofoptag og dermed øge udvaskningsrisikoen. Manglende vedligeholdelse af vandløb, der fører til forsumning og reduceret roddybde, kan tilsvarende forværre kvælstofudnyttelsen og være i strid med direktivets forebyggende sigte.

Side 249 – Sårbare zoner og gødningsloft

Lovforslaget anfører, at *"hensyn til de særlige forhold i sårbare zoner, som i Danmark omfatter hele landet, og regler om at den mængde husdyrgødning, som tilføres jorden hvert år, herunder fra dyrene selv, ikke overstiger en vis mængde pr. hektar for hver virksomhed eller hvert husdyrbrug (170 kg N per hektar)."*

Når hele landet betegnes som sårbart område, udvandes begrebet "sårbar zone" i direktivets forstand. Formålet med sårbarhedsklassificeringen er netop at målrette indsatsen mod de mest belastede områder. En landsdækkende sårbarhedsklassificering indebærer, at reguleringen ikke længere differentierer mellem områder med forskellig forureningsrisiko, hvilket er i modstrid med proportionalitetsprincippet i både nitratdirektivet og vandrammedirektivet.

De foregående bemærkninger viser samlet, at lovudkastet rejser en række faglige og retlige spørgsmål, herunder om proportionalitet, datagrundlag og sammenhæng til EU's direktiver. Del 3 indeholder de konkluderende bemærkninger som en samlet opsamling på høringssvarets pointer.

Tredje del - Konkluderende bemærkninger

Lovudkastet rummer en række vidtgående ændringer af den danske miljø- og næringsstofregulering, men helheden fremstår præget af omfattende modelafhængighed, administrativ kompleksitet og et utilstrækkeligt fagligt grundlag i forhold til den dokumenterede miljøeffekt.

Der savnes en klar og videnskabeligt dokumenteret sammenhæng mellem de foreslåede indsatser og de miljømål, loven hævdes at skulle opfylde. Når udledningsgrænser, kvoter og sanktioner fastsættes på baggrund af beregningsmodeller med betydelig usikkerhed, uden krav om feltdata

eller målebaseret validering, undermineres både retssikkerheden og proportionaliteten i reguleringen.

Danmark er forpligtet til at efterleve EU's Vandrammedirektiv, herunder kravet om en samlet vurdering af både den kemiske og økologiske tilstand i vandmiljøet. Direktivet forudsætter, at medlemsstaterne foretager regelmæssige målinger af relevante kemiske parametre og presfaktorer, før der fastlægges indsatser. Når overvågningen af den kemiske tilstand fortsat er utilstrækkelig, og mange kystvande er klassificeret som "ukendt kemisk tilstand", svækkes hele det faglige grundlag for reguleringen. En reduktion af nitrat må ske i rimeligt forhold til den faktiske miljøpåvirkning, og indsatsen bør afspejle udviklingen i indikatorer som klorofyl-A-niveauer og iltsvind – ikke alene modelberegninger.

Danmark er allerede det eneste land i Østersø-samarbejdet, der overholder HELCOM's udledningsmål for kvælstof og fosfor. Yderligere nationale særstramninger fremstår derfor uden proportionalt fagligt grundlag og kan underminere erhvervets konkurrenceevne.

Forvaltningen tildeles med lovudkastet meget vidtgående beføjelser, herunder mulighed for at fastsætte både sagsbehandlingsregler, formkrav til klager og endda ændre andre myndigheders afgørelser. Det koncentrerer magt hos den udøvende myndighed og svækker borgernes ret til uafhængig prøvelse. Når den samme lov samtidig henviser til forlænget forældelsesfrist for straffesager med henvisning til, at reglerne er så komplekse, at myndighederne behøver længere sagsbehandlingstid, vidner det om en lovgivning, der er blevet unødigt tung og uigennemskuelig. Det kan ikke være rimeligt, at myndighedernes erkendte vanskeligheder med lovens kompleksitet bliver begrundelsen for at svække borgernes retssikkerhed – mens den enkelte virksomhed stadig forventes at overholde de samme komplekse regler uden fejlmargin, fristforlængelse eller reel udfordringsret.

De administrative byrder er tilsvarende betydelige. Kravet om fortegnelser på markniveau, løbende digital indberetning og koordinering på flere platforme vil påføre erhvervet store omkostninger uden dokumenteret proportional miljøgevinst. Systemet efterlader desuden ringe mulighed for fagligt planlagte sædskifter og for langsigtet optimering af driften, hvilket i praksis modarbejder intentionen om bæredygtig planteproduktion.

Samtidig indføres en model for økonomisk regulering af kvælstofudledningskvoter, hvor retten til at dyrke jord i praksis gøres afhængig af statsligt tildelte kvoter, der i bemærkningerne beskrives som finansielle aktiver. Dette rejser alvorlige spørgsmål om ejendomsret, kompensation og skattemæssig behandling. Systemet indebærer desuden en faglig svaghed, idet kvotehandel inden for hele vandoplande blot understreger den manglende sammenhæng mellem beregnede reduktioner af nitratkvælstof og den faktiske miljøeffekt.

Et grundlæggende retligt princip bør fastholdes: lighed for loven. Det er uforholdsmæssigt, at landbruget pålægges detaljerede og kontrollerbare indberetningskrav, mens væsentlige udledninger fra spildevand fortsat unddrages tilsvarende måle- og rapporteringspligt.

Vandrammedirektivet forudsætter, at alle væsentlige kilder til forurening vurderes ensartet og på dokumenteret grundlag – dette er ikke tilfældet i dag.

Der bliver skabt betydelig usikkerhed blandt mange landmænd vedrørende den fremtidige regulering af deres jord på baggrund af udkast til kortskitser og lignende. Henset hertil er det af afgørende betydning, at det i lovbemærkningerne tydeligt anføres, at også indgreb, der endnu ikke er gennemført over for den enkelte lodsejer, efter omstændighederne kan være ekspropriative. Det forhold, at der udlægges planer for den fremtidige anvendelse af landbrugsjord, kan i sig selv være så forstyrrende for ejerens råderet og dispositioner, at det må kunne sidestilles med et ekspropriativt indgreb. Det bør anerkendes, at en omklassificering af jord efter omstændighederne kan være så indgribende, at den udløser erstatning efter grundlovens § 73. Lovgiver bør derfor i højere grad sikre landmændenes retsstilling i forbindelse med sådanne indgreb og planlægningstiltag. Desuden bør der i de særlige procesregler for behandling af ekspropriationssager tages højde for, at implementeringen af de påtænkte ordninger ofte strækker sig over mange år.

For at genoprette tillid og faglig troværdighed i miljøforvaltningen anbefales det, at fremtidig regulering baseres på:

- **videnskabeligt dokumenterede målinger** frem for modelantagelser,
- **ensartede regler for alle sektorer**, så identiske udledninger behandles lige,
- **klar afgrænsning af ministerielle beføjelser** og sikring af uafhængig klageadgang,
- **proportionalitet mellem indsats, omkostning og dokumenteret effekt**,
- **retssikkerhed og beskyttelse af ejendomsretten**, herunder at ekspropriative indgreb ikke betegnes som erstatningsfri regulering, og at lodsejere sikres fuld kompensation og gennemsigtig sagsbehandling efter Grundlovens § 73,
- **enkel og gennemsigtig administration**, der reducerer unødigt bureaukrati og giver mulighed for fleksibel, bæredygtig planlægning i planteproduktionen,
- samt **reel inddragelse af erhvervet** i udviklingen af anvendelige løsninger.

Kun gennem en enkel, gennemsigtig og retssikker regulering kan Danmark leve op til Vandrammedirektivets formål og sikre en bæredygtig forvaltning af næringsstoffer, der både beskytter miljøet og respekterer de grundlæggende principper om faglighed, proportionalitet og retlig lighed.

På vegne af Bæredygtigt Landbrug og med venlig hilsen

Louise H. Bjørnsen,
Chefkonsulent

Kilder

1. EU-retlige kilder

- Europa-Parlamentet og Rådet (2000): Direktiv 2000/60/EF (Vandrammedirektivet) – særlig artikel 9 og bilag III og V om økonomisk analyse, omkostningsdækning og vurdering af kemisk og økologisk tilstand.
- Europa-Parlamentet og Rådet (1991): Direktiv 91/676/EØF (Nitratdirektivet) – særligt artikel 1 og artikel 3, stk. 5 om sårbare zoner og handlingsprogrammer.
- Europa-Parlamentet og Rådet (2004): Direktiv 2004/35/EF om miljøansvar (Environmental Liability Directive, ELD) – præambel og artikel 3-5 om ansvarsplacering, skyld og bevisbyrde.
- Europa-Parlamentet og Rådet (2008): Direktiv 2008/56/EF (Havstrategidirektivet) – ramme for beskyttelse af det marine miljø.
- Europa-Parlamentet og Rådet (2006): Direktiv 2006/118/EF (Grundvandsdirektivet) – krav til kemisk tilstand.
- EU-Kommissionen (2021): Særlige rapport nr. 12/2021 – The Polluter Pays Principle: Inconsistent application across EU policy areas, Europa-Kommissionens Publikationskontor.
- Europa-Kommissionen (2024): C(2024) – CAP Strategic Plans and State Aid Rules, Bruxelles.
- Traktaten om Den Europæiske Union (TEU) – artikel 5 om proportionalitetsprincippet.
- Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF) – artikel 191 om miljøpolitik.
- Vandrammedirektivet, Bilag 5: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0060

2. Faglige og videnskabelige kilder

- HELCOM (2023): *Baltic Sea Environment Proceedings – State of the Baltic Sea 2023*, Helsinki Commission.
- Jordbruksverket (2025): *Fosforregulering och gödslingsrekommendationer*, Jordbruksverket.se.
- Bundesministerium für Landwirtschaft und Ernährung (2025): *Effektiv Phosphorsteuerung in der Landwirtschaft*, Berlin.
- Umweltbundesamt (2024): *Phosphor und Nährstoffmanagement in Deutschland*, Dessau-Roßlau.
- NOVANA (2024): *Tilstand og udvikling i det akvatiske miljø – Årsrapport 2024*, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi.
- SDU (2019): *Christian Hauschildt: Nitratdirektivet – Retlig implementering og forvaltningsmæssig praksis*, speciale ved Juridisk Institut, Syddansk Universitet.
- *PULS*-databasen – teknisk rapport, Line Bænnelycke Nørgaard, SEGES, PLANTE- & MILJØINNOVATION, 2020, https://www.landbrugsinfo.dk/-/media/landbrugsinfo/public/9/c/0/malrettet_regulering_puls_databasen_teknisk_rapport_b1.pdf

- De Notaris, C., Olesen, J. E., Sørensen, P., & Rasmussen, J. (2018). *Nitrogen leaching: A crop rotation perspective on the effect of N surplus, field management and use of catch crops*. **Agriculture, Ecosystems & Environment, 255**, 1–11.

  https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167880917305455

- European Commission. (2021). *Monitoring of nitrogen in water in the EU – Legal framework, effects, and challenges* (COM (2021) 1000). Publications Office of the European Union. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC1000
- Hermann P. et al (2023) INTERNATIONAL EVALUATION OF THE SCIENTIFIC AND LEGAL BASIS FOR NITROGEN REDUCTIONS IN THE 3RD DANISH RIVER BASIN MANAGEMENT PLAN. Revised Report October 12TH, 2023
- Van Grinsven, H. J. M., Tiktak, A., & Rougoor, C. W. (2012). *Management, regulation and environmental impacts of nitrogen fertilization in north-western Europe under the Nitrates Directive; a benchmark study*. **PBL Netherlands Environmental Assessment Agency**. https://www.pbl.nl/en/publications/management-regulation-and-environmental-impacts-of-nitrogen-fertilization-in-north-western-europe-under-the

3. Nationale kilder og lovgivning

- Miljøministeriet (2025): *Lovforslag om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget*, jf. høringsudkast af oktober 2025.
- Lov om vandplanlægning, LBK nr. 1606 af 26. december 2013 – særligt kapitel 4, stk. 3. https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2013/1606
- CAP-loven, lov nr. 1530 af 13. december 2022 – særligt §§ 7 a–7 b om ekspropriation og kompensation.
- Rigsrevisionen (2024): *Beretning til Statsrevisorerne om kontrol og registrering af gødningsleverancer*, København.

DANMARKS JÆGERFORBUND

Danmarks Jægerforbund
Molsvej 34
8410 Rønde

Tlf. + 45 88 88 75 00

post@jaegerne.dk

6. november 2025

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
kvaelstof-klima@sgav.dk

Vedr.: Høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget j.nr. nr. 24-10-000001

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har den 10. oktober 2025 udsendt nærværende udkast til lov i høring, og i denne forbindelse ønsker Danmarks Jægerforbund at give følgende bemærkninger:

Danmarks Jægerforbund takker for muligheden for at afgive høringssvar til ovennævnte lovforslag og ønsker at udtrykke bekymring vedrørende anvendelsen af ekspropriation i forbindelse med udtagningsprojekter, som foreslået i § 10.

Bekymring for anvendelse af ekspropriation
Lovforslaget giver ministeren for grøn trepart hjemmel til at iværksætte ekspropriation, hvor frivillige aftaler ikke kan opnås, og hvor arealer er nødvendige for gennemførelse af projekter som vådområder, lavbundsprojekter eller anden arealomlægning. Det fremgår, at ekspropriation kan anvendes undtagelsesvist, men kriterierne herfor er brede og åbner for en praksis, hvor lodsejere kan tvinges til at afstå ejendom, brugsret eller dele heraf uden fuld og hel erstatning for deres samlede værditab.

Danmarks Jægerforbund finder det bekymrende, at lovforslaget ikke i tilstrækkelig grad beskytter lodsejere, der har erhvervet deres ejendom med henblik på rekreativ anvendelse og herlighedsværdi – herunder jagt. Jagt er for mange lodsejere en væsentlig del af ejerskabets formål og en væsentlig motivation for bosætning i landdistrikterne.

Uforholdsmæssig forringelse af ejendommens samlede værdi
Ekspropriation af arealer eller brugsret kan medføre en uforholdsmæssig forringelse af den samlede ejendomsværdi – særligt når der er tale om naturprægede parceller som eng, mose og frijord mv., der ikke nødvendigvis ligger samlet med den øvrige ejendom. Disse arealer udgør ofte en væsentlig del af ejendommens rekreative værdi, herunder jagtmæssige anvendelse, og bidrager til ejerskabets helhed og identitet.

Selvom arealerne i sig selv kan være små eller marginale i landbrugsmæssig forstand, har de ofte stor betydning for ejendommens samlede anvendelse og værdi. En ekspropriation af sådanne arealer kan derfor ikke betragtes som et isoleret indgreb, men som en indgriben i ejendommens samlede funktionelle og rekreative sammenhæng. Det er afgørende, at lovgivningen anerkender denne helhed og sikrer, at lodsejere ikke lider tab, som ikke afspejles i den økonomiske erstatning.

Kan ekspropriation finde anvendelse til at gennemføre signaturprojekter mv.
Danmarks Jægerforbund finder lovteksten uklar, i forhold til hvilke formål der kan udløse ekspropriation og er yderligere bekymret for, at eksproprierede arealer senere kan videresælges med forrang til kommuner og fonde, som det fremgår af trepartsaftalen. Dette kan føre til en praksis, hvor private lodsejere mister ejerskab og brugsret, mens arealerne overgår til institutionelle aktører, hvilket kan

underminere den frivillige og lokale forankring, som ellers er fremhævet som bærende princip i aftalen om et grønt Danmark.

Midler til rådgivning og facilitering af lodsejere med rekreative formål.
Danmarks Jægerforbund har ved flere lejligheder, med succes, bistået kommuner, landbrugsrådgivning og Naturstyrelsen med faglig rådgivning og facilitering af lodsejerdialog i forbindelse med omlægningsprojekter. Særligt i områder hvor jagtinteresser kan være en udfordring i forhold til projekternes gennemførsel.

Danmarks Jægerforbund oplever stigende fokus på tidlig inddragelse af vores ekspertise fra kommuner og udtagningskonsulenter mv., men konstaterer, at alle aktører ikke har lige adgang til at søge midler til at få dækket omkostningerne her til.

Danmarks Jægerforbund bidrager gerne til at løse denne vigtige opgave, som kan sikre projekternes gennemførelse og den lokale forankring, men Danmarks Jægerforbund kan ikke påtage sig at løse opgaven uden ekstern finansiering.

Anbefalinger
Danmarks Jægerforbund anbefaler:

- At der iværksættes en inkluderende proces rettet mod ejere af ejendomme med herlighedsværdi og rekreative formål som en del af udtagningsindsatsen.
- At der afsættes midler til rådgivning og facilitering af lodsejerdialog med lodsejere der har erhvervet deres ejendom med rekreative formål.
- At ekspropriation kun kan anvendes, når alle muligheder for frivillige aftaler er udtømt, og at dette dokumenteres.
- At der sikres fuld og retfærdig erstatning, som inkluderer rekreative og personlige værdier.
- At der indføres transparens og begrænsninger for videresalg af eksproprierede arealer.

Spørgsmål vedrørende høringssvaret eller ved behov for uddybende kommentarer, bedes rettet til Chefkonsulent Jakob Bergmann Nielsen, Afdelingen for Vildtforvaltning, Interessevaretagelse & Uddannelse. Mail: jbn@jaegerne.dk

Venlig hilsen
Danmarks Jægerforbund

Jakob Bergmann Nielsen
Chefkonsulent, Natur- og vildtpleje samt landbrug

Direkte tlf. + 45 81882446
E-mail jbn@jaegerne.dk

Dato: 7. november 2025
Til: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Fra: Anna Bak Jäpelt ; abj@dn.dk, 42454955

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforenings høringssvar til udkast til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

Angående J.nr. 24-10-000001

Danmarks Naturfredningsforening (DN) takker for muligheden for at afgive høringssvar til lovforslaget om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser i land- og skovbruget.

Lovforslaget er et vigtigt skridt mod en mere helhedsorienteret regulering af landbrugets klima- og miljøpåvirkning og understøtter samtidig målsætningen om mere og bedre natur i tråd med *Aftale om et Grønt Danmark*. DN ser positivt på lovforslagets ambition om at styrke samspillet mellem næringsstofregulering, klimaindsats og landbrugsproduktion.

Rammelov og bemyndigelser

DN noterer, at lovforslaget er udformet som en rammelov, der bemyndiger ministeren for Grøn Trepart til at fastsætte nærmere regler om udledningsrammer, virkemidler og kontrol.
Det er afgørende, at denne bemyndigelse anvendes med høj grad af transparens, og at alle væsentlige elementer, herunder indsatsbehov, kvotetildeling, fleksibilitet og handel med kvoter samt kontrol, sendes i offentlig høring med fyldestgørende konsekvensvurderinger.
DN ser derfor frem til, at udkast til bekendtgørelser sendes i høring samtidig med lovforslagets fremsættelse, og at de økonomiske og administrative konsekvenser vurderes samlet.

DN støtter også lovforslagets hensigt om at skabe større fleksibilitet, så reguleringen løbende kan tilpasses nye faglige indsigter eller andre justeringer i bl.a. kvælstofreguleringen, eksempelvis i forbindelse med et politisk genbesøg.

Rammer for god økologisk tilstand og overholdelse af udledningsgrænser

Det bør af lovens §1, eller af bemærkningerne hertil, fremgå, at formålet blandt andet jf. *Aftale om et Grønt Danmark* er at sikre forudsætningerne for god økologisk tilstand i de danske kystvande senest i 2030. Det bør sikres, at loven tilvejebringer den nødvendige hjemmel hertil.

Rigsrevisionens beretning nr. 2/2024 (21. oktober 2024) dokumenterer, at kontrollen med landbrugets udledning af kvælstof fortsat er utilfredsstillende, og at sandsynligheden for at blive kontrolleret er lav. DN støtter derfor ministeriets forslag om, at der indføres bødestraf for merudledning, jf. § 66, stk. 4, da det er nødvendigt med et sanktionsniveau, der sikrer, at overtrædelser af udledningskvoter ikke kan betale sig økonomisk.

For at sikre reel effekt bør bøderne dog fastsættes i forhold til den forventede kvotepris i oplande reguleret til braklægningspunktet, så en bevidst overskridelse af udledningskvoten ikke bliver en økonomisk gevinst. Som supplement bør det fremgå tydeligt i lovteksten, at bøden suppleres af konfiskation af kvoter det pågældende år og/eller reduktion i tildelingen året efter.

DN bakker ligeledes op om forslaget til § 66, om at straffen for overtrædelser af loven kan forhøjes til fængsel i op til 2 år, når der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt, og hvor der

Danmarks Naturfredningsforening

enten er forvoldt eller fremkaldt fare for skade på natur, miljø og sundhed, eller hvor overtrædelsen har medført eller tilsigter en økonomisk fordel.

Det bør af ministeriets bemærkninger desuden fremgå, hvordan force majeure-situationer håndteres i relation til udledningskvoten. Når planperioden følger kalenderåret, vil en bedrift, der har baseret sin kvoteoverholdelse på efterafgrøder i efteråret, formelt overskride udledningsgrænsen, hvis efterafgrøderne mislykkes på grund af vejrlig. Hvis det er ministeriets hensigt, bør dette tydeliggøres. Hvis ikke, bør det præciseres, hvordan en overtrædelse af kvoten bedømmes i tilfælde, hvor klimaet skaber udsving i mulighederne for at opfylde kvoten. Det er afgørende, at regulering, kontrol og sanktioner beskytter vandmiljøet på en måde, der ikke kan omgås med henvisning til force majeure i særligt våde, kolde eller ekstreme år.

DN understreger, at loven også bør sikre hjemmel til, at en eventuel merudledning af kvælstof som følge af manglende overholdelse af udledningskvoten, eksempelvis på grund af vejrlig, kan håndteres ved modregning i kvoter det efterfølgende år. Da den nye reguleringsmodel er mere omkostningseffektiv og rummer flere virkemidler, vurderer DN, at en bred adgang til at påberåbe sig force majeure kan udhule de udledningsbaserede elementer i reguleringen. Hertil kommer, at behovet for force majeure bør være begrænset, fordi udledningskvoten kan opfyldes på flere måder og ikke udelukkende afhænger af efterafgrøder.

Skærpede sanktioner for ulovlig gylleudbringning

I lovforslaget foreslås, at den vejledende bødesats for overtrædelse af forbuddet mod udbringning af gødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord forhøjes til 50.000 kr.

DN støtter forslaget, da overtrædelser af reglerne for udbringning af husdyrgødning på frossen jord forekommer stadig alt for hyppigt og har alvorlige konsekvenser for vandmiljøet, som i forvejen er under pres. Udbringning af husdyrgødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord, er ulovligt og bør sanktioneres markant, så det ikke kan betale sig at overtræde reglerne.

DN finder dog, at bødestraf alene ikke er tilstrækkeligt. For at undgå ulovlig udbringning bør der stilles krav om, at landmænd har tilstrækkelig opbevaringskapacitet til husdyrgødning, så udbringning ikke bliver nødvendig i vintermånederne. Dertil kan der etableres krav til krydstjek mellem opbevaringskapacitet og dyrehold, så manglende kapacitet opdages og problemet med ulovlig udbringning af husdyrgødning nedbringes.

DN anbefaler desuden, at der etableres et centralt, nationalt register for både gylleuheld og ulovlig gylleudbringning, så problemets omfang bliver dokumenteret og fuldt tilgængeligt for myndigheder og offentlighed. I dag ligger sagerne spredt mellem kommuner og beredskab. Et samlet register over indberettede sager vil skabe en højere grad af gennemsigtighed, lette kontrolarbejdet og gøre det muligt at målrette forebyggende indsatser dér, hvor problemerne er størst.

Ekspropriation til klimahensyn (lavbundsprojekter)

DN støtter op om, at der foreslås mulighed for undtagelsesvis ekspropriation for at gennemføre udtagningsprojekter med klimahensyn.
Det er i særlige tilfælde en nødvendig mekanisme. Dog bør muligheden kun bør anvendes, når enkelte lodsejere blokerer for større projekter af væsentlig klimamæssig betydning.

Dato: 7. november 2025
Til: Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Fra: Anna Bak Jäpelt ; abj@dn.dk, 42454955

Danmarks Naturfredningsforening

DN anbefaler derfor, at der udarbejdes klare, gennemsigtige kriterier for, hvornår ekspropriation kan bringes i anvendelse, så der undgås spekulation fra enkelte lodsejere, og at processen ledsages af tidlig inddragelse af lodsejere for at sikre så høj frivillighed som muligt.

Det fremgår af trepartsaftalen at der medio 2026 skal kunne træffes beslutning om "*øget statsligt opkøb og/eller midlertidigt øget regulering fra 2027 baseret på ny reguleringsmodel. … Evt. øget opkøb skal være effektueret hurtigst muligt og senest i 2028 og kan om nødvendigt sikres via ekspropriation, så målopfyldelse kan sikres senest i 2030*." Ministeriet bedes bekræfte, at der i lovforslaget eller i anden relevant lovgivning er tilstrækkelig lovhjemmel til at ekspropriere relevante arealer til natur eller til skov for at nå målene i *Aftale om et Grønt Danmark*.

Slutteligt ser DN frem til at bidrage i den videre proces og modtage udkast til bekendtgørelser, der konkretiserer den kommende kvælstofregulering, herunder kvotetildeling, sanktionsniveau og kontrolmekanismer.

Lovforslaget udgør en central del af implementeringen af Grøn Trepart og bør sikre et solidt miljøfagligt og retssikkerhedsmæssigt grundlag for fremtidens regulering af landbruget.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Ref. Kvælstof &Klima
J.nr. 24-10-000001

06-11-2025

kvaelstof-klima@sgav.dk

Dansk Skovforenings høringssvar til udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser mv. i land- og skovbruget

Dansk Skovforening takker for muligheden for at afgive høringssvar til lovudkastet. Vi finder det helt afgørende, at skovbruget enten undtages fra de foreslåede regler eller om nødvendigt reguleres via en særskilt ordning. Skov er ikke en del af problemet – skov er en del af løsningen. Skov binder kulstof, reducerer næringsstofudvaskning og bidrager til biodiversitet. At pålægge skovbruget samme administrative byrder som landbruget vil være både fagligt ubegrundet og politisk kontraproduktivt i forhold til målet om mere skov og mere natur.

Skovbrugets særlige rolle
Skovarealer har en helt anden næringsstofdynamik end landbrugsarealer. Gødning i skov anvendes i meget begrænset omfang og med langvarig effekt, og skovens bundlag og rodnet sikrer, at næringsstoffer ikke udvaskes. Vi anbefaler derfor, at skovbrug enten undtages fra de generelle regler eller om nødvendigt reguleres via en særskilt ordning, der afspejler skovens miljømæssige rolle.

Administrative udfordringer
Lovudkastet rejser en række praktiske udfordringer for skovejere. Mange ejendomme – især mindre og deltidsdrevne skove – har ikke arealer optegnet i markblokke eller som særskilte driftsenheder. Et krav om digital opmåling og journalføring vil være en uforholdsmæssig stor byrde. Juletræer og klippegrønt udgør en særlig udfordring, hvis der kræves opdeling på anlægsårgange, hvilket vil medføre betydelige administrative omkostninger. Selv hvis arealer med samme kvote kan samles som én mark, vil mange ejere have behov for ekstern konsulenthjælp, hvilket er urimeligt for små skovejendomme.

Vi anbefaler derfor en forenklet registreringsordning for små skovejendomme – fx en ”light-version” af journalpligten – eller en hævet grænse for, hvornår § 29 finder anvendelse. Alternativt bør der indføres dispensation for ejendomme uden husdyrgødning og med lav gødningspåvirkning.

Askespredning og uklarhed i reglerne
Askespredning i skov rejser en anden problemstilling. Bioaskebekendtgørelsen tillader op til 9 ton tørstof pr. ha over 75 år, mens næringsnormen for skovbrug er N10 P5. Det skaber uklarhed om, hvordan askespredning skal dokumenteres i gødningsjournalen, og om askespredning bringer ejere i konflikt med § 29-kravet om journal og regnskabsføring.

Der bør ske en klar afstemning mellem bioaskeregler og næringsnormer, herunder præcisering af hvordan askespredning indgår i gødningsregnskabet. Alternativt bør asketilbageførsel undtages fra § 29-kravet eller registreres via en særskilt ordning for skovarealer.

Dansk Skovforening
Rådhuspladsen 16
1550 København V
info@danskskovforening.dk
danskskovforening.dk

Afsluttende bemærkning
Lovforslaget må ikke medføre, at små skovejere afskæres fra lovlige og bæredygtige tiltag som askespredning. En differentieret regulering, der tager højde for skovbrugets særlige forhold, er afgørende for at sikre både klima- og biodiversitetsmål. Dansk Skovforening står gerne til rådighed for dialog om, hvordan reglerne kan udformes.

Med venlig hilsen

Mathias Lykke Nygård Johansen
Chefkonsulent

mj@danskskovforening.dk

DATATILSYNET

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Nyropsgade 30
1602 København V

7. november 2025

J.nr. 2025-11-0398
Dok.nr. 794548
Sagsbehandler
Nanna Stig Pedersen

Sendt pr. e-mail til: kvaelstof-klima@sgav.dk
Sendt i kopi til: jm@jm.dk

Svar på høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven), Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs sagsnr. 24-10-000001

Datatilsynet
Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
T 3319 3200
dt@datatilsynet.dk
datatilsynet.dk

CVR 11883729

Datatilsynet har den 10. oktober 2025 modtaget en høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven).

Ved e-mail af 13. oktober 2025 har Datatilsynet anmodet Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø om at udpege de dele af lovforslaget, der vedrører behandling af personoplysninger. Datatilsynet har alene forholdt sig til de bestemmelser, som Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø ved e-mail af 13. oktober 2025 har udpeget som relevante for tilsynet. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har oplyst, at det drejer sig om følgende bestemmelser i lovforslaget:

- §§ 11-13: Registreringsforpligtelser i Register for Udlednings- og Gødningsregnskaber
- §§ 14 og 37: Registreringsforpligtelser i Leverandørregister for gødningsleverancer og indberetning i Leverandørregister for gødningsleverancer
- § 46: Samkøring af oplysninger i kontroløjemed
- § 50: Offentliggørelse af kontroloplysninger
- § 51: Digital kommunikation
- §§ 52-53: Lokale foreninger og organisationers underretning om bestemte typer af afgørelser
- § 69: Indberetning til register, der er oprettet i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 40 b

I den forbindelse har Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø endvidere oplyst, at ovenstående bestemmelser i alt væsentlighed er en videreførelse af gældende ret, dog således at visse af de foreslåede bestemmelser indebærer mindre ændringer af gældende ret.

Nedenfor følger Datatilsynets bemærkninger.

1. Bemærkninger til den foreslåede § 46 om samkøring af oplysninger i kontroløjemed

Den foreslåede § 46 har følgende ordlyd:

> "Tilsynsmyndigheden kan hos andre offentlige myndigheder indhente de oplysninger, der er nødvendige for at føre tilsyn med og kontrollere overholdelsen af denne lov eller regler fastsat i medfør af denne lov, bl.a. med henblik på registersamkøring og sammenstilling af oplysninger i kontroløjemed, herunder om skatteforhold, eventuelt i elektronisk form."

Det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, at der efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven ikke er krav om udtrykkelig hjemmel til registersamkøring og sammenstilling af oplysninger i kontroløjemed. Endvidere fremgår det, at bestemmelsen indebærer, at der som hidtil til brug for planlægning, gennemførelse eller opfølgning på tilsyn og kontrol i medfør af lovforslaget hos andre offentlige myndigheder vil kunne indhentes de oplysninger, herunder fortrolige oplysninger, som vurderes at kunne bidrage til en effektiv myndighedsindsats både generelt og i relation til konkrete sager.

Det fremgår endvidere af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, at når oplysninger indhentes og sammenstilles, skal reglerne i databeskyttelsesforordningen iagttages, herunder databeskyttelsesforordningens artikel 5 om de grundlæggende principper for behandling af personoplysninger, artikel 6 om lovlig behandling af personoplysninger og artikel 14 om oplysningspligten.

Tilsynet skal i denne forbindelse henvise til forarbejderne til databeskyttelsesloven[1], hvoraf følgende fremgår:

> "Efter databeskyttelsesforordningen vil samkøring i kontroløjemed således skulle leve op til de almindelige principper og regler om behandling. Da samkøring i kontroløjemed per definition vil være en indgribende behandlingssituation, vil sådan behandling dog skærpe opmærksomheden på kravene i blandt andet forordningens artikel 5 om principper for behandling af personoplysninger, herunder proportionalitetsprincippet. Der henvises om samkøring i kontroløjemed til betænkningen, side 86-87 og side 96-97.
>
> Det er med dette lovforslag ikke længere en forudsætning, at samkøring i kontroløjemed skal have hjemmel særskilt i en lov. Det er således Justitsministeriets vurdering, at særligt databeskyttelsesforordningens artikel 5 og artikel 6, stk. 4, om principper for behandling af personoplysninger, herunder proportionalitetsprincippet og princippet om formålsbegrænsning, yder en tilstrækkelig stærk beskyttelse til de registrerede samtidigt med, at forordningen sikrer rum for offentlige myndigheders saglige behov for at kunne samkøre personoplysninger i kontroløjemed. Om de to fremhævede principper i forordningens artikel 5 og artikel 6, stk. 4, henvises til betænkningen, side 93-99."

Ved samkøring af personoplysninger er det således afgørende, at de generelle principper for databeskyttelse i databeskyttelsesforordningens artikel 5 iagttages. Det betyder bl.a., at be-

1 Lovforslag nr. 68 af 25. oktober 2017 vedrørende forslag til Lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesloven), almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.2.3.4.

handling af personoplysninger skal ske i overensstemmelse med kravet om ”dataminimering”, hvorefter behandling af personoplysninger skal begrænses til det nødvendige for at opfylde formålet med behandlingen, samt at behandlingen ikke må være uforenelig med de(t) oprindelige formål for indsamlingen af personoplysningerne i overensstemmelse med kravet om formålsbegrænsning, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 1, litra b og artikel 6, stk. 4. Det fremgår af artikel 6, stk. 4, at når behandling til et andet formål end det, som personoplysningerne er indsamlet til, ikke er baseret på den registreredes samtykke eller EU-retten eller medlemsstaternes nationale ret, tager den dataansvarlige, for at afgøre, om behandling til et andet formål er forenelig med det formål, som personoplysningerne oprindelig blev indsamlet til, bl.a. hensyn til en række nærmere opregnede forhold, herunder f.eks. den sammenhæng, hvori personoplysningerne er blevet indsamlet, navnlig med hensyn til forholdet mellem den registrerede og den dataansvarlige.

Det fremgår ikke af lovforslaget, at Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har forholdt sig til spørgsmålet om (u)forenelighed. Datatilsynet skal derfor henstille til, at en sådan vurdering foretages.

Ved vurderingen af, om behandling til et andet formål er foreneligt med det formål, som personoplysningerne oprindeligt blev indsamlet til, skal den dataansvarlige tage hensyn til de forhold, som fremgår af databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 4.

2. Bemærkninger til den foreslåede § 50 om offentliggørelse af kontroloplysninger

Den foreslåede § 50 har følgende ordlyd:

> **”§ 50.** Ministeren for grøn trepart kan med navns nævnelse offentliggøre resultater samt art og omfang af sanktioner på grundlag af kontrol, som gennemføres i henhold til denne lov eller regler fastsat i medfør af denne lov. Ministeren for grøn trepart kan fastsætte regler om offentliggørelsen, herunder regler om, at klage ikke har opsættende virkning på offentliggørelsen.
>
> Stk. 2. Ministeren for grøn trepart kan fastsætte regler om, på hvilken måde og i hvilken form kontrolresultaterne skal gøres tilgængelige for offentligheden, herunder på hvilke betingelser pligten til at gøre kontrolresultater tilgængelige kan fraviges.
>
> Stk. 3. Ministeren for grøn trepart kan fastsætte regler om formen for og omfanget af offentliggørelse, herunder om, at offentliggørelse kan ske elektronisk. Ministeren for grøn trepart kan bestemme, at visse resultater ikke skal offentliggøres.
>
> Stk. 4. Ministeren for grøn trepart kan bestemme, at offentliggørelse skal ske på grundlag af et elektronisk informationssystem vedrørende kontrolresultater.
>
> Stk. 5. Ministeren for grøn trepart kan på ethvert tidspunkt, herunder periodisk, videregive såvel enkeltstående oplysninger som masseoplysninger fra informationssystemet til en ubestemt kreds af modtagere. Enhver har adgang til fra informationssystemet at få meddelt oplysninger, som enten har været offentliggjort eller skal offentliggøres. Adgangen omfatter såvel enkeltstående oplysninger som masseoplysninger.”

Af pkt. 3.10.6.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår bl.a. følgende:

> ”Der skal være klar lovhjemmel til at etablere ordningen, og det skal af bemærkningerne fremgå, hvordan der med den påtænkte ordning vil kunne tænkes at ske fravigelse af databeskyttelsesloven og de almindelige regler om tavshedspligt. Det skal i den forbindelse understreges, at databeskyttelsesforordningen (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF) og databeskyttelsesloven (lov nr. 502 af 23. maj 2018 om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger) fastlægger de databeskyttelsesretlige rammer for de offentliggørelsesordninger, som etableres med hjemmel i den foreslåede § 50.
>
> Det bemærkes, at de allerede iværksatte offentliggørelsesordninger for kontrolresultater på områder, herunder offentliggørelsen af gødningsregnskaberne, efter Ministeriet for Grøn Treparts vurdering er i overensstemmelse med disse databeskyttelsesregler.”

Datatilsynet lægger på baggrund af det anførte i udkastet til lovforslaget til grund, at der sker en behandling af personoplysninger i forbindelse med offentliggørelse af kontroloplysninger i henhold til den foreslåede § 50.

Datatilsynet bemærker, at de databeskyttelsesretlige regler skal overholdes i forbindelse med behandlingen af de pågældende oplysninger, herunder for så vidt angår offentliggørelse af oplysningerne, og Datatilsynet har noteret sig det af anførte om, at det er ministeriets vurdering, at de allerede iværksatte offentliggørelsesordninger for kontrolresultater er i overensstemmelse med de databeskyttelsesretlige regler. Datatilsynet bemærker i den forbindelse, at der skal ligge en særlig og klar lovhjemmel til grund for systematisk offentliggørelse af oplysninger om kontrolresultater og afgørelse m.v. i ikke-anonymiseret form, og Datatilsynet kan i denne forbindelse også henvise til det anførte herom i forarbejderne til databeskyttelsesloven (Lovforslag nr. L 68 af 25. oktober 2017, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.23.5):

> ”Det har været overvejet i hvilket omfang offentlige myndigheder kan offentliggøre kontrol- og analyseresultater og afgørelser mv. om personer og/eller virksomheder i identificerbar form. Denne form for offentliggørelse – der i stigende grad sker via internettet – omfatter i mange tilfælde oplysninger, der ellers ville være fortrolige, herunder oplysninger om f.eks. personer eller virksomheder, der ikke har overholdt regler fastsat i lovgivningen.
>
> Efter databeskyttelsesforordningen er der ikke et udtrykkeligt krav om, at der skal være udtrykkelig lovhjemmel for, at der kan etableres en ordning med systematisk offentliggørelse af oplysninger om kontrolresultater og afgørelser mv. i ikke-anonymiseret form.
>
> Da offentliggørelse af oplysninger om kontrolresultater og afgørelser mv. i ikke-anonymiseret form vil være en indgribende behandlingssituation, vil sådan behandling dog skærpe opmærksomheden på kravene i blandt andet artikel 5 om principper for behandling af personoplysninger, herunder proportionalitetsprincippet.
>
> Databeskyttelsesforordningen ses ikke at ændre afgørende ved den beskrevne retsstilling i betænkning nr. 1516 om offentlige myndigheders offentliggørelse af

> kontrolresultater, afgørelser mv. Det må således også efter databeskyttelsesforordningen antages, at det skaber det sikreste behandlingsgrundlag for systematisk offentliggørelse af oplysninger om kontrolresultater og afgørelser mv. i ikke-anonymiseret form, hvis der ligger en særlig og klar national lovhjemmel til grund for offentliggørelsen – udarbejdet i overensstemmelse med forordningens rammer for national lovgivning, bl.a. artikel 6, stk. 2 og 3.
>
> […]
>
> Det er på den baggrund med dette lovforslag fortsat en forudsætning, at der skal ligge en særlig og klar lovhjemmel til grund for systematisk offentliggørelse af oplysninger om kontrolresultater og afgørelser mv. i ikke-anonymiseret form.
>
> Dette skal ses i lyset af, at der er tale om en meget indgribende behandling af personoplysninger."

Det fremgår endvidere af den foreslåede § 50, stk. 2 og 3, at ministeren for grøn trepart kan fastsætte nærmere regler om offentliggørelse af kontroloplysninger.

Datatilsynet bemærker i den forbindelse, at det følger af databeskyttelseslovens § 28, at der ved udarbejdelse af lovforslag, bekendtgørelser, cirkulærer eller lignende generelle retsforskrifter, der har betydning for beskyttelsen af privatlivet i forbindelse med behandling af personoplysninger, skal indhentes en udtalelse fra Datatilsynet.

Datatilsynet forudsætter således at blive hørt ved udarbejdelse af bekendtgørelser, cirkulærer eller lignende generelle retsforskrifter på baggrund af det foreslåede lovudkast, heriblandt de bestemmelser, som måtte blive fastsat i henhold til den foreslåede § 50, hvis disse har betydning for beskyttelsen af privatlivet i forbindelse med behandling af personoplysninger.

3. Afsluttende bemærkninger

Datatilsynet har ikke yderligere konkrete bemærkninger til udkastet til lovforslag, men forudsætter, at reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven vil blive iagttaget i forbindelse med behandling af personoplysninger foranlediget af de påtænkte lovændringer.

Hvis ovenstående giver Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø anledning til spørgsmål, kan ministeriet kontakte Datatilsynet, gerne telefonisk.

Kopi af dette brev er sendt til Justitsministeriets Lovafdeling til orientering.

Med venlig hilsen
Nanna Stig Pedersen

FJORDLAND.

Lemvig den 7. november

Høringssvar vedr. ny gødningslov

Forslag til Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven)

Der skal med dette høringssvar lyde en kritik af den bagvedliggende logik, der ligger til grund for dette lovforslag.

Det overordnede ønske med reglerne er at detailstyre udbringning af gødning på alle landets marker. Der ønskes med formler fra centralt hold at gøre det muligt at beregne indholdet af kvælstof og fosfor i alle fraktioner af husdyrgødning i hele landet. Dertil antages det, at landmænd er i stand til at holde alle fraktionerne homogene og holde 100 % styr på mængden af vand, der tilsættes.

Dertil kommer at landmanden i hver enkel mark skal holde styr på alle tildelinger af gødning med mindst én decimal efter kommaet.

I det nugældende regelsæt laves et regnskab, hvor den totale udbragte mængde af kvælstof og fosfor gøres op. Rigsrevisionen har udtalt kritik af de nuværende regler fordi regelsættet var formuleret på en måde, som det gav indtryk, at man gennem gødningsregnskaberne har 100 % styr på tilførslen af gødning for alle landets arealer.

Man har ved fastlæggelsen af de fremtidige regler for gødningsanvendelse stået ved en skillevej, hvor man skulle vælge mellem at fastholde en illusorisk tro på, at man ved hjælp af komplicerede formler for foderforbrug og foderudnyttelsen kan beregne den præcise tildeling af gødning til alle landets marker. Alternativt skulle man erkende at både dyr og natur er biologiske systemer, som kun i begrænse omfang kan sætte på formel og resultatet af denne formel kun i bedste fald bliver et udtryk for en gennemsnitlig værdi for indhold af næringsstoffer.

SGAV har med dette udkast til lov valgt at leve videre i illusionen om at alting kan beregnes ned til det sidste kg af fosfor og kvælstof. De har dermed ikke taget ved lære af kritikken, men blot servet bolden så man er klar til at få den retur, som en ny kritik fra Rigsrevisionen,

fordi de ikke ærlig erkender at på trods af lange formler, så kan indholdet af N og P nemt varierer op til 20 % i den gødning som udbringes, selv når den enkelte landmand anstrenger sig.

Når man i det gældende regelsæt laver et regnskab, hvor den totale udbragte mængde af kvælstof og fosfor gøres op. Så kan man godt tillade sig at regne med gennemsnitstal for produktion. Men det skelsættende nye er, at man i den nye regulering kræver at landmanden **på markniveau** præcist gør op, hvor meget kvælstof og fosfor der tilføres de enkelte datoer.

Som illustreret overfor, så er der så mange fraktioner af gødning i spil, Produktionen af kvælstof og fosfor varierer som dyrene skifter foder og efterhånden som de vokser, når det regner, bliver koncentrationen lavere, når solen bager bliver koncentrationen større, når der til en tank med gylle tilføres gylle med en anden koncentration, så vil koncentrationen i tanken ændre sig. Det er alt sammen faktorer som gør, at man i praksis ikke kan beregne sig frem til den præcise mængde af gødning som den enkelte mark er tilført.

Det der dermed ikke muligt at ”udarbejde fortegnelser over gødningstildelinger ..... på markniveau i planperioden” som der står anført i § 29 stk. 1, at virksomheden skal gøre.

Vil vi der for her tydelig anke over at der med lovforslaget lægges op til at en sådan opgørelse kan ske korrekt.

SGAV bør tilføje, at det skal gøres ”så præcist som muligt” og i kommentarerne anføre at Styrelsens forventning er at de anførte mængder kan variere op til 10 til 20 % på grund af den naturlige variation i gødningsproduktionen og udfordringerne med at holde de forskellige fraktioner af gødning homogene.

Når der i § 31 lægges op til at oplysningerne i §§ 28-30 skal kunne kræves afgivet på tro og love, så er det for os at se et tydeligt tegn på, at SGAV (i hvert fald dem med en biologisk uddannelse) godt ved at det - de beder virksomhederne om - er en umulighed med en præcision ned på 1 kg kvælstof og fosfor på en mark. Men fordi SGAV ikke helt har glemt Rigsrevisionens kritik, så flytter de nu 100 % ansvaret for angivelsen af gødningstilførslen over på virksomheden.

Tro og love betyder, at den erklærende bl.a. vil kunne straffes, hvis der forsætligt afgives en falsk erklæring. Her vender vi tilbage til den manglende bagvedliggende logik, for når Ministeriet for Grøn Trepart ikke vil erkende, at det er umuligt at angive de ønskede oplysninger med den krævede præcision, så er der kun meget kort vej til at Styrelsen

efterfølgende konkluderer, at man forsætlig har angivet falsk erklæring, og man kan straffes for noget, som reelt ikke kan gøres korrekt.

Håndtering af fejl

Som en parentes kan anføres at der ingen steder høringsmaterialet er anført, at man har en forståelse for at der kan ske fejl ved registrering. Med mere end 350.000 marker i Danmark, så vil der ske fejl i de detaljerede registreringer som der kræves. Der er intet sted i høringsmaterialet nævnt, at Ministeren vil håndtere fejl som fejl. Men falsk erklæring vil blive mødt med straf! Tak for kaffe det er simpelhed ikke rimelig!

Bekymring for ansatte medarbejdere

Fjordland har en fremtidig vision om at være den bedste arbejdsplads i Nordvestjylland. Som arbejdsgiver for en dygtig flok af planterådgivere, skal der her udtrykkes en stor bekymring for at kompleksiteten af de planlagte regler er så stor, at det gør det vanskeligt at sikre arbejdsglæden for disse kolleger. Når der samtidig laves regler uden plads til fejl, der planlægges efter flere årlige indberetningsterminer og planterådgiveren i sidste ende bliver den, som stemmer gødningsregnskaberne af, når den endelige gødningsproduktion kan opgøres, så lægges der et betydeligt pres på de rådgivere, som der ikke ses nogen adressering af i dette lovforslag.

Lagre af husdyrgødning ved gødningsårets afslutning

I § 34 stk. 4 anføres som i det gældende regelsæt, at der kan sættes grænser for størrelsen på slutlagret. I bemærkningerne til nævnes enkelte konkrete undtagelser til regler primært for dybstrøelse. Det ser ud til at man i formuleringerne fuldstændig har glemt at skele til at gødningsåret går fra 1. januar til 31. december, og at det for mange bedrifter ikke giver faglig mening at udbringe væsentlig med husdyrgødning efter 1. maj. Så ønsker man at videreføre en regel om maksimalt 50 % af en års produktion af gylle, så tvinger man jo gylle ud på markerne om efteråret.

Gødningslagre for alle typer af gødning bør kunne være op til et års produktion og for dybstrøelse ½ års produktion. Det vil give alt for mange problemer for jer selv og landmændene at sætte grænsen lavere end et år. Alle bedrifter, hvor produktionen opstartes efter 1. maj vil give problemer, hvis ikke man har et helt år.

Brug af efterafgrødebanken fremover

Mange landmænd har over årene sat efterafgrøde i banken for at skabe mulighed for fleksibilitet. Denne opsparing bør kunne følge med over i den nye regulering. Det mangler der hjemmel til med dette udkast.

At starte op med en ny hård regulering med en bankbog på 0 kg N er vanskeligt, specielt fordi det er en biologisk virkelighed, som vi arbejder med. Vejr og klima gør det umuligt at følge en plan fuldstændigt og første år er det meget vanskeligt at vide, hvor meget luft der skal lægges ind.

Vandmættet jord

I høringen nævnes 6 gange regler for udbringning af gødning på **vandmættet jord** og bødestørrelsen ønsket hævet til 50.000 kr. Der er dog ikke noget definition af vandmættet jord, hvilket vi finder dybt problematisk, da det så nemt bliver en subjektiv vurdering.

Vi er desværre erfaringsrampe og har oplevet kommunalt ansatte medarbejdere påstå, at jorden var vandmættet selvom man kan grave et 50 cm hul i jorden, som der ikke samler sig vand i. Man drog den omvendte slutning, at hvis der blev fundet gylle uden for marken, så måtte jorden være vandmættet.

Vi foreslår der for at følgende definition indskrives i reglerne

Vandmættet jord defineres som jord, hvor man ved at grave et hul på 20 x 20 x 20 cm i løbet af 5 minutter vil have frit vandspejl på mindst 10 cm.

Dette høringssvar gives på vegne af:

Fjordland som forening og rådgivningsvirksomhed

V/ Jakob Nikolajsen

Langeskov d. 3-11-2025

Høringssvar til **sagsnummer 24-10-000001**

Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven)

Vedr. Leverandørregister §14:

- Hele den leverandørmæssige registrering kunne spares væk, ved blot at pålægge brugeren af gødning at registrere hvor meget N og P denne køber, samt primo og ultimo lagre. Da de gør det alligevel, er leverandør-registreringen reelt unødvendigt dobbeltarbejde.
- Det ville gøre det billigere at udvikle og sælge nye præcisions-gødninger, og på den måde skubbe udviklingen i en mere bæredygtig retning, samtidig med at det ville forbedre økonomien hos landmændene, da de ville kunne købe billigere gødning.
- Med de høje gebyrer og krav der er til registrering i dag, betyder reglerne defacto, at små specialprodukter må opgives, og landmændene i stedet bruge mindre optimale standard-løsninger.
- Samtidig ville simplificeringen kunne spare et antal årsværk i den offentlige kontrolmyndighed.

Vedr. Udlednings- og gødningsregnskaber §30:

- Hvordan skal den enkelte landmand kende «Naturgivne forhold»? Det må være myndighedernes opgave at vide det. Og disse oplysninger vil under alle omstændigheder være meget upræcise.
- Uden viden om hvor meget der høstes på det enkelte areal, bliver udlednings-beregningen uprækis.
- Uden at vide hvor meget det vil regne, og hvornår, vil udledningsberegningen være endnu mere uprækis.
- Uden at vide i hvilken form, amid, nitrat eller ammonium, og med hvilken metode, herunder jord- eller blad-tildeling, samt med hvilke hæmmende virkemidler gødningen er anvendt, bliver beregningen meget uprækis.
- Sammenlagt med øvrige usikkerheder og fejl, betyder disse mangler, at den affødte udledningsberegning bliver meget uprækis – og dermed uegnet til regulering i det omfang man vil gøre det til loven.
- Loven og dens reguleringsmetode, vil altså stride imod EU's proportionalitets- og ligebehandlingsprincipper.
- Vælger man at indføre reguleringen alligevel, må der som minimum angives usikkerheds-intervaller, og usikkerheden komme landmanden til gode.
- Ud fra bare regn-parameteren vil en sådan usikkerhed hurtigt blive +/- 50% eller mere.

Vedr. §48:

- Den kan da umuligt være i tråd med menneskerettighederne og den private ejendomsrets ukrænkelighed. Der må som minimum skulle foreligge begrundet mistanke og en retskendelse.

Vedr. §49:

- Gebyrer må mig bekendt kun dække selve kontrollen/tilsynet. Ikke myndighedsdrift/administration.

Vedr. §50:

- En offentlig gabestoksmetode uden retslig kendelse, er næppe i tråd med menneskerettighederne. Særligt ikke hvis myndighedernes vurdering er bestridt.

Vedr. §66:

- At man vil straffe med bøde eller sågar fængsel for "fare for skade på natur, dyr og planter" – altså ingen konkret skade, virker ligeledes som en overtrædelse af menneskerettighederne, idet der reelt ingen skade er sket.

Vedr. §69:

- Det bør fremgå at klage ved oplysning om indberetning vil have opsættende effekt ift offentlig gabestok.

Med venlig hilsen,

Allan Holm Nielsen

Produktchef, Cand. Hort. PhD.

Flex Fertilizer System

Agertoften 2

5550 Langeskov

Mail: ahn@flex.dk

Mobil: 2811 1551

From: Kvælstof & Klima <kvaelstof-klima@sgav.dk>
Sent: 07-11-2025 13:19:07 (UTC +01)
To: Dipeke Krishnarajah <dipkri@sgav.dk>; Melanie Marlena Brønd Larsen <mellar@sgav.dk>
Subject: VS: Jf. sagsnr. 24-10-000001: Høringssvar til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

t.o.

Med venlig hilsen

Pia Brigitte Laurenborg
Kontorfuldmægtig | Kvælstof & Klima
+45 20 21 49 23 | pial@sgav.dk

Ministeriet for Grøn Trepart
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø | Nyropsgade 30, 1780 København V | Tlf.+45 33 95 80 00 | mail@sgav.dk |

Fra: Høringer og Jura <hoering@klimabev.dk>
Sendt: 7. november 2025 12:09
Til: Kvælstof & Klima <kvaelstof-klima@sgav.dk>
Emne: Jf. sagsnr. 24-10-000001: Høringssvar til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

[EKSTERN E-MAIL] Denne e-mail er sendt fra en ekstern afsender.
Vær opmærksom på, at den kan indeholde links og vedhæftede filer, som ikke er sikre.

Klimabevægelsen i Danmark fremsender hermed høringssvar til udkastet til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (sagsnummer 24-10-000001).

Vi støtter lovens overordnede formål, men ser behov for en langt mere præcis og konsekvent udmøntning af de foreslåede tiltag. Det er afgørende, at loven ikke blot bliver en hensigtserklæring, men et effektivt styringsredskab med klare krav, tydelig kontrol og håndhævelse, samt mærkbare konsekvenser ved overtrædelser.

Den nye kvælstofreguleringsmodel markerer et skifte til udledningsbaseret regulering, hvilket vi ser som et skridt i den rigtige retning. Dog bør den frivillige arealomlægning, som foreslås som supplement, underlægges løbende og systematisk kontrol. Det bør fremgå, hvor stort et areal der forventes omlagt, inden for hvilken tidsramme, og hvordan myndighederne følger op på implementeringen. Uden disse elementer risikerer den frivillige ordning at miste sin effekt.

Vi noterer os, at bødesatsen for overtrædelse af forbud mod udbringning af gødning på vandmættet, frossen eller snedækket jord foreslås skærpet til 50.000 kr. Det er positivt, men vi savner en nærmere beskrivelse af, hvordan bøden udmåles. Er der tale om et engangsbeløb, eller gives bøden ved hver overtrædelse? Er der proportionalitet mellem overtrædelsens omfang og bøden, og tages der højde for den økonomiske kapacitet hos den enkelte landbruger? Vi mener, at bøden skal have

en afskrækkende effekt og ikke blot opfattes som en rutinemæssig afgift. Derfor bør der indføres straks-påbud ved overtrædelse.

Lovforslaget indeholder også mulighed for undtagelsesvis ekspropriation ved realisering af udtagningsprojekter, særligt lavbundsprojekter, ud fra klimahensyn. Vi støtter, at der gives hjemmel til at gennemføre sådanne projekter, men vi ser en risiko for, at de overordnede hensyn kan fordyres eller forhales gennem retssager eller administrative klager. Derfor bør loven indeholde bestemmelser, der sikrer, at sådanne sager ikke kan misbruges til at blokere for nødvendige klimaprojekter.

Afslutningsvis vil vi understrege, at loven bør udformes med henblik på at skabe målbare effekter, effektiv kontrol og konsekvent håndhævelse. Kun gennem tydelige krav og konsekvenser kan vi sikre, at land- og skovbruget bidrager til Danmarks klimamål og naturbeskyttelse.

Arbejdsgruppen for klimaret og høringer
Klimabevægelsen i Danmark
Mobil: +45 2295 4047

Støt os og bliv medlem på www.klimabevægelsen.dk

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
kvaelstof-klima@sgav.dk
J.nr 24-10-000001.

Landbrug & Fødevarers kommentarer til udkast til forslag til Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven)

Indhold

Generelle bemærkninger 1

Kommentarer til de almindelige bemærkninger til lovforslaget 7

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser 17

Generelle bemærkninger

Omfattende lovforslag med meget kort høringsfrist
L&F finder, at denne lov er meget vigtig, idet den danner rammerne for en udledningsbaseret reguleringsmodel, der kan få store konsekvenser for erhvervet, mens loven samtidig indbefatter en mere enstrenget regulering og klarere adskillelse af arealregulering og anlægsregulering i relation til husdyrloven. På grund af forslagets vigtighed, områdets kompleksitet og den meget korte høringsfrist, forbeholder L&F sig retten til at vende retur med yderligere bemærkninger efter høringsfristen.

Ny kvælstofreguleringsmodel indebærer et markant skifte, som kræver omstilling og planlægning
Landbrug & Fødevarer (L&F) ønsker generelt, at den nye kvælstofreguleringsmodel bliver faglig korrekt og ubureaukratisk samtidig med, at den tilbyder fleksibilitet og belønner det gode landmandskab. Da der er tale om et markant skifte fra nuværende regulering til den kommende kvælstofregulering, frygter L&F, at den korte tidshorisont inden ikrafttrædelse og de fortsat uafklarede rammevilkår, gør det svært for erhvervet at omstille sig. På bedriftsniveau kan der eksempelvis blive behov for mere vidtgående tilpasninger end hidtil set. Det øger behovet for at kunne planlægge mere langsigtet og kende til rammevilkårene i god tid. L&F opfordrer derfor Ministeriet for Grøn Trepart til at gøre alt, hvad der kan gøres for at lette overgangen fra de eksisterende til de nye regler.

Reguleringsstart 2027
L&F erfarer, at det er hensigten at lade den nye markregulering få effekt allerede i 2026, selvom trepartsaftalen fastslår, at "den nuværende markregulering i 2027 erstattes af en ny udledningsbaseret markregulering…"
En sådan fremrykning må det på det kraftigste advares imod. Dels er det i strid med det aftalte. Dels er der på ingen måde tid til at forberede dette fremrykkede skifte, hverken hos myndigheder eller erhverv.

Skiftet til en ny udledningsbaseret regulering indebærer, at sædskiftet / afgrødevalget bliver et helt centralt virkemiddel. Ved valg af lavt udledende afgrøder, som f.eks. græs og roer frem for f.eks. hvede og majs, vil landbrugeren kunne efterleve nye udledningskvoter.

Afgrøder høstes i Danmark i sommerhalvåret, og landmandens markplan går fra høst til høst. Dette har hidtil været en naturligt anerkendt præmis i reguleringen, hvor krav til gødningsanvendelse og plantedække (efterafgrøder mm) har været gældende for "dyrkningsåret" / "vækstsæsonen" fra august til august.

Skiftet til en udledningsbaseret regulering i 2027 vil for mange landbrugere have stor betydning for markplanlægningen, hvor det i oplande med supplerende indsatskrav vil fordre, at landmanden ændrer sædskifte i retning af mere lavt udledende afgrøder.

Indførelse af ny udledningsbaseret regulering i 2027 må derfor konkret betyde ændrede krav i lovgivning fra og med høst 2027 / august 2027, idet ændret sædskifte i retning af lavt udledende afgrøder i sagens natur først kan ske efter høst. Det bør fremgå eksplicit af loven.

Såfremt lovgiver i strid med den politiske aftale vil fastholde muligheden for, at Ministeriet for Grøn Trepart kan indføre ny regulering til braklægningspunktet med effekt i vækstsæsonen 2026-27, må det nødvendigvis gælde, at udledningskvoterne for 2027 (i vækstsæsonen 2026-27) øges således, at der kompenseres for den forfrugtseffekt på kvælstofudledningen, der videreføres fra afgrøderne og kvælstofanvendelsen i 2025-2026, og endda 2024-2025, idet landbruger på ingen måde i de to vækstår har kunnet forudse regulering til braklægningspunktet allerede fra vækståret 2026-2027.

Loven er for vidtgående
Det fremgår af lovbemærkningerne, at det "*findes hensigtsmæssigt, at den foreslåede lov fremtidssikres, således at loven til enhver tid kan anvendes til at fastsætte de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af de forpligtelser, som hidrører fra direktiver, forordninger, internationale aftaler m.v. inden for lovens område*". L&F har forståelse for, at bemyndigelserne i denne lov giver den nødvendige fleksibilitet ift. at data, afgrødevalg og ændringerne i arealerne kan ændre sig fra år til år. Vi er dog uforstående over for nødvendigheden af så vidtgående bemyndigelser, uden at det nødvendigvis medfører en politisk proces. Vi vil derfor opfordre til, at der skabes mere klare rammer for kommende delegationsbestemmelser, herunder i relation til politisk inddragelse af Folketinget. Det gælder også i henhold til § 6, stk. 2, hvor lovforslaget lægger op til, at ministeren selv har beføjelser til "*at fastsætte nærmere regler om udvaskningsgrænser og udledningskvoter og virkemidler til opfyldelse heraf, herunder om hvordan udvaskningen og udledningen fastlægges*".

Derfor bekymrer det også L&F, at der på side 94 i lovforslaget fremgår følgende: *"Det er endvidere hensigten, at ministeren for grøn trepart på baggrund af det overordnede udledningsmål kan fastsætte udledningsgrænser for de enkelte kystvandoplande, som i udgangspunktet svarer til det samlede udledningsmål på baggrund af vandområdeplanerne, idet der dog kan sættes en begrænsning i form af et loft for reguleringstrykket givet ved det såkaldte braklægningspunkt."*

For L&F er det helt afgørende, at Folketinget inddrages i beslutninger vedrørende regler om bl.a. udledningskvoter og reguleringstryk. Der bør derfor generelt ske en tilpasning af delegationsbestemmelserne, så det sikres, at beføjelserne generelt indskrænkes.

Grundlagsregulering
L&F finder, at der lægges op til en meget kompliceret model i strid med målet om en udledningsbaseret regulering. L&F finder, at grundlagsreguleringen, der vil gælde i hele landet, og supplerende regulering i oplande med indsatsbehov, bør integreres i én udledningsbaseret regulering med én udledningskvote til hver bedrift, hvor alle virkemidler kan anvendes.
I en integreret regulering ville arealer / bedrifter i hele landet få en ukompenseret basisudledningskvote med henblik på at leve op til generelle forpligtigelser, og dertil tillagt en skærpet og kompenseret udledningskvote i oplande med indsatsbehov.

I stedet foreslås med lovforslaget en model, hvor basisreguleringen grundlæggende viderefører nuværende "inputregulering" med krav om normreduktioner / efterafgrøder, og hvor alle arealer skal levere den samme procentvise reduktion af udvaskningen uanset sædskifte/afgrødevalg. Helt i strid med ønsket og beslutningen om en udledningsbaseret regulering.
Landmænd i oplande med supplerende indsatsbehov vil opleve, at de får to reguleringsregimer. Det gamle input-regime, baseret på procentuelle krav om gødningskvotereduktion og efterafgrøder, uanset afgrødevalg, og så et nyt output-regime baseret på udledningskvoter, hvor netop afgrødevalg er et centralt virkemiddel.
Det er både ulogisk og i praksis ekstremt kompliceret at forklare, forstå og håndtere. Det er ikke den landmandsfagligt forståelige markregulering, L&F har efterspurgt.

L&F foreslår derfor, at grundlagsregulering og regulering af supplerende indsats skal integreres, så alle arealer får én udledningskvote at leve op til, hvor alle virkemidler, inkl. sædskifte/afgrødevalg kan anvendes. Det er ligeledes afgørende vigtigt, at der i basisreguleringen også fremadrettet bliver fleksibilitet mellem årene for at kunne håndtere udfordrende vejrlig mm, ligesom det er tilfældet i dag med efterafgrødebanken.

L&F forstår, at basisreguleringen også har formål ift. grundvandsbeskyttelse mm. Formål der tilsiger, at indsatser ikke kan flyttes frit rundt i oplandet, sådan som det kan ske med handel med udledningskvoter til kyst. Dette hensyn kunne dog let løses ved at fastholde, at basisudledningskvoten på arealer skal være stedfast og ikke kan øges ved f.eks. køb af udledningskvoter.

Ny kvælstofreguleringsmodel skal bygge på korrekt og opdaterede data
For L&F er det vigtigt, at den ny kvælstofreguleringsmodel bygger på korrekte og opdaterede data, da dette vil have stor betydning for, hvordan landbrugere i sidste ende reguleres. På nuværende tidspunkt er L&F bekendt med, at den foreslåede udvaskningsberegner ikke beregner udvaskningen korrekt i en række situationer. Det

omfatter bl.a. udvaskningen fra stivelseskartofler og fra majs, hvor modellen beregner en for høj udvaskning. Det foreslås derfor, at der indføres en bestemmelse i loven, hvor ministeren forpligter sig til at nedsætte et udvalg bestående af eksperter inden for kvælstofudvaskning, som har konkrete forsøgsresultater o.l. at bidrage med, der skal rådgive ministeren om, hvordan udvaskningen løbende kan ajourføres, så nyeste viden inddrages i beregningsmodellen. Det bør ske hurtigst muligt, så de korrekte udvaskningstal indgår i udvaskningsberegneren inden 2027.

Behov for nye virkemidler
For L&F er det vigtigt, at ny kvælstofreguleringsmodel tilbyder så meget fleksibilitet som muligt og belønner det gode landmandskab. L&F finder det derfor positivt, at bl.a. sædskifte og afgrødevalg er nye virkemidler, men L&F efterlyser, at der fortsat arbejdes for at udvikle og godkende nye virkemidler. Konkret finder L&F det afgørende, at udbyttekorrektion / balanceregnskaber kommer til at indgå som virkemiddel i den ny kvælstofreguleringsmodel. Med den output-baserede tilgang giver det mening, at landbrugere krediteres for deres høje udbytter og dertilhørende lavere kvælstofudvaskning.

L&F har desuden noteret sig muligheden for kvotehandel inden for et opland. Handel med udledningskvoter inden for et opland tilbyder ekstra fleksibilitet, hvilket er positivt. L&F forventer dog ikke, at handel med udledningskvoter vil blive meget udbredt i hårdt regulerede oplande, særligt ikke de første par år, hvor køber og sælger skal finde hinanden og lære de nye vilkår at kende, kombineret med bl.a. uperfekt information om hvor meget kvote det kan betale sig at købe/sælge og til hvilken pris, usikkerhed om det er muligt at påtage sig et ekstra reguleringstryk ved salg af kvote m.v.

Ny kvælstofreguleringsmodel bør tilpasses det agronomiske årshjul
L&F finder generelt, at skiftet fra planår til kalenderår er en stor ændring for erhvervet og savner derfor en generel vurdering af konsekvenserne. Umiddelbart stiller L&F sig kritisk over for denne omlægning væk fra den agronomiske virkelighed.

Den ny kvælstofreguleringsmodel, herunder det foreslåede skifte fra planår til kalenderår, vil alt andet lige ændre meget på, hvordan landbruger og landbrugers konsulent skal arbejde med indberetning af data for planlægning, registrering og regnskab i forhold til arbejdet under de nuværende krav og frister. Det er vigtigt, at der ved fastsættelse af frister og lignende under det nye regelsæt inddrages viden om det nuværende agronomiske årshjul og godt arbejdsmiljø for både landbruger og landbrugers konsulent i forbindelse med de krav, der fastsættes, og at konsulenter inddrages i dette arbejde. Indberetningen efter denne lov, og tilhørende bekendtgørelser, skal samtidig samtænkes med øvrige indberetningsopgaver for landbruger og dennes planteavlskonsulent, herunder indsendelse af fællesskema i Tast selv, samt indberetning af sprøjtejournal til Miljøstyrelsen. Det er samtidig vigtigt, at Ministeriet for Grøn Trepart/SGAV stiller IT-brugervenlige værktøjer til rådighed for disse indberetninger.

Konsekvensanalyser mangler
L&F konstaterer med stor undren, at der ikke er foretaget konsekvensanalyser af lovforslaget og den tiltænkte udmøntning, og at disse først vil blive udarbejdet i forbindelse med udstedelsen af bekendtgørelser.

Vi er helt uforstående over for, at der ikke er foretaget en vurdering af konsekvenserne ved så radikal en omlægning af reguleringsmetoden. Det er L&F's klare holdning, at fagministerierne bør oplyse Folketinget om konsekvenserne, herunder de erhvervsøkonomiske konsekvenser ved den lovgivning de skal vedtage, og derved følge Erhvervsministeriets vejledning om erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger.

På baggrund af ovenstående er det svært at vurdere, hvilke konsekvenser lovforslaget har for erhvervet. L&F er bekendt med, at en politisk aftale om ny kvælstofreguleringsmodel udestår, og at de kommende bekendtgørelser vil præcisere de nærmere rammer for ny kvælstofregulering i højere grad end nærværende lovforslag. L&F opfordrer Ministeriet for Grøn Trepart til at sikre, at nærværende lovforslag ikke kan spænde ben for hensigtsmæssig implementering af ny kvælstofregulering m.v., samt at bekendtgørelserne kommer i høring hurtigst muligt.

Foruden at sende bekendtgørelser i høring hurtigst muligt er det også vigtigt, at der bliver lavet en fyldestgørende vejledning for gødsknings- og harmoniregler, som indeholder alle regler, som landbrugeren skal have styr på. Dette inkluderer også udbringningsregler for gødning. Der findes pt. ikke en kontrolinstruks på gødskning- og harmoniområdet. L&F vil derfor opfordre til, at der publiceres en kontrolinstruks - alternativt bør sagsbehandlerinstruksen offentliggøres.

Manglende forenkling
Det er meget svært at få øje på regler, der er skåret væk i forbindelse med, at der fremadrettet skal overholdes grundlagsregulering for alle og udledningsbaseret kvælstofkvote i oplande med indsatsbehov jf. ovenstående. Det forventes at forudsætte, at der skal foretages en lang række registreringer på markniveau. Der er altså fortsat pligtige efterafgrøder og husdyrefterafgrøder (til overholdelse af basisregulering), krav om dyrkningsrelaterede tiltag i form af forbud mod jordbearbejdning forud for forårssåede afgrøder, samt forbud mod omlægning af fodergræs i visse perioder. Reglerne under den nuværende plantedækkebekendtgørelse vil formodentlig blive videreført i en bekendtgørelse under denne lov, hvor der forventeligt fortsat vil stilles krav om dækningsgrad for efterafgrøder og frister for etablering af efterafgrøder og andre virkemidler etc., som har givet store udfordringer i den nuværende regulering.

Det bør generelt sikres, at ny kvælstofreguleringsmodel ikke medfører øget bureaukrati. L&F frygter, at den kommende regulering vil medføre en markant større administrativ byrde for landmanden i form af øget indberetning og kontrol - og derfor flere omkostninger. Det vil blive en udfordring for især mindre brug.

Af hensyn til den administrative byrde er det vigtigt, at der arbejdes hen imod 1:1 integration med erhvervets allerede eksisterende markplanlægningsværktøjer, og at der i gødskningsloven gives hjemmel til, at indberetningsfrister kan rykkes, hvis IT-nedbrud eller fejl ikke gør det muligt at overholde de fastsatte indberetningsfrister. Dette gælder også for brug af APP-løsninger. Desuden er det vigtigt, at der sikres en fornuftig integration med de oplysninger, som skal indberettes i fællesskemaet i forbindelse med ansøgning om EU-støtte, og at en større samkøring af disse systemer ikke medfører, at der bliver behov for flere genindsendelser af fællesskemaet med risiko for øget sagsbehandling og derfor senere udbetaling af støtteansøgninger.

Snitflade mellem gødskningsloven og husdyrbrugloven

Lovforslaget efterlader indtryk af, at der sker en direkte overflytning af regler fra husdyrbrugloven, gødskningsloven, miljøbeskyttelsesloven m.fl. Der savnes en nærmere redegørelse for reglernes indbyrdes synergi. L&F savner særligt en redegørelse for, hvordan simplificering og regelforenkling er indtænkt. Samtidig er vi bekymrede for, at der samlet set sker en skærpelse af reglerne bl.a. i forhold til straf, herunder brugen af administrative bøder mv., som belyses nedenfor.

L&F er dog overordnet tilfreds med, at der sker en mere klar adskillelse af de regelsæt, der regulerer husdyrbrugene, så anvendelse af husdyrgødning på markerne reguleres sammen med anden gødning i gødskningsloven, og miljøgodkendelse af staldene reguleres i husdyrloven, jf. også L&F's høringssvar til husdyrloven af 24. oktober 2016. Det er dog helt afgørende, at der sikres en klar snitflade mellem gødskningsloven og husdyrbrugloven. Således er det meget vigtigt, at gødskningsloven alene omfatter generel regulering af gødningsanvendelsen og ikke indeholder bestemmelser, der kan udløse vilkår i konkrete husdyrsager. Vi skal her også gøre opmærksom på, at et nyt IE-direktiv er vedtaget og skal implementeres i dansk ret inden 1. juli 2026. Direktivet adresserer bl.a. udbringningsteknikker, hvor der formentlig bliver krav til dette i de kommende fælles europæiske driftsregler (UCOL), som netop er under udarbejdelse. Vi finder det derfor væsentligt, at det fremgår tydeligt, hvilke dele af IE-direktivet der er relevante for næringsstofreguleringen, og som har betydning i dette lovforslag.

Øget behov for opbevaringskapacitet
Den nye udledningsbaserede model vil betyde ændrede udbringningstidspunkter grundet større krav til udnyttelse af husdyrgødningen. Gødningen vil derfor skulle udbringes senere på året, end det er praksis i dag, hvilket betyder, at der skal kunne opbevares mere gylle hos landmanden. Sammen med generelt øgede mængder af biogasgylle stiger behovet for opbevaring af husdyrgødning og biogasgylle markant. Denne udvikling øger behovet for mere opbevaringskapacitet og etablering af både fritliggende gylletanke og tanke i tilknytning til en landbrugsbedrift - også på de bedrifter, der ikke har et husdyrhold på matriklen. L&F finder det derfor centralt med et eftersyn af regler og nævnspraksis for etablering af gyllebeholdere i bl.a. husdyrbrugloven og planloven med henblik på en hurtig justering. Det er essentielt, at landmændene reelt har mulighed for at etablere nye beholdere - alternativ finder L&F, at kravene må udskydes.

Biokul og gødningsregnskab
Lovforslaget bør præciseres, så landbrug, der leverer halm til pyrolyseanlæg, kan fratrække fosforindholdet i halmen, når biokullet senere skal indgå i gødningsregnskabet. Som reglerne er nu, mister bedriften fradraget for den udgående fosfor i halmen, men skal registrere fosforen igen ved tilbagelevering af biokul, hvilket skaber et kunstigt fosforoverskud og modarbejder cirkulær næringsstofhåndtering. Problemet er særligt relevant ved levering af halm til biogasanlæg med tilknyttet pyrolyse, hvor biokullet efterfølgende regnes som gødning på grund af sit næringsstofindhold.

Formålsparagraffer og definitioner mangler
Overordnet kan det undre, at loven ikke indeholder en eksplicit formålsparagraf. Formålet er vævet ind i lovens anvendelsesområde, hvilket skaber en struktur, hvor opbygningen ikke er tydelig. I den nuværende gødskningslov findes en formåls- og anvendelsesparagraf ligesom i husdyrloven, hvor flere bestemmelser om husdyrgødning indeholder en formålsparagraf. Set i lyset af, at der flere steder henvises til lovens formål,

og at forslaget indeholder mange bemyndigelser, opfordrer L&F til, at formålet med loven står helt klart.

Derudover mangler der generelt definitioner af de centrale begreber i lovteksten. For eksempel nævnes begreberne "aktiviteter" og "foranstaltninger" uden nærmere definition. I lovbemærkningerne er der til gengæld flere steder indsat forklaringer på vigtige begreber, der bruges i selve lovteksten. L&F opfordrer derfor til, at der udarbejdes en bestemmelse med relevante definitioner, så det sikres, at loven er forståelig, og at retstilstanden er forudsigelig for de berørte virksomheder. Dette er særligt vigtigt i en rammelov, så bekendtgørelsernes anvendelsesområde ikke udvides utilsigtet.

Kommentarer til de almindelige bemærkninger til lovforslaget

Nedenfor er Landbrug & Fødevarers kommentarer til lovforslagets almindelige bemærkninger.
Kommentarerne følger de overskrifter, der er i lovforslaget.

1 Indledning

Side 38, 3. og 4. afsnit
L&F har noteret sig, at planperioden ændres til at følge kalenderåret. L&F finder generelt, at skiftet fra planår til kalenderår er en stor ændring for erhvervet og savner derfor en generel vurdering af konsekvenserne. Umiddelbart stiller L&F sig kritisk over for denne omlægning væk fra den agronomiske virkelighed.

Nuværende gødskningslov finder anvendelse på planperioderne 2019/2020 til og med 2026/2027, jf. § 70, stk. 3, dvs. der skal indsendes gødningsregnskab for 2026/2027 efter de gældende regler.

På side 38 er anført, at *"Ændringen af reguleringsperioden indebærer, at der for så vidt angår reguleringen i planperioden 2026/2027 i medfør af den gamle gødskningslov, og iværksættelsen af den nye kvælstofregulering efter den nye gødskningslov, som skal træde i kraft den 1. januar 2027, vil være et vist overlap. Forholdet mellem ny og gammel lov fremgår af lovforslagets § 70".*

Det kan ikke ud af bemærkningerne på side 423-426 læses, hvordan man vil regulere perioden 1. august 2027 – 31. december 2027. Skal der indsendes et selvstændigt gødningsregnskab og beregnes selvstændige kvoter herfor, eller vil man udvide den første planperiode omfattet af loven, så den gælder fra 1. august 2027 til 31. december 2028? Det er et centralt punkt, som bør omtales i lovforslagets bemærkninger.

Medlemskab af register for gødningsregnskab er et kriterium for at opfylde kravet om at være aktiv landbruger, som er særligt relevant for mindre bedrifter med under 40 ha. Aktiv landbruger-kravet skal opfyldes for, at en ansøger kan være berettiget til grundbetaling og andre arealbaserede og koblede støtteordninger (som er et kriterium for at kunne få tilskud). Det er væsentligt, at ændringen af planperioden og principperne for, hvornår en bedrift kan melde sig ind i register for gødningsregnskab, ikke forringer ansøgernes muligheder for at blive aktive landbrugere, da dette også er en væsentlig forudsætning for at kunne søge om tilskud til virkemidler i kvælstofreguleringen.

Side 39, 3. afsnit
L&F noterer sig, at styrelsen finder det nødvendigt at overføre regler om miljøskade fra husdyrbrugloven. L&F finder det helt centralt, at der ikke sker en udvidelse af bestemmelserne ift. husdyrbrugloven, hvilket bør fremgå tydeligt af bemærkningerne. Endvidere fremgår begrebet "hverdagens forureninger" i indledningen til afsnittet. Ministeriet bedes uddybe, hvad der menes med dette, og forklare hvilken betydning det har for lovforslaget.

I forhold til varetagelse af tilsynet lægges der op til at fastholde den nuværende fordeling mellem kommunerne og SGAV. L&F skal opfordre til, at der i forbindelse med udmøntningen kan findes regelforenklinger. Dette skal også ses i lyset af, at kommunerne i forvejen fører tilsyn med det enkelte husdyrbrug både efter husdyrbrugloven og miljøbeskyttelsesloven. L&F deltager gerne i en nærmere dialog herom.

2 Lovforslagets baggrund
2.1 Den gældende markregulering omfattet af lovforslaget

Side 41-42
Følgende fremgår af lovforslaget på side 41-42: "*Landbrugsproduktion medvirker til klimaforandringer ved at udlede drivhusgasserne metan (CH4), lattergas (N2O) og kuldioxid (CO2). Størstedelen af udledningerne fra landbruget er relateret til husdyrproduktion, men også spredning af gødning kan føre til udledning af drivhusgasser. Lattergas er den mest potente drivhusgas, der dannes ved omdannelsen af kvælstof i gødningen i jorden, mens metan kan frigives fra husdyrgødning under f.eks. udbringning. CO2 frigives ved nedbrydning af organisk stof, som f.eks. på grund af dræning af lavbundsjorder med henblik på dyrkning".*

L&F anbefaler, at det bliver rettet til følgende, så det bliver fagligt korrekt. Det skal desuden fremgå, at udledning af lattergas, der stammer fra tilførsel af kvælstofgødning, ikke er omfattet af loven:
"Landbrugsproduktion medvirker til klimaforandringer ved at udlede drivhusgasserne metan (CH4), lattergas (N2O) og kuldioxid (CO2). ***Cirka 40 pct.*** *af udledningerne fra landbruget er direkte relateret til husdyrproduktion, men* ***omsætning af kvælstof i jorden*** *fører til udledning af drivhusgasser. Lattergas er den mest potente drivhusgas, der dannes ved mikrobiel omsætning af kvælstof i gødningen i jorden, mens metan kan frigives, ved mikrobiel omsætning, af husdyrgødning* ***fra stald og lager****. CO2 frigives ved nedbrydning af organisk stof, som f.eks. på grund af dræning af lavbundsjorder med henblik på dyrkning".*

2.2 De politiske aftaler m.v. om ny kvælstofregulering

Side 45, 2. afsnit
L&F finder, at opremsningen af kollektive kvælstofvirkemidler bør udvides, så minivådområder og små vådområder tilføjes: "*f.eks. vådområder, små vådområder, minivådområder, skovrejsning eller lavbundsprojekter".*

2.3 Den nye kvælstofreguleringsmodel

Side 54, 5. afsnit
Det fremgår af afsnittet, at ”Virksomhedens udvaskning af kvælstof vil blive estimeret ved en tilpasset version af udvaskningsmodellen NLES5, kaldet NUAR-beregneren…”.

Som nævnt indledningsvist er det vigtigt, at NUAR-beregneren (omtalt til udvaskningsberegneren ovenfor) har de rette udvaskningstal. Det er et generelt opmærksomhedspunkt, også i relation til de økologiske produktionssystemer. F.eks. findes græsmarker med grise pt. ikke i NUAR-beregneren. Der er desuden stadig uklarheder vedrørende status for hønsegårde/udearealer til fjerkræ. Som nævnt indledningsvist opfordrer L&F Ministeriet for Grøn Trepart til at håndtere disse udfordringer hurtigst muligt.

L&F lægger vægt på, at økologerne kan opretholde deres nuværende tilskud i en ny regulering.

3. Lovforslagets hovedpunkter
3.1 Lovens anvendelsesområde

Side 59, afsnit 3.1.2
Det er L&F’s vurdering, at denne lov ikke skal regulere drivhusgasudledningen, men blot danne lovgrundlaget for indsamling af aktivitetsdata til opgørelse af landbrugsbedriftens drivhusgasudledning. Det er uklart af nuværende lovforslag, og derfor foreslår L&F følgende formuleringer: *“Med henblik på understøttelse af øvrige initiativer i Aftale om et Grønt Danmark, som f.eks. de kommende CO2e-afgifter på landbrugsområdet, finder Ministeriet for Grøn Trepart det hensigtsmæssigt, at lovforslaget også rummer mulighed for at indsamle aktivitetsdata for udledningen af drivhusgasser fra stald, lager og enterisk metan fra husdyr”.*

3.2 Foranstaltninger til opfyldelse af lovens formål

Side 61 og 62 vedr. §1 stk. 2.
Det foreslås i § 1, stk. 2, “at der med loven særligt tilsigtes gennem bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser i land- og skovbrug, at begrænse drivhusgasemissioner ved produktion og tildeling af gødning, husdyrhold, samt driften af land- og skovbrugsarealer”.

L&F mener ikke, at loven skal begrænse drivhusgasemissionen. Loven skal derimod sætte det lovmæssige grundlag for at kunne indsamle aktivitetsdata til beregning af drivhusgasemissionen fra stald og lager og enterisk metan. L&F har derfor følgende forslag til ny tekst: *"At tilvejebringe aktivitetsdata til opgørelse af drivhusgasemissionerne fra stald, lager og enterisk metan, som skal indgå i den kommende afgift på kvæg og grise”.*

Side 63, afsnit 3.2
I følgende afsnit henvises til foranstaltninger til opfyldelse af lovens formål. I den forbindelse savnes en formålsbestemmelse i lovteksten.

Side 64, 4. afsnit
”Efterafgrøder har også en forfrugtsværdi (ofte kaldet eftervirkning), som skal fratrækkes i forbindelse med opgørelsen af kvoten.” fremgår af side 64, 4. afsnit.

L&F vil gerne gøre opmærksom på, at det for økologiske bedrifter har en stor betydning, at fradrag for eftervirkning af pligtige efterafgrøder udmøntes som et fradrag i den samlede kvote og ikke et fradrag i den efterfølgende afgrødes norm. Efterafgrødernes forfrugtsværdi bør fratrækkes det følgende år på samme måde som forfrugtsværdien af f.eks. en kløvergræsmark.

Side 65, 3. afsnit
Det fremgår at, principperne for fastsættelsen af kvælstofnormerne følger "procedurer for indstilling af kvælstof- og udbyttenormer" (Aarhus Universitet, SEGES, Københavns Universitet, 2018). L&F mener bl.a., at Innovationscenter for Økologisk Landbrug bør indgå i det nye normudvalg, da den ekspertfaglige viden om produktionspraksis indenfor økologiområdet hovedsagelig er forankret her.

Side 66, 5. afsnit
"Derved er normen fastsat ud fra en forudsætning om, at der fjernes kvælstof fra græsarealet enten ved, at det optages i græssende dyr, eller der tages slæt. Virksomheden skal kunne dokumentere for anvendelsen af græsset, herunder bl.a. antallet af dyr, græsningsaftaler, faktura for solgte mængder græs osv., jf. gødskningsbekendtgørelsens § 9, stk. 2-7. Dokumentationen skal opbevares på virksomheden i 5 år fra planperiodens udløb og skal forevises på forlangende i forbindelse med kontrol, jf. gødskningsbekendtgørelsens § 10".

Intern omsætning på bedriften af græs til kompost/gødskning bør kunne dokumenteres på samme måde som salg/overførsel til et biogasanlæg. F.eks. anvender økologiske væksthusgartnere græs fra egne marker til kompost og for at have et harmoniareal som grundlag for at tilføre organisk gødning i væksthuset, gennemsnitligt 170 kg N på bedriften. Dokumentationen af solgt græs bør kunne erstattes af en dokumenteret lagerbeholdning, når der er en frist for det dokumenterede salg.

Side 96, afsnit 3.2.1.3
Det fremgår af lovforslagets side 96, at der fremadrettet skelnes mellem en basisudvaskningsgrænse og en udledningskvote på bedriftsniveau. L&F finder som nævnt at dette er meget uhensigtsmæssigt og at dette bør ændres til én udledningsbaseret regulering. Det er L&F's forståelse, at basisudvaskningsgrænsen relaterer sig til implementeringen af nitratdirektivet, og at udledningskvoten relaterer sig til implementeringen af vandrammedirektivet.

I forhold til fastlæggelse af konditionalitetskrav under EU's landbrugspolitik er det væsentligt, at princippet for fastlæggelsen af disse krav også fortsat er, at det alene er minimumskravet til implementering af de specifikke direktivbestemmelser, der er omfattet af konditionalitet ifølge CAP-plan forordningen (forordning 2021/2115), så overimplementering af CAP-plan forordningen undgås. Derfor skal det sikres, at der er en præcis skelnen mellem implementering af hhv. vandrammedirektivet, nitratdirektivet m.v. i gødskningsloven, og at princippet omkring undgåelse af overimplementering af konditionalitetskrav skrives ind i lovbemærkningerne.

Herunder er det eksempelvis vigtigt, at det alene er basisudvaskningsgrænsen, som er omfattet af konditionalitet. I den forbindelse bør det i lovforslaget også præciseres, at basisudvaskningsgrænsen svarer til implementering af nitratdirektivet.

3.3 Udarbejdelse af planer, fortegnelser og regnskaber

Side 103, afsnit 3.2.3.2
Det er positivt, at der vil blive set på, om det er muligt kun at lave ét markkort for fællesskemaet og GKEA-skemaet, da dette i udgangspunktet vil skabe forenkling. Det er dog vigtigt, at en sådan ændring ikke medfører endnu flere situationer, hvor landmanden vil være nødsaget til at genindsende fælleskemaet, hvis der er ændringer i forhold til gødningsreguleringen med risiko for forsinkelse af sagsbehandling og udbetalinger til følge.

Side 127, 3. afsnit
Det fremgår følgende af side 127, 3. afsnit: "*Det vurderes endvidere hensigtsmæssigt at indføre en hjemmel til, at ministeren for grøn trepart kan fastsætte regler om, at anvendelse af teknologier i stald og lager kan indgå i beregningen af produktionen af næringsstoffer. Anvendelse af teknologier i stald og lager kan på sigt også indgå i beregningen af virksomhedens udledning af drivhusgasser. Ændringerne vil bidrage til at styrke datakvaliteten i gødningsregnskabets oplysninger.*"

Ovenstående bør i stedet ændres til: *"Anvendelse af teknologier, management og håndtering af husdyr, f.eks. hyppig gylleudslusning, vask af gyllekummer, husdyr på græs og anvendelse af foderadditiver til reduktion af drivhusgasser fra stald lager og enterisk metan, kan i forbindelse med implementeringen af en afgift på drivhusgasser fra kvæg og grise, indgå i beregningen af virksomhedens udledning af drivhusgas"*.

Disse hjemler må ikke føre til unødige byrder eller dobbeltrapportering for erhvervet i form af flere indberetninger til nye system. Mange oplysninger findes i Husdyrgodkendelse.dk eller den godkendelse, som det pågældende husdyrbrug er i besiddelse af. Der bør derfor kunne ske en overførsel af oplysninger fra Husdyrgodkendelse.dk. Ligeledes bør det undersøges, hvilke oplysninger kommunerne ligger inde med i deres IT-systemer, og som kan bidrage til en forenkling.

Side 128, afsnit 3.3.3.1.
Indberetning af mark- og gødningsplanlægning skal som minimum følge fristen for indberetning af Fællesskemaet eller senere, og der skal være mulighed for at ændre og tilrette planlagte data frem til indberetning af regnskabet.
I forhold til ændringer og tilretninger skal det ved en kontrol være muligt at få godkendt andre virkemidler på arealerne, end der er anmeldt, såfremt det anvendte virkemiddel har effekt på kvælstofudledningen, jf. vurdering af alvor, omfang og varighed.
I bemærkningerne til loven beskrives der ikke en frist for rådighed over arealer ift. indberetning af mark- og gødningsplanlægning og tilhørende i regler. I det nuværende regelsæt er datoen 31. juli.

Side 130, 2. afsnit
Det fremgår af lovforslagets side 130 2. afsnit, at der fremadrettet stilles krav om at udarbejde en art logbog over de foretagne gødningstildelinger og andre aktiviteter på markniveau, og at det er hensigten, at fortegnelsen foretages løbende, samt at den skal opbevares på virksomheden med henblik på kontrol.

L&F bemærker generelt, at det vil øge den administrative byrde betydeligt for mange bedrifter. Det gælder særligt for mindre bedrifter, som helt eller delvist driver arealerne med hjælp fra maskinstation, pasningsaftaler m.v. I den forbindelse appellerer L&F til, at det muliggøres, at den senest opdaterede logbog kan fremskaffes fra maskinstation m.v. i forbindelse med en kontrol i lighed med, hvordan det håndteres for sprøjtejournaler i sprøjtejournalbekendtgørelsen (jf. s. 8 i sprøjtejournalvejledningen).

Side 130, 6. afsnit
L&F undrer sig over om det jf. § 29, 6. afsnit er nødvendigt at stille krav om indberetning af nøjagtig tidspunkt for gødningstildeling på markniveau, når man med NUAR-beregneren ikke beregner den præcise udvaskning for tidspunktet, men derimod skelner mod tildeling for hhv. efterår og forår.

3.4 Ekspropriation
Det fremgår af lovforslaget, at der indsættes hjemmel til ekspropriation både i gødskningslovens § 10 og via en nu § 7a i CAP-loven (udtagningsprojekter). I forhold til § 10 i CAP-loven, side 142, er det vigtigt, at ekspropriationserstatningen dækker lodsejerens fulde tab. Dette skal justeres i lovbemærkningerne.

Side 137, Afsnit 3.4.2
Det fremgår af lovforslaget, at det er Ministeriet for Grøn Treparts vurdering, at den nye reguleringsmodel overordnet set har karakter af generel, erstatningsfri regulering. L&F hæfter sig ved, at forslaget indeholder en række bemyndigelser til indgreb i lodsejerens forhold, hvorfor det ikke kan udelukkes, at der konkret eller mere generelt, afhængig af overgangsordninger og implementering af ny kvælstofregulering, vil være tilfælde, hvor reguleringen har karakter af "ekspropriationslignende" vilkår, deraf krav til hjemmel og dækning af lodsejernes fulde tab. Dette gælder uanset, at det på side 137 nederst fremgår, at der er tale om generel regulering, hvor der ikke sker overførsel af rettigheder. Ekspropriation er langt bredere end blot arealafståelse. Vi ser gerne, at der som minimum fastsættes principper for tålegrænser direkte i loven og i overensstemmelse med den politiske aftale.

3.5 Registerforpligtelser

Side 153, 5. afsnit
Det fremgår nederst på side 153 at: *"Det er Ministeriet for Grøn Treparts vurdering, at der er behov for en revision af begrebet gødningsleverandør, således at dette gøres mere dynamisk. Dette behov skal ses på baggrund af, at der i takt med det øgede fokus på cirkulær økonomi ses en stigning i virksomheder, som leverer gødning til jordbrugsvirksomheder."* Ministeriet bedes uddybe og begrunde med eksempler, hvorfor begrebet gødningsleverandør har behov for at blive mere dynamisk. Det er svært at gennemskue, hvad der konkret tænkes på her.

Side 158, afsnit 3.5.3.2
Det er positivt, at medlemskab af register for gødningsregnskab har virkning for hele det kalenderår, hvori anmeldelsen finder sted. Jf. side 158 kunne det evt. foreslås, at fristen for at melde sig ud af gødningsregistret med virkning for indeværende planperiode er tidspunktet for indsendelse af ansøgning om grundbetaling. Derved sikres det, at alle, som er medlem af registret ved ansøgningsfristen, også er det resten af kalenderåret – og at det derfor ikke vil give problemer, hvis bedrifter under 40 ha ophører efter

ansøgningsfristen og derfor mister aktiv-landbruger status, hvis de melder sig ud af register for gødningsregnskab efter fristen.

3.6 Miljøskader

Inddragelsen af miljøskadeloven i gødskningsloven er ny og bør begrundes. Det bør afklares, hvorfor denne hjemmel er nødvendig, og hvordan den skal anvendes i praksis. Der bør desuden præciseres, i hvilke situationer miljøskadebestemmelserne finder anvendelse. L&F beder ministeriet om at bekræfte, at der ikke er tale om en udvidelse af miljøskadebegrebet, og at der er tale om en 1:1 overførsel af reglerne fra husdyrbrugloven § 5a-c, og at der med dette forslag ikke er sket en udvidelse af rammerne for miljøskader.

Side 170, afsnit 3.7.2.3

Det foreslås, at det i lovforslagets bemærkninger præciseres, at forvaltningsmyndigheden skal anvise retningslinjer for, hvornår og hvordan landmænd kan få justeret de kort, som reguleringen baserer sig på. Det gælder særligt i de tilfælde, hvor det undervejs opdages, at kortene er fejlbehæftede.

3.7 Digitalisering

Side 177, afsnit 3.7.1.3

Det fremgår af lovforslagets side 177 (jf. § 51, stk. 2), at det er forventningen, at satellitbaseret kontrol vil kunne anvendes i større omfang og på sigt erstatte store dele af den fysiske kontrol. L&F bakker generelt op om at udnytte mulighederne i den teknologiske udvikling, men det kræver, at dette også skaber smartere regulering, mere vejledning frem for kontrol og sanktioner, omkostningsbesparelser for landmændene, og at retssikkerheden er i orden. Eftersom man reelt går fra en stikprøvekontrol til en 100 pct. kontrol er erfaringen, at erhvervets omkostninger i forbindelse med kontrollen samlet set stiger, da der bruges rigtig mange ressourcer og konsulenttimer på at indsende dokumentation til forvaltningsmyndigheden. Derudover risikerer vi at komme i en situation, hvor ansøgeren reelt har omvendt bevisbyrde. Dette er en situation, som det er vigtigt at undgå. Derfor mener L&F, at lovbemærkningerne skal justeres på side 177, så det fremgår tydeligt, at der kun indføres satellitbaseret kontrol på områder, hvor det klart kan dokumenteres, at erhvervets omkostninger nedbringes, og at der samtidig gives flere muligheder for, at reglerne bliver smartere, enklere og med mere vejledning frem for sanktioner.

3.10 Administrative bestemmelser

Side 191, 1.-2. afsnit

På side 191 fremgår det, at der i § 39, stk. 1, 1. pkt. er en bestemmelse, der giver tilsynsmyndigheden adgang til at nedlægge forbud mod fortsat drift. Det fremgår imidlertid ikke klart, hvad der nærmere forstås ved begrebet ”drift” i nr. 1. Bestemmelsen er overført direkte fra husdyrbrugloven (§ 39, stk. 2 og § 43 m.fl.). I husdyrbrugloven kan tilsynsmyndigheden forbyde fortsat drift og eventuelt kræve husdyrbruget fjernet. Det skal bemærkes, at et sådant forbud ikke kan meddeles i retsbeskyttelsesperioden på 8 år, jf. husdyrbruglovens § 41, stk. 1. Tilsvarende regler findes i miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 for andre typer virksomheder.

Formålet med at overføre bestemmelsen uændret til den nye gødskningslov er ikke nærmere begrundet. Derfor er det uklart, om bestemmelsen i denne sammenhæng vedrører drift på marken i forbindelse med udspredning af gødning, drift relateret til husdyrproduktion eller en anden form for drift. Det bør præciseres, om der med bestemmelsen indføres hjemmel til at nedlægge forbud mod husdyrbrug, hvilket L&F vil finde dybt bekymrende. Det bør samtidig redegøres for, hvilken tilsynsmyndighed – kommunen eller SGAV – der har kompetencen til at træffe en sådan afgørelse.

Side 192, afsnit 3.10.3.1
Ifølge bemærkninger på side 192, er der tale om et nyt forslag om tvangsbøder. L&F mener, at mulighed for tvangsbøder bør udgå af forslaget. Lignende mulighed for at pålægge tvangsbøder ses ikke i husdyrbrugloven, miljøbeskyttelsesloven eller gødskningsloven. Der er således tale om en *meget vidtgående udvidelse* af mulighederne for at pålægge sanktioner, som ikke er forklaret eller begrundet nærmere. L&F ønsker dette uddybet og begrundet, herunder om der er erfaring med, at mange virksomheder har dårlige regelefterlevelse, efter virksomheden har modtaget påbud. Hvis muligheden ikke udgår, bør det konkretiseres, hvordan og i hvilke situationer tvangsbøder (§44 stk. 2) tænkes at kunne pålægges.

Herunder virker det som et drastisk tiltag, at man i bemærkningerne foreslår, at der kan meddeles påbud og forbud allerede på det tidspunkt, hvor det er åbenlyst, at der vil ske en overtrædelse (altså hvor overtrædelsen ikke har fundet sted endnu). Ministeriet bedes begrunde og give eksempler på, i hvilke situationer dette vil være relevant.

L&F opfordrer til, at der er en klar afgrænsning mellem SGAV og den kommunale kontrol, og at det beskrives nøje, at den nye lov ikke medfører flere kommunale opgaver, end der er i dag. Lovens strafbestemmelser, herunder bøder, fængsel og konfiskation, udgør en væsentlig skærpelse, som bør vurderes og beskrives nøje - herunder snitfladen mellem husdyrbrugloven og den foreslåede lov.

3.12 Straf m.v.

Det fremgår af lovbemærkningerne, at bødestørrelsen for udbringning af gylle på frossen jord foreslås hævet væsentligt – fra 5.000 kr. til 50.000 kr. – med henvisning til et økonomisk incitament for overtrædelse af forbuddet. Samtidig indføres der mulighed for konfiskation, jf. § 66, stk. 5, samt fængselsstraf i op til 2 år, jf. stk. 3, hvis der ved overtrædelsen er opnået en økonomisk fordel.

L&F finder det bekymrende, at der (ud over en markant forhøjelse af bødeniveauet) åbnes for supplerende konfiskation og eventuelt fængselsstraf. Ministeriet bedes derfor præcisere, i hvilke typer af sager der konkret vil kunne blive tale om konfiskation eller fængselsstraf. For eksempel: Forventes der at kunne ske konfiskation og/eller idømmes fængselsstraf i sager om udbringning af gylle på frossen jord eller ved overgødskning? Det ønskes endvidere uddybet, hvordan de tilsigtede bødestørrelser skal anvendes i kombination med konfiskation, og om der er situationer, hvor bødeniveauet tilsidesættes til fordel for en beregning af den økonomiske fordel, som der antydes i lovbemærkningerne.

Side 220 vedr. overtrædelse af harmoniareal

Det fremgår, at overtrædelser af harmoniarealet med 3,1 ha medfører en bøde på 1.200 kr. pr. manglende ha., dog min. 5.000 kr. Da bedrifterne bliver større og større, finder L&F, at der er manglende proportionalitet ift. konsekvensen for overtrædelsen.

Side 220 vedr. straf for forkert oplyst fosforloft ved afgivelse
Konsekvensen for denne overtrædelse sker til tider uden der er en egentlig overtrædelse af fosforarealkravet hos afgiver. I de situationer, hvor der ikke sker en negativ miljøpåvirkning, bør der ikke straffes.

9. Forholdet til EU-retten

Afsnit 9.1 Nitratdirektivet

Nyt afsnit ønskes vedr. snitflade til konditionalitet
L&F mener, at der i dette afsnit bør tilføjes endnu et delafsnit med titlen "EU's landbrugspolitik og konditionalitet – (CAP-plan forordningen og den horisontale forordning)". Dette afsnit skal i lighed med afsnittet "Lovforslagets forhold til Krydsoverensstemmelse" i lovbemærkningerne til forslag til gødskningsloven L 147, som fremsat den 31. januar 2019, indeholde væsentlige betragtninger vedrørende snitfladen til konditionalitet i den gældende lovgivning om EU's landbrugspolitik.

Ansvarsvurdering
I gødskningslovens bemærkninger fremgår det, at det er en forudsætning for ansvar i forhold til krydsoverensstemmelse (nu konditionalitet), at der er noget at bebrejde landmanden, dvs. at det er landmandens handling eller undladelse, der er årsag til overtrædelsen (fremfor om efterafgrøderne er etableret i tilstrækkeligt omfang). Se side 146 i det ovennævnte lovforslag.

Vi ønsker en tilsvarende behandling i det nye forslag til gødskningslov. Formuleringen som kan sættes ind, er følgende: *"Forudsætningen for ansvar for overtrædelse af konditionalitetsreglerne er, at landbrugers egen handling eller undladelse skal være årsag til misligholdelsen, jf. artikel 84, stk. 1 i forordning (EU) 2021/2116, hvorefter en administrativ sanktion under konditionalitetssystemet kun pålægges en støttemodtager, hvis "den manglende overholdelse er resultatet af en handling eller udeladelse, som direkte kan tillægges den pågældende støttemodtager".*

Det har betydning i forhold til udsåning og etablering af efterafgrøder, hvor der må lægges vægt på, om en manglende fremspiring skyldes en handling eller undladelse, der kan tilskrives støttemodtageren, dvs. om støttemodtageren har handlet i overensstemmelse med de krav, som kan stilles til en dygtig, professionel landbruger.

Undgå overimplementering
I forhold til fastlæggelse af konditionalitetskrav under EU's landbrugspolitik er det væsentligt, at princippet for fastlæggelsen af disse krav også fortsat er, at det alene er minimumskravet til implementering af de specifikke direktivbestemmelser, der er omfattet af konditionalitet ifølge CAP-plan forordningen (forordning 2021/2115), så overimplementering af CAP-plan forordningen undgås. Derfor skal det sikres, at der er en præcis skelnen mellem implementering af hhv. vandrammedirektivet, nitratdirektivet m.v. i

gødskningsloven, og at princippet omkring undgåelse af overimplementering af konditionalitetskrav skrives ind i lovbemærkningerne.

Herunder er det f.eks. vigtigt, at det alene er basisudvaskningsgrænsen, som er omfattet af konditionalitet. I den forbindelse bør det i lovforslaget også præciseres, at basisudvaskningsgrænsen svarer til implementering af nitratdirektivet.

L&F mener, at dette skal beskrives tydeligt i lovbemærkningerne med henvisning til præcist hvilke bestemmelser i EU-Lovgivningen (fx i nitratdirektivet), der er omfattet af konditionalitet.

Konditionalitetskontrol
Det fremgår af lovforslaget, at en række regler på miljøområdet skifter ressortmyndighed. Det er i relation til kontrollen af konditionalitet væsentligt, at det fortsat er kommunerne m.v., der kontrollerer for så vidt angår den nationale lovgivning, da det ellers indirekte vil øge konditionalitetskontrollen. Hvis kontrollen af national lovgivning omfattet af konditionalitet hjemtages til Ministeriet for Grøn Trepart, vil såkaldte anden-kontoller også blive omfattet af konditionalitet. Dette vil øge kontrol- og sagsbehandlingsomkostningerne samt landmændenes omkostninger unødigt.

9.6 Habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet

Side 265, afsnit 9.6.2
Det fremgår af bemærkningerne, at der vil blive fastsat regler om teknikkrav til nedbringning af ammoniakemissioner fra udbragt husdyrgødning i zoner omkring ammoniakfølsom natur. Det må formodes at være en videreførelse af de gældende regler om, at flydende husdyrgødning indenfor en afstand på 20 meter fra særligt ammoniakfølsomme naturtyper, alene må udbringes ved nedfældning eller som forsuret gødning. Det fremgår dog af bemærkningerne, at *"der fastsættes således generelle regler, hvorved alle naturområder i kategori 1-natur, og alle eller nærmere afgrænsede naturområder inden for kategori 2-natur, vil blive omfattet af teknikkrav"*, hvor det i dag kun er nogle områder hvor, *"det peger i retning af, at der vil ske en udvidelse af de naturtyper, der kan udløse det særlige teknikkrav"*. Ministeriet bedes uddybe, om dette er en korrekt formodning, og uddybe, hvordan de nye regler vil divergere fra de nuværende regler. Herunder skal det uddybes, om det vil være en videreførelse af 20-meters bræmme, eller hvor stor denne bræmme tænkes at være. Derudover bør Ministeriet forholde sig til, hvorfor der også skal lægges en bræmme omkring kategori 2-natur, idet disse naturområder ikke har nogen relation til Habitatdirektivet og om forslaget samlet set vil føre til en udvidelse af områder, der vil udløse teknikkrav.

Side 266
Det anføres, at det ikke kan udelukkes, at der er få arealer, der ville have fået et vilkår om beskyttelse af en bilag IV-art efter gældende ret, som ikke omfattes af krav om særlig udbringningsteknik. Det anføres længere nede, at naturbeskyttelseslovens § 29 a kan anvendes til de tilfælde, hvor den generelle beskyttelse eventuelt ikke er tilstrækkelig. Vi finder det betænkeligt, at der, udover den generelle regulering, lægges op til, i områderne omkring nitratfølsomme habitatnaturtyper, at åbne mulighed for konkrete begrænsninger og vilkår på baggrund af naturbeskyttelseslovens § 29 a, hvor den generelle regulering ikke er tilstrækkelig.

9.7 NEC-direktivet
NEC-direktivet fastlægger nationale reduktionsforpligtelser for en række luftforurenende stoffer, herunder ammoniak. Overholdelsen af reduktionsforpligtelserne overvåges i de nationale emissionsopgørelser. Landbruget står for ca. 95 pct. af den danske ammoniakemission. Præcise aktivitetsdata vedr. anvendt emissionsbegrænsende teknologi på husdyrbrug og udbringningsteknologier for husdyrgødning er afgørende for robuste emissionsopgørelser. Det foreslås derfor, at de oplysninger om anvendt miljøteknologi, som vil blive indhentet i forbindelse med denne foreslåede regulering, tænkes ind i relation til de forpligtelser for emissionsopgørelser, som følger af NEC-direktivet.

9.9 IE-direktivet
L&F vil gerne gøre opmærksom på, at der henvises til det gamle direktiv fra 2010. Et revideret IE-direktiv er trådt i kraft og har en implementeringsfrist juli 2026, hvilket er før, at denne lov skal gælde fra. L&F vil derfor opfordre til, at Ministeriet for Grøn Trepart forholder sig til den reviderede direktivtekst. Som udgangspunkt regulerer IE-direktivet de husdyranlæg, der er omfattet af direktivet, dvs. større fjerkræ- og grisebrug. L&F vil sætte pris på, at det nærmere beskrives, hvilke dele af direktivet der har relevans for denne nye udledningsbaserede kvælstofregulering. Som udgangspunkt er IE-direktivet primært implementeret i miljøbeskyttelsesloven og husdyrbrugsloven, og det er i denne sammenhæng relevant at beskrive, hvordan de nye fælles driftsregler (UCOL), der også omhandler udbringningsteknikker, kommer til at spille sammen med denne regulering, nu hvor alle regler om udbringning af husdyrgødning overføres til nærværende gødskningslov.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Landbrug & Fødevarer har en række konkrete bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, som er beskrevet nedenfor.

§ 1, stk. 1, side 274, 3. afsnit
"Med henblik på understøttelse af øvrige initiativer i Aftale om et Grønt Danmark, som f.eks. de kommende CO2-afgifter på landbrugsområdet, finder Ministeriet for Grøn Trepart det hensigtsmæssigt, at lovforslaget også rummer mulighed for at fastsætte regulering angående udledning af drivhusgasser".

L&F vil i den forbindelse gøre opmærksom på, at denne lov ikke skal regulere drivhusgasudledningen, men at den derimod skal danne lovgrundlaget for indsamling af aktivitetsdata til opgørelse af landbrugsbedriftens drivhusgasudledning. Derfor foreslår L&F følgende tekst: *"Med henblik på understøttelse af øvrige initiativer i Aftale om et Grønt Danmark, som f.eks. de kommende CO2-afgifter på landbrugsområdet, finder Ministeriet for Grøn Trepart det hensigtsmæssigt, at lovforslaget også rummer mulighed for at indsamle aktivitetsdata for udledningen af drivhusgasser fra stald, lager og enterisk metan fra husdyr".*

§ 1, stk. 2 side 277, 5. afsnit
Af side 277 fremgår følgende*: "Det foreslås i stk. 2, at der med loven tilsigtes særligt gennem bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser i land- og skovbruget*

4) at begrænse drivhusgasemissioner ved produktion og tildeling af gødning, husdyrhold, samt driften af land- og skovbrugsarealer".
L&F mener ikke, at loven skal begrænse drivhusgasemissionen. Loven skal i stedet sætte det lovmæssige grundlag for at kunne indsamle aktivitetsdata til beregning af drivhusgasemissionen fra stald og lager og enterisk metan. L&F foreslår derfor følgende forslag til ny tekst: "*4) at tilvejebringe aktivitetsdata til opgørelse af drivhusgasemissionerne fra stald, lager og enterisk metan, som skal indgå i den kommende afgift på kvæg og grise".*

§ 1, stk. 2, Side 279, 5. afsnit
Det fremgår af side 279, at: "*F.eks. kan udbringning af gødning tilsat nitrifikationshæmmere have en negativ klimaeffekt. Herudover kan visse teknologitiltag i forbindelse med visse staldsystemer have en gavnlig miljøeffekt i visse sammenhænge, men samtidig indebære andre negative miljø- og klimaeffekter".*

L&F bemærker, at udbringning af gødning tilsat nitrifikationshæmmere reducerer lattergasudledningen og har derfor en positiv klimaeffekt. Teksten bør derfor rettes til: *"F.eks. kan udbringning af gødning tilsat nitrifikationshæmmere have en positiv klimaeffekt. Herudover kan visse miljøteknologitiltag i forbindelse med visse staldsystemer have en gavnlig miljøeffekt i visse sammenhænge, men samtidig indebære andre negative miljø- og klimaeffekter".*

§ 4, stk. 1
Det lader til, at ministeren for Grøn Trepart alene kan definere grænser for kvælstofudledning. L&F opfordrer Ministeriet for Grøn Trepart til, at det præciseres, så det fremgår, at det som udgangspunkt er en politisk beslutning, hvor det øvrige Folketing inddrages.

§ 5 a, stk. 1.
L&F noterer sig, at bestemmelsen i husdyrbrugslovens § 5 a, stk. 1, ikke foreslås videreført, da kvægundtagelsesreglerne er ophørt. L&F er fortsat ærgerlige over, at kvægundtagelsen er ophørt og ser gerne, at der fremadrettet arbejdes for, at Danmark på ny søger om en fornyelse. For L&F er principperne bag kvægundtagelse lig ny kvælstofreguleringsmodel, hvor fokus er output frem for input. Flere opgørelser har vist, at der ikke har været en reel merudledning fra undtagelsesbrug pga. mertiltag i form af bl.a. ekstra efterafgrøder, og derfor mener L&F, at der bør kigges på muligheden for at få kvægundtagelsen genindført.

§ 6, stk. 4
Vi vil gerne gøre opmærksom på, at de foreslåede bestemmelser om overdragelse af udledningskvoter giver anledning til bekymring i forhold til den praktiske administration for planteavlsrådgivere. Det fremgår ikke tydeligt, hvordan kvoteoverdragelser konkret skal håndteres, og der er risiko for, at de administrative byrder kan blive betydelige. Vi opfordrer derfor ministeriet til at præcisere, hvordan overdragelse af udledningskvoter tænkes implementeret i praksis, og til at sikre, at de administrative procedurer bliver så enkle og omkostningseffektive som muligt, så rådgivere og landbrugere ikke kommer i klemme i uoverkommelige opgaver.

§ 7

L&F læser det som om, at normsystemet og kvælstofkvoter opretholdes i den nye gødskningslov.

§ 9
Det bør præciseres, hvad der menes med "søer over 100 m²" i § 9. Henviser bestemmelsen til søer, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, eller er der tale om en anden afgrænsning? Hvordan er grænsen fastlagt, og hvordan defineres en sø i denne sammenhæng? Skal beskyttelsen også omfatte søer, der fungerer som tekniske anlæg, såsom vandreservoirer, regnvandsbassiner, minivådområder mv.? Dette spørgsmål hænger sammen med den tidligere bemærkning om behovet for en definitionsparagraf i selve lovteksten.

§ 10, stk. 2.
Der lægges med § 10, stk. 2 op til, jf. lovbemærkningernes side 294, at hvis gennemførelse af foranstaltninger efter den foreslåede lov, eller regler fastsat i medfør af den foreslåede lov, med henblik på varetagelse af hensyn, der fremgår af lovforslagets § 1, udgør et ekspropriativt indgreb, ydes fuldstændig erstatning til den eller de berørte ejere.

En lignende bestemmelse blev med ændring af Naturbeskyttelsesloven i 2022 indført i forhold til forbuddet mod gødskning, sprøjtning om omlægning af arealer (lovens § 59a). Desværre har det vist sig, at denne hjemmel til at yde erstatning i de tilfælde, hvor forbuddet udgør ekspropriation, har været så uklart formuleret og rammesat, at det har været grundlag for yderst kritisable sagsforløb med urimeligt lange sagsbehandlingstider.

På tilsvarende måde fremgår det ikke nærmere af nærværende lovforslag eller lovbemærkninger, hvornår der kan være tale om et ekspropriativt indgreb. Det vil derfor være afgørende, at der opstilles klare retningslinjer for, hvornår en lodsejer kan siges at være så ekstraordinært hårdt ramt, at der vil være tale om ekspropriation – herunder i forhold til hvilke parametre, der skal vurderes på (driftstab, værditab eller lign.).

Det er samtidig afgørende, at en vurdering af, hvorvidt der er tale om ekspropriation, foretages i forhold til den enkelte bedrift og ikke tager udgangspunkt i en sammenligning med en given gruppe af særligt hårdt ramte.

Det er L&F's forventning at man ved at opstille klare ramme for vurdering af, hvornår der er tale om ekspropriation, vil kunne sikre, at sagsbehandlingstiden i medfør af § 10, stk. 2, begrænses.

§ 10, stk. 3
Det foreslås i § 10, stk. 3, at ministeren for grøn trepart kan fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved ekspropriation efter stk. 1. Ministeren for grøn trepart kan endvidere fastsætte regler om sagens behandling og om erstatningens fastsættelse og udbetaling.

L&F mener, at der bør indføres en fast-track ordning i de situationer, hvor der er tvivl om, hvorvidt reguleringen udgør ekspropriative indgreb, så sager herom ikke ophobes i taksationssystemet. Det bemærkes herudover, at der er fremsat et lovforslag på dette område, hvor hovedformålet er at samle ekspropriationslovgivning et sted, så det ikke er spredt over flere love og bekendtgørelser.

Såfremt bestemmelsen fastholdes og ordlyden ikke ændres, bør "fastsættelse" uddybes, idet det kan give anledning til tvivl, selvom det fremgår af § 10, stk. 2, at der i tilfælde af et ekspropriativt indgreb, ydes fuldstændig erstatning.

§ 11-13 vedr. regulering af drivhusgasser
Det fremgår her at *"det er hensigten, at loven også på sigt kan anvendes til at stille krav om virksomhedens udledning af drivhusgasser."*

L&F er som nævnt tidligere ikke enig i, at loven på sigt bør anvendes til at stille krav om virksomheders udledning af drivhusgasser. Loven skal danne grundlaget for at indsamle aktivitetsdata til opgørelse af drivhusgasudledningen. Teksten kan med fordel ændres til: *"Det er hensigten, at loven giver grundlag for at kunne indsamle aktivitetsdata til opgørelse af drivhusgasudledningen fra stald, lager og enterisk metan fra kvæg og grise".*

§ 11-13 vedr. register for udlednings- og gødningsregnskaber
Virksomheder, som ikke er blevet tilmeldt rettidigt til registeret, bør have mulighed for at blive tilmeldt uden konsekvenser. Ved døds- og konkursboer er det vigtigt, at boet får meddelelse om, at boet skal søge force-majeure inden 14 dage efter skifteretsattesten er modtaget for fortsat at opfylde kriterierne til aktiv landbruger under direkte arealstøtte, hvis ikke ét af de øvrige kriterier for aktiv landbruger opfyldes.

§ 14
L&F finder det oplagt at koble leverandørregisteret sammen med gødningsfortegnelsen, så det forenkles, og der sker hurtigere opdatering af gødningsfortegnelsen. Det er afgørende, at landbruger og planteavlskonsulent kan stole på de indberettede data.

§§ 15 – 22
Se kommentarer til de almindelige bemærkninger.

§ 26, stk. 1-3
Det fremgår af de specifikke bemærkninger (s. 324), at bemyndigelsen – som er tilsvarende i husdyrbrugloven – er udnyttet ved bkg. nr. 2536 af 9. december om miljøtilsyn.

Det bør afklares, om det er hensigten, at bemyndigelsen udnyttes på samme måde inden for denne lov med en tilsvarende bekendtgørelse som Miljøtilsynsbekendtgørelsen. Miljøtilsynsbekendtgørelsen har ophæng i husdyrbrugloven og miljøbeskyttelsen, så derfor kan den bekendtgørelse ikke tilknyttes dette.

§ 28
Vi noterer os, at gødningsplanlægningen skal foretages i et særligt skema. Det bør præciseres, om der er tale om GKEA eller et nyt system. Med henvisning til tidligere erfaringer med driften af IT-systemer understreges vigtigheden af, at et kommende IT-system fungerer optimalt og brugervenligt før lancering, så landmænd og rådgivere ikke oplever unødige udfordringer i forbindelse med indberetning.

Vi bemærker desuden, at ministeren får hjemmel til at fastsætte frister for indberetning af gødningsplanen. Vi savner en tydelig beskrivelse i lovbemærkningerne af, hvilke konsekvenser det konkret har, hvis planen ikke indsendes rettidigt, udover risikoen for

straf efter lovforslagets § 66, nr. 4. Vi opfordrer til, at der i lovbemærkningerne redegøres for, hvordan sådanne situationer håndteres, herunder om der er mulighed for dispensation eller vejledning, så utilsigtede fejl ikke fører til uforholdsmæssigt hårde sanktioner.

§ 29
L&F vurderer, at de foreslåede krav om fortegnelser over gødningstildelinger og andre aktiviteter på markniveau, jf. § 29, kan medføre en betydelig administrativ byrde for både landmænd og rådgivere. For at sikre, at reglerne kan efterleves i praksis, opfordrer vi til, at der fastsættes lempelige og fleksible frister for ændringer af planerne. Det vil gøre det muligt for erhvervet at håndtere de nye krav uden unødigt bureaukrati og sikre, at administrationen af reglerne bliver håndterbar i hverdagen.

§ 30, stk. 4
L&F bemærker, at det ikke fremgår af lovbemærkningerne (side 333), om den gældende indberetningsfrist for gødningsregnskab (31. marts i det efterfølgende kalenderår) videreføres i den nye reguleringsmodel, der følger kalenderåret. Af hensyn til rådgiverne, og for at sikre kontinuitet og forudsigelighed i administrationen, anbefaler L&F, at denne frist fastholdes fremadrettet. Vi opfordrer derfor Ministeriet for Grøn Trepart til at præcisere i lovbemærkningerne, om fristen videreføres, og i givet fald begrunde eventuelle ændringer.

§ 30 stk. 2, 5)
Afsnittet angiver, at virksomheden skal indberette "øvrige aktiviteter på markniveau". Det er en meget bred bestemmelse som bør udgå eller præciseres.

§ 31
L&F bemærker, at indførelsen af den foreslåede bestemmelse om tro- og loveerklæring i § 31 er en nyskabelse, som bør overvejes nærmere. Vi opfordrer ministeriet til at redegøre nærmere for baggrunden for forslaget samt de forventede konsekvenser for erhvervet. Det er vigtigt, at eventuelle nye sanktioner er proportionale og ikke medfører unødige retssikkerhedsmæssige udfordringer for de berørte parter.

§ 33, stk. 4
Bortfalder udnyttelsesprocenter for organisk kvælstof i husdyrgødning og affaldsprodukter/anden organisk gødning helt?

§ 33, stk. 6
Vi bemærker, at der med § 33, stk. 6 videreføres hjemmel til at pålægge egen betaling for analyseresultater, som det også kendes fra den gældende gødskningslov. Det fremgår dog ikke klart af lovbemærkningerne, om denne bestemmelse udvider mulighederne for at pålægge egenbetaling, eller om der blot er tale om en videreførelse af gældende praksis. Vi opfordrer derfor ministeriet til at præcisere det nærmere anvendelsesområde for bestemmelsen i lovbemærkningerne (side 338-339), herunder om omfanget og baggrunden for eventuelle ændringer i forhold til gældende ret.

§ 39, stk. 1, 1.
Med § 39 stk. 1, 1. overføres en bestemmelse om tilsynsmyndighedens mulighed for *at "forbyde fortsat drift"*. Det er uklart, hvad der menes med "drift" i nr. 1. Der er tale om en bestemmelse, der er overført direkte for husdyrbrugloven § 39 stk. 2, § 43 mv., hvor

tilsynsmyndigheden kan forbyde fortsat drift og evt. forlange husdyrbruget fjernet. Det bemærkes, at forbud ikke kan meddeles i retsbeskyttelsesperioden. Tilsvarende regler findes i Miljøbeskyttelsesloven og vedrører kapitel 5. Formålet med at overføre bestemmelsen direkte til den nye gødskningslov er ikke begrundet, og i denne kontekst er det uklart, om bestemmelsen er relateret til drift ude på marken ifm. udspredning af gødning, drift relateret til husdyrproduktion eller en helt tredje type drift. L&F finder det dybt bekymrende, hvis der indføres en hjemmel til at nedlægge forbud mod et husdyrbrug i denne lov. Dette bør der redegøres nærmere for, herunder hvilken tilsynsmyndighed (kommunen eller SGAV), der har denne kompetence.

Hvis der er tale om et ulovligt forhold ift. udbringning af husdyrgødning, er kommunen forpligtede til at gribe ind efter de almindelige håndhævelsesregler.

§ 43
Bestemmelsen hjemler muligheden for at meddele et "undersøgelsespåbud". Lignende mulighed findes i husdyrbruglovens § 53 og i miljøbeskyttelseslovens § 72. Efter praksis vedrørende håndtering af begge bestemmelser, er det et krav, at der foreligger oplysninger, der overvejende sandsynliggør, at der er tale om væsentlig forurening, og at der er årsagssammenhæng mellem forureningen og virksomhedens emissioner, før at myndigheden kan pålægge en eksisterende virksomhed at foretage udgiftskrævende undersøgelse, (jf. bl.a. klagenævnets afgørelse NMK-10-00126). Når sådanne undersøgelser er tilvejebragt, kan tilsynsmyndigheden med de begrænsninger, der følger af proportionalitetsprincippet, kræve alle yderligere oplysninger, der er af betydning for sagens afgørelse.

Lignende krav bør være tilfældet med denne bestemmelse. Dog fremgår der intet herom i de almindelige lovbemærkninger eller til den specifikke bestemmelse. Det bør fremgå af bemærkninger til bestemmelsen.

§ 44, stk. 2

Jf. vores bemærkninger til side 192, så er der tale om et nyt forslag. Lignende mulighed for at pålægge tvangsbøder ses heller ikke i husdyrbrugloven, miljøbeskyttelsesloven eller gødskningsloven. Der er således tale om en *meget vidtgående* udvidelse af mulighederne for at pålægge sanktioner, som ikke er forklaret eller begrundet nærmere. Det fremgår heller ikke tydeligt, hvem der skal træffe afgørelse om tvangsbøder. L&F skal foreslå, at denne hjemmel udgår af forslaget – som minimum skal behovet uddybes og begrundes, herunder hvilke helt særlige behov der er for denne skærpelse, samt om der er erfaring med, at mange virksomheder har dårlige regelefterlevelse, efter virksomheden har modtaget påbud.

§§ 46-51
Der bør i afsnittet om kontrol indsættes hjemmel til, at ministeren for Grøn Trepart kan indføre bestemmelser om landmændenes adgang til at påberåbe sig force majeure og usædvanlige omstændigheder. Dette er vigtigt i situationer, hvor usædvanlige vejrforhold m.v. forhindrer landmændene i at opfylde reglerne. Ligeledes ønskes det, at der ligesom under GLM-kravene i EU's landbrugspolitik gives mulighed for, at frister i markbruget m.v. generelt kan flyttes eller dispenseres for, hvis vejrforholdene giver problemer med overholdelse af lovgivningen.

§ 52, stk. 1
Det bør fremgå tydeligt, at ministerens bemyndigelse til med navns nævnelse at offentliggøre resultater, art og omfang af sanktioner på grundlag af kontrol, kun er en mulighed ift., hvad der allerede fremgår af den nuværende bemyndigelse i gødskningslovens § 52, stk. 1. Lignende bemyndigelse er ikke hjemlet i husdyrbrugloven. Det fremgår af de specielle lovbemærkninger, at der udelukkende er tale om en videreførelse af gødskningslovens § 52, stk. 1 og ikke en udvidelse af ministerens bemyndigelseskompetencer ift. offentliggørelse i husdyrbrugloven.

Det bør afklares, om det er ministeriets hensigt, at bemyndigelsen udnyttes på samme måde inden for denne lov med en tilsvarende bekendtgørelse som miljøtilsynsbekendtgørelsen. Miljøtilsynsbekendtgørelsen har ophæng i husdyrbrugloven og miljøbeskyttelsen, så derfor kan den bekendtgørelse ikke tilknyttes dette.

§ 54, stk. 2, 2. pkt.
Der er tale om en videreførelse af tilsvarende bestemmelse i husdyrbrugloven, gødskningsloven og miljøbeskyttelsesloven. Mange førsteinstansmyndigheder overholder dog ikke tre-ugers fristen for videresendelse af sagen til klagenævnet. Tværtimod kan de bruge utrolig lang tid på at tage stilling til, om sagen skal tages op til genbehandling eller videresendes til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Omvendt er klagefristen fast på 4 uger, og andre involverede i klagesagen er samtidig underlagt en fast tre-ugers frist for at komme med bemærkninger til førsteinstansens bemærkninger, når de foreligger.

Derfor anbefales det, at ordlyden ”udgangspunkt” udgår, så lovens hensigt med hurtig stillingtagen til evt. genbehandling eller klagesagsbehandling hos rekursinstans opnås.

§ 55
L&F finder det positivt, at bemyndigelsen til at afskære klageadgang er indsnævret i forhold til gødskningsloven, idet det nu er en betingelse, at afgørelsen er *”af mindre betydning for beskyttelsen af natur, miljø og landskab”*. Vi ønsker dog at gøre opmærksom på, at det kan være relevant fremadrettet at kunne klage over fastsættelse af udledningskvoter, og vi opfordrer derfor ministeriet til at overveje, om sådanne afgørelser bør være omfattet af klageadgang.

Desuden savner vi i lovbemærkningerne (side 389) en nærmere beskrivelse af, hvilke afgørelser der konkret tænkes afskåret fra klageadgang, samt hvilke afgørelser der ikke længere vil være afskåret. På side 390 er det alene angivet, at man forventer at videreføre § 23 i bekendtgørelse om jordbrugsvirksomheders anvendelse af gødning i forhold til kommunalbestyrelsens afgørelser. Vi opfordrer derfor Ministeriet for Grøn Trepart til at præcisere dette nærmere i lovbemærkningerne, så retstilstanden bliver klar for de berørte parter.

§ 64
Det er vigtigt, at Ministeriet for Grøn Trepart oplyser, hvordan landbruger kan få ændret på fejlagtige registreringer på udstillede kortværk, eller alternativt hvilken dokumentation landbruger skal have for at kunne anvende andre registreringer.

§ 66, Afsnit 3.12.2.1.3 og 3.12.2.1.4
Ministeriet for Grøn Trepart bedes bekræfte, at der ikke med hjemlen til at give bøder for overtrædelse af regler om gødningsregnskab, jf. § 42, stk. 1 og 2 og § 43, stk. 1 og 4, er

tilsigtet en skærpelse eller udvidet strafområde i forhold til gældende gødskningslov. Derudover bedes Ministeriet for Grøn Trepart bekræfte, at man i praksis fortsat i første omgang vil foretage høringer af parterne, hvis der indsendes mangelfuldt materiale, således at eventuelle fejl kan berigtiges i dialog med myndigheden.

§ 66, stk. 3
Det er i lovens § 66, stk. 3 anført, at straffen for overtrædelse af reglerne i §§ 7-9 kan stige til fængsel i indtil 2 år, hvis overtrædelsen er begået forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og hvis der ved overtrædelsen enten er voldt skade eller fremkaldt fare for natur, dyr, planter eller mennesker eller de øvrige interesser, som loven tilsigter at beskytte, jf. lovens § 1, herunder luft, vand, og jord, eller er opnået eller tilsigtet en økonomisk fordel for den pågældende selv eller andre, herunder ved besparelser. §§ 7-9 er en tilsigtet erstatning for mange af gødskningslovens regler. Der har ikke tidligere været hjemmel til fængselsstraf for overtrædelse af disse regler, og der savnes en grundigere analyse af behovet herfor.

§ 66, stk. 6
L&F skal opfordre til, at den gældende forældelsesfrist på 4 år videreføres for overtrædelser af gødningsanvendelsesregler og andre forhold, der tidligere har været reguleret af gødskningsloven. Ministeriets argument om, at en fireårig forældelsesfrist ikke giver tilstrækkelig mulighed for at håndhæve reglerne, kan L&F ikke tilslutte sig. Vores erfaring er, at det i høj grad skyldes langsommelig sagsbehandling i styrelsen, hvis sager ikke afsluttes inden for fristen – og dette er samtidig stærkt frustrerende for de berørte landbrugere.

Særligt i lyset af, at der med lovforslaget indføres skærpede sanktioner i form af højere bødeniveauer, mulighed for konfiskation, fængselsstraf og pligt til ekstra foranstaltninger til nedbringelse af kvælstofudledning, vil en forlængelse af forældelsesfristen være en betydelig byrde for erhvervet. Det er ikke rimeligt, at landbrugerne skal bære konsekvensen af myndighedernes langsomme sagsbehandling.

Vi savner desuden en klar beskrivelse i lovbemærkningerne af, hvordan forældelsesfristen kan afbrydes. Det bør klart fremgå, at hensigten er, at nuværende praksis videreføres, således at forældelsesfristen regnes fra tidspunktet for den sidste udbringning af gødning i den relevante planperiode.

§ 66, stk. 5
Der er i § 66, stk. 5 indsat en mulighed for at foretage konfiskation i tilfælde af overtrædelser, hvor der er opnået en økonomisk fordel. Denne bestemmelse er ny ift. den gældende gødskningslov.

Kan ministeriet give nogle eksempler på, i hvilke type af sager, man vil kunne statuere en økonomisk fordel? Vil det finde anvendelse på sager, der tidligere blev behandlet efter den nuværende gødskningslov?

Det anføres i bemærkningerne på side 226, at *"en foranstaltning om konfiskation skal således kombineres med en bøde, som fastsættes på baggrund af en beregning af den økonomiske fordel"*. Skal det forstås således, at i sager, hvor der er opnået en økonomisk fordel, at de tilsigtede bødestørrelser, jf. lovkommentarerne til § 66 i øvrigt, tilsidesættes?

§ 67
L&F bemærker, at muligheden for at udstede administrative bødeforlæg videreføres fra gældende regler. Administrative bødeforlæg kan være et effektivt redskab til at afslutte ukomplicerede sager, men det rejser også retssikkerhedsmæssige betænkeligheder af den konkrete subsumtion. Det er afgørende, at myndighederne – når der udstedes administrative bødeforlæg – forholder sig til alle strafferetlige betingelser, herunder både om der foreligger en objektiv overtrædelse af reglerne, og om den fornødne tilregnelse (forsæt eller uagtsomhed) er til stede.

L&F opfordrer derfor til, at det i lovbemærkningerne udtrykkeligt præciseres, at myndighederne skal vurdere alle strafferetlige betingelser, herunder også tilregnelse, forældelse og mulighed for strafnedsættelse, før der udstedes administrative bødeforlæg. Dette vil styrke retssikkerheden for de berørte parter og sikre, at sanktioner kun anvendes, hvor det er sagligt og proportionalt begrundet.

§ 68
Lovforslaget lægger op til, at landmænd kan pålægges at indhente den negative (miljø)effekt af en overtrædelse i en efterfølgende planperiode. Det fremgår, at denne konsekvens kan indtræde enten i den umiddelbart efterfølgende planperiode eller i en senere planperiode. Vi savner en begrundelse for, hvorfor ministeriet vurderer, at dette er en proportional reaktion, særligt henset til forældelsesfristen på fem år. Det kan betyde, at der går lang tid fra overtrædelsen til kravet om indhentning, og i mellemtiden kan landmanden have fået nyt CVR-nummer eller være ophørt som landmand. Vi opfordrer til, at dette forhold kommenteres i lovbemærkningerne.

Højesteret har i U.2009.1036H vurderet, at det ikke er i strid med princippet om, at ingen kan straffes to gange for samme forhold (”ne bis in idem”), at kombinere bøde og nedsættelse af landbrugsstøtte for samme overtrædelse.

Vi bemærker dog, at den administrative konsekvens i dette lovforslag adskiller sig fra den nævnte sag, idet indhentelse af negativ effekt i en efterfølgende planperiode kan udløse en ny strafferetlig sanktion, hvis reglerne heller ikke overholdes i den nye planperiode. Vi opfordrer derfor ministeriet til at forholde sig aktivt til denne forskel i lovbemærkningerne.

Endvidere kan tidspunktet for meddelelse af en afgørelse om indhentelse af negativ effekt have stor betydning. Hvis afgørelsen træffes sent i kalenderåret, kan det være vanskeligt for landmanden at nå at rette ind. Dette bør også adresseres.

Afslutningsvis opfordrer vi ministeriet til at præcisere de forventede rammer for bestemmelsen, herunder hvordan det håndteres, hvis jorden sælges enten før eller under gennemførelsen af de pålagte foranstaltninger? En tydelig beskrivelse af disse forhold vil styrke retssikkerheden for de berørte parter.

§ 78
Det følger af forslagets § 78, at man som noget nyt vil indsætte hjemmel i CAP-lovens § 7b til ekspropriation. Det følger af bemærkningerne på side 142, at ”*Ministeriet for Grøn Trepart forventer, at bestemmelsen primært vil blive anvendt på arealer, hvor den ansvarlige myndighed efter et umiddelbart skøn forventer, at den eventuelle ekspropriationserstatning sandsynligvis vil udgøre et beløb, der er lavere end ved*

kompensationen i de ordninger, der er etableret i henhold til CAP-loven med henblik på indfrielse af klimalovens målsætninger".

Det er nyt, at man ift. CAP indsætter mulighed for hjemmel til ekspropriation, og det er uafklaret, om det er retsstillingen i andre lande. Der må forudsættes fuld erstatning i disse tilfælde.

Ændringer i anden lovgivning

Husdyrbrugloven
Ordene "og anvendelse af gødning" skal udgå af lovens § 1, stk. 1.

I § 1, stk. 2, nr. 1, bør ordene "og anvendelse af" udgå. Der skal indsættes et "og" mellem ordene produktion og opbevaring.

I § 3, stk. 1, nr. 5 bør ordene "eller arealer, der modtager gødning" udgå. Der bør indsættes et "eller" mellem husdyranlæg og ensilageopbevaringsanlæg.

Venlig hilsen

Mathilde Ganderup Friedrichsen
Seniorkonsulent
Vand & Natur
Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
M +45 2290 2550 | E magf@lf.dk

Katrine Barnkob Lindgreen
Afdelingsleder
Vand & Natur
Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
M +45 4193 2325 | E kbli@lf.dk

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Sendt til: kvaelstof-klima@sgav.dk
Ang. nr. 24-10-000001

6. november 2025

Høringssvar over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser mv. i land- og skovbruget

Danske Advokater takker for muligheden for at afgive høringssvar over forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser mv. i land- og skovbruget af 5. oktober 2025 ("Lovforslaget"). Dette høringssvar er udarbejdet i samarbejde med Danske Advokaters fagudvalg for klima.

Overordnede bemærkninger og anbefalinger

Med Lovforslaget skabes grundlaget for en ny kvælstofmodel, der blandt andet kombineres med en målrettet arealomlægning. Det må derfor antages, at Lovforslaget får stor betydning for et stort antal juridiske og fysiske personer, herunder som følge af Lovforslagets brede anvendelsesbestemmelse (Lovforslagets § 1). Lovforslaget har karakter af en rammelov, hvor ministeren for grøn trepart i stor udstrækning og generelt kun med få begrænsninger bemyndiges til at udmønte lovforslaget i bekendtgørelsesform.

Danske Advokater mener, at der - henset til retssikkerheden - bør udvises stor tilbageholdenhed med at vedtage en så bred bemyndigelseslov, hvor regeludstedelsen de facto overlades til en ressortminister uden Folketingets behandling. Dette gælder særligt, når der er tale om regler, der må antages at få væsentlig økonomisk og praktisk betydning for både stat og borgere. Når de økonomiske og administrative konsekvenser af samme årsag ikke kan klarlægges før Lovforslagets behandling og vedtagelse, svækkes gennemsigtigheden, ligesom Lovforslagets konsekvenser for erhvervsliv og borgere ikke bliver en del af Folketingets behandling.

Vi er naturligvis opmærksomme på, at Lovforslaget er udformet som en bemyndigelseslov for mere smidigt at kunne iværksætte de til enhver tid nødvendige foranstaltninger, der er nødvendige for at kunne leve op til de EU-retlige forpligtelser på miljø- og naturområdet. Denne fleksibilitet bør dog ikke ske på bekostning af borgernes retssikkerhed.

Danske Advokater anbefaler, at:

- Ministerens bemyndigelse præciseres, så ministeren ikke egenrådigt reelt bestemmer lovens rækkevidde, herunder i forhold til hvilke foranstaltninger, der kan pålægges skov- og landbrugserhvervet.
- Der indføres retsgarantier direkte i lovteksten, herunder blandt andet i forhold til den helt nye ekspropriationshjemmel og reglerne om offentliggørelse af kontrolresultater.
- Der sikres klageadgang over enhver afgørelse, der har betydning afgørelsens adressat.
- Ministerens adgang til i visse tilfælde at afskære klageadgang fjernes helt.

Konkrete bemærkninger til Lovforslagets enkelte dele

I Lovforslagets § 1, stk. 5 bemyndiges ministeren til at fastsætte regler, der indskrænker lovens anvendelsesområde både i forhold til geografi, aktiviteter og personer. Selvom det kan være hensigtsmæssigt og sagligt at begrænse en lovs anvendelsesområde, svækkes lovens gennemsigtighed, når det overlades til en minister efter lovens vedtagelse at fastsætte regler om en lovs anvendelsesområde, om end ministeren naturligvis ikke kan udvide anvendelsesområdet. Hvis det allerede nu er hensigten, at lovens anvendelsesområde skal indskrænkes, jf. herved lovbemærkningerne side 280, bør det fremgå af lovteksten for at skabe klarhed for dem, som Lovforslaget som udgangspunkt retter sig imod.

Lovforslagets § 6, stk. 1 er et eksempel på en ganske bred bemyndigelse, hvor ministeren bemyndiges til at "fastsætte regler om foranstaltninger med henblik på varetagelse af hensyn, der fremgår af § 1 (…)". Lovteksten efterlader ingen begrænsninger for hvilke foranstaltninger, der kan fastsættes regler om. Af Lovforslagets bemærkninger side 287 fremgår kun, at der er tale om "nødvendige foranstaltninger". Det er betænkeligt, at ministeren således kan fastsætte regler, der indebærer restriktioner for skov- og landbrugserhvervet, uden forholdet behandles af Folketinget, hvorved offentlighedens inddragelse svækkes betydeligt.

I Lovforslagets § 9, sidste pkt. bemyndiges ministeren til at "fastsætte regler om tilsynsmyndighedens adgang til at meddele påbud om iværksættelse og udformning af en konkret erosionsforebyggende foranstaltning". Lovteksten efterlader ingen begrænsninger for hvilke foranstaltninger, der kan fastsættes påbudsregler om. Om end der er tale om videreførelse af husdyrbruglovens § 5 c, jf. herved lovbemærkningerne side 293, forekommer bemyndigelsen uafgrænset. Der henvises til bemærkningerne ovenfor.

Lovforslagets § 10 indeholder en helt ny ekspropriationshjemmel, hvor ministeren i stk. 3 bemyndiges til at "fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved ekspropriation (…)" og "om sagens behandling og om erstatningens fastsættelse og udbetaling". Danske Advokater finder det ikke hensigtsmæssigt, at ministeren gives bemyndigelse til at detailregulere, hvordan erstatningen skal fastsættes. Bemyndigelsen bør således ikke være så bred, at ministeren egenhændigt kan fastsætte principperne for erstatning. I stedet bør det være en uafhængig taksationsmyndighed, der frit fastlægger erstatningen mv. ligesom det er sædvanligt i alle andre ekspropriations- og taksationssager. Dette gælder også i forhold til Lovforslagets § 78.

Det bemærkes, at det dog er positivt, at det af lovteksten (§ 10) fremgår, at der i anledning af ekspropriation ydes "fuldstændig erstatning". Denne retsgaranti bør dog ikke være begrænset til "den eller de berørte ejere" men til enhver, hvis rettigheder eksproprieres. Det er ligeledes positivt, hvis der indføres en frivillig forenklet model for opgørelsen af ekspropriationserstatningen, jf. lovbemærkningerne side 295. Det bør dog sikres, at der fortsat ydes fuldstændig erstatning, således de erstatningsberettigede ikke ser sig nødsaget til at opgive deres rettigheder efter grundlovens § 73 for alene - eventuelt i nød - at opnå en hurtigere erstatningsudbetaling.

Lovforslagets § 39, stk. 1 vedrører påbud om blandt andet driftsstop og genopretning, der efter omstændighederne kan have stor økonomisk betydning for påbudsadressaten. Det er derfor retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at adgangen til at klage over tilsynsmyndighedens afgørelser om påbud afskæres, jf. stk. 2. Dette gælder uanset, at bestemmelsen er en videreførelse af husdyrbruglovens § 48, stk. 2. Tilsvarende gør sig gældende med Lovforslagets § 40 vedrørende myndighedens adgang til at foretage foranstaltninger for den ansvarliges regning.

Der henvises tillige til Lovforslagets § 55 om afgørelser, "der enkeltvis er af mindre betydning for beskyttelsen af natur, miljø og landskab". Hensynet til afgørelsens adressat, herunder dennes økonomiske interesse mv., tillægges således ikke betydning, hvilket forekommer retssikkerhedsmæssigt

betænkeligt. Dette gælder uanset, at bestemmelsen er en videreførelse af husdyrbruglovens § 78, hvor bemyndigelsen er udnyttet i medfør af gødningsanvendelsesbekendtgørelsens § 23.

Danske Advokater mener, at klageadgang ikke bør afskæres i de nævnte tilfælde, da det blandt andet svækker retssikkerheden og tilliden til regelsættet. Endelig indeholder Lovforslagets § 60 en ganske vid beføjelse for ministeren til at afskære klageadgangen for afgørelser, der er truffet af en myndighed under ministeriet efter delegation. Det er uklart, hvilke afgørelser der er tale om, og allerede derfor forekommer bemyndigelsen alt for bred, idet konsekvenserne af bemyndigelsen ikke kan forudses med Lovforslaget.

Med Lovforslagets § 48, stk. 1 indrømmes tilsynsmyndigheden, hvis det skønnes nødvendigt, adgang til privat ejendom uden retskendelse i forbindelse med kontrol. Der er tale om en ganske vidtgående adgang, der - selvom hjemlen tillige findes i gødskningslovens § 51 og husdyrbruglovens § 71 - kun bør udnyttes undtagelsesvis. Danske Advokater mener, at principperne om proportionalitet og varsling samt forholdet til blandt andet retssikkerhedslovens § 2 og § 9, der er nævnt i lovbemærkningerne side 368, bør indskrives direkte i lovteksten. Dette vil blandt andet styrke gennemsigtigheden.

Lovforslagets § 50, stk. 1 indeholder en regel om, at ministeren "med navns nævnelse" kan offentliggøre resultater samt art og omfang af sanktioner på grundlag af kontrol. Derudover kan ministeren fastsætte regler om "offentliggørelsen, herunder regler om, at klage ikke har opsættende virkning på offentliggørelsen". Udnyttes bemyndigelsen betyder det, at der kan offentliggøres forhold om sanktioner pålagt juridiske og fysiske personer, selvom det senere viser sig, at sanktionerne f.eks. ikke har været udstedt med rette og dermed bortfalder.

Det er stærkt bekymrende, at borgere og virksomheder kan risikere at blive "hængt ud" offentligt, særligt hvis det senere viser sig, at der ikke er grundlag herfor. Offentliggørelse kan således have stor personlig og økonomisk betydning for den enkelte borger eller virksomhed. Offentlighedens interesse i offentliggørelse overstiger efter Danske Advokaters opfattelse ikke beskyttelsen af den enkelte borger og virksomhed, og det bør som minimum sikres, at sager, der ikke endeligt er afgjort af klagenævn eller domstole, ikke offentliggøres. Danske Advokater har dog noteret sig, at der ikke vil ske offentliggørelse af sager om overskridelse af foranstaltninger fastsat i medfør af den foreslåede § 6, der har medført politianmeldelse eller er blevet indbragt for domstolene som straffesag, jf. lovbemærkningerne side 374. Dette bør indskrives direkte i lovteksten.

Lovforslagets § 54 vedrører klageadgang og fremgangsmåden i forbindelse hermed. Efter stk. 2 gælder, at myndigheden i forbindelse med en klage skal, hvis den vil fastholde afgørelsen, "snarest og som udgangspunkt ikke senere end 3 uger efter modtagelsen af klage videresende klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet". Der er dog ikke fastsat regler, der regulerer den situation, hvor myndigheden "smøler" med videresendelsen, herunder om konsekvenserne ved ikke at videresende klagen til nævnet.

Erfaringsmæssigt kan dette være en udfordring, når der skeles til andre regelsæt, hvor der er klageadgang til f.eks. Miljø- og Fødevareklagenævnet. Der opfordres derfor til at indsætte bestemmelser, der forpligter myndigheden til at videregive klagen indenfor en bestemt tidsfrist for at sikre, at en klagesag behandles med den fornødne hurtighed.

Efter Lovforslagets § 64 "kan" ministeren udarbejde kortværk på baggrund af data om de elementer, der fremgår af § 1 samt fastsætte nærmere regler om ajourføring heraf. Danske Advokater anbefaler, at der "skal" udarbejdes kortværk, da dette bidrager til gennemsigtighed og forståelse af Lovforslaget.

Afsluttende bemærkninger

Afslutningsvist bemærkes det, at en høringsperiode på 4 uger vanskeliggør høringsparternes mulighed for at afgive relevante og kvalificerede høringssvar henset til, at høringsperioden berører uge 42, der erfaringsmæssigt ofte anvendes som ferieuge, og at der er tale om et ganske omfattende lovforslag, der med sine 464 sider indebærer et paradigmeskifte for reguleringen af land- og skovbrugets udledning af næringsstoffer og drivhusgasser.

Danske Advokater står gerne til rådighed for uddybende spørgsmål eller dialog.

Med venlig hilsen

Danielle Løw
Juridisk konsulent
Danske Advokater

Styrelsen for Grøn arealomlægning og Vandmiljø
Nyropsgade 30
1780 København V
Att.: kvaelstof-klima@sgav.dk

Biogas Danmark
Axeltorv 3
1609 København V

7. november 2025

Høring over udkast til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø har udsendt ovennævnte udkast til lov (gødskningsloven), **J.nr. 24-10-000001** i høring.

Biogas Danmark finder, at der er tale om et lovforslag, som det er særdeles vanskeligt at vurdere og dermed kommentere, da der hovedsageligt er tale om én lang række af bemyndigelser. Det betyder, at det er den videre udmøntning og administration, som bliver helt afgørende. Biogas Danmark skal dog påpege, at denne meget generelle tilgang flere steder fører til usikkerhed – og i virkeligheden også unødvendig mistænkeliggørelse.

Balanceregnskaber
Det gælder for eksempel ved bemyndigelsen til i henhold til §37 at kunne kræve balanceregnskaber. Biogas Danmark skal påpege, at dette skal gennemtænkes meget grundigt for at det giver mening at sammenligne teoretisk forventet indhold baseret på normer med faktuelt dokumenteret indhold på basis af analyser, som biogasanlægget skal foretage hver eneste måned af den afgassede biomasse.

Af bemærkningerne fremgår, at det blandt andet er for at afgøre, om "der sker svind af næringsstoffer i biogasanlæggene". Efter Biogas Danmarks opfattelse – baseret netop på de månedlige analyser biogasanlæggene foretager – vil der i langt de fleste tilfælde være tale om forventede næringsstoffer, som ikke har været i input grundet afvigelser i den leverede husdyrgødning i forhold til det teoretisk forventede jf. normerne.

Analysekrav
I §43 lægges op til, at tilsynsmyndigheder kan påbyde "prøvetagning, analyser og målinger af stoffer, der udsendes til omgivelserne". Biogas Danmark skal anmode om en uddybning af, i hvilke tilfælde dette kan kræves samt sammenhængen til anden lovgivning.

I henhold til Affald til Jordbekendtgørelsen sikres det, at biogasanlæg ikke tilføres uønskede indholdsstoffer fra affald og restprodukter. Overholdes grænseværdierne ikke, må det ikke tilføres biogasanlæg. Dermed er det ved analysekrav på indsiden til biogasanlægget sikret, at der ikke er problemer på ud-siden. Det vil efter Biogas Danmarks opfattelse være særdeles uheldigt, hvis der med nærværende lovforslag skabes usikkerhed om dette.

Afsluttende bemærkninger
Biogas Danmark skal forbeholde sig muligheden for at fremsende yderligere bemærkninger i forbindelse med den videre lovproces og ikke mindst den efterfølgende udmøntning.

Med venlig hilsen

Bruno Sander Nielsen
2724 5967
bsn@biogas.dk

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
Nyropsgade 30
1780 København V

Send til: kvaelstof-klima@sgav.dk

KL høringssvar til forslag til lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (jeres j.nr. 24-10-000001)

Dato: 7. november 2025

Sags ID: SAG-2025-04547
Dok. ID: 3634169

E-mail: GUNI@kl.dk
Direkte: 3370 3538

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk

KL takker for muligheden for at kommentere på forslag til ny gødskningslov, der udgør grundlaget for gennemførelse af ny udledningsbaseret markregulering fra 2027 – et centralt element i *Aftale om et Grønt Danmark*.

Det har ikke været muligt for KL at foretage en politisk behandling af høringssvaret inden for høringsfristen. Derfor tages der forbehold for den efterfølgende politiske behandling af høringssvaret.

Generelle bemærkninger
KL hæfter sig ved, at lovforslaget er en rammelov, som bemyndiger ministeren for grøn trepart til at fastsætte de nødvendige regler i bekendtgørelser for at gennemføre den konkrete næringsstofregulering med henblik på reduktion af udledninger af næringsstoffer fra landbruget til vandmiljøet.

KL ser frem til, at aftalekredsen lander sidste del af en politisk aftale om ny kvælstofreguleringsmodel (NRM) og til at få mulighed for at kommentere på den konkrete regulering i bekendtgørelser. NRM er tæt forbundet med den frivillige arealomlægningsindsats, der er forankret hos kommunerne og de lokale treparter. Den endelige reguleringsmodel har derfor stor betydning for den samlede kvælstofindsats og lodsejernes incitament til at deltage i arealomlægning til gavn for vandmiljø, klima, natur, drikkevand og friluftsliv.

Anvendelse af gødning
KL hilser velkomment, at lovforslaget også indeholder en række bestemmelser om regulering af gødningsanvendelse med henblik på at skabe bedre synergi på næringsstofområdet. Særligt håndhævelse af forbud mod udbringning af gødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket jord har givet udfordringer hos kommunerne de senere år. Når gevinsten ved at overtræde lovgivningen i for mange tilfælde er større end den økonomiske risiko for sanktioner, så ser vi flere overtrædelser, der kræver ressourcer hos både kommuner og politi at håndhæve.

KL bakker derfor fuldt op om, at den vejledende bødesats for overtrædelser skærpes til 50.000 kr. KL bemærker i den sammenhæng, at reglerne

bør omfatte både ejeren af jorden, hvor udbringningen sker og det eventuelle eksterne firma, der udfører arbejdet.

Ekspropriation med henblik på realisering af lavbundsprojekter
Med landbrugsaftalen fra 2021 blev der nedsat en Ekspertgruppe for udtagning af lavbundsjord med en kommunal politiker for bordenden. Ekspertgruppen kom med 24 anbefalinger til at udtage mest muligt lavbundsjord hurtigst muligt. En af anbefalingerne var netop, at muligheden for ekspropriation i lavbundsprojekter med klimaformål ligestilles med ekspropriationsmulighederne i kvælstof- og fosforvådområdeprojekter med vandmiljøformål.

KL vil gerne – lige som mange øvrige parter – betone, at arealomlægningsindsatsen er baseret på frivillighed. Ekspropriation er en indgribende og administrativt tung vej at gå, og det bør kun anvendes undtagelsesvist i de tilfælde, hvor en eller få lodsejere blokerer for klima- og samfundsmæssigt betydende projekter. Derudover er det afgørende, at lodsejere med eksproprierede arealer ikke stilles bedre end de lodsejere, der deltager i projekterne frivilligt.

I er velkomne til at vende tilbage til KL, hvis I ønsker uddybning, konkretisering eller dialog på baggrund af dette høringssvar.

Med venlig hilsen

Gunilla Ørbech
Specialkonsulent

E-mail: GUNI@kl.dk
Direkte: 3370 3538

Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København S

www.kl.dk

Til SGAV

kvaelstof-klima@sgav.dk, 19. november 2025

Høringssvar til Udkast til forslag til Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven) – sagsnummer 24-10-000001

Økologisk Landsforening har gennemgået udkast til gødskningsloven og vil nedenfor redegøre for foreningens kommentarer.

Økologisk Landsforening er opmærksom på, at høringssvaret desværre indsendes efter høringsfristen. Foreningen håber dog på, at kommentarerne vil blive taget i betragtning trods overskridelsen af høringsfristen.

Kommentarer til § i lovudkastet

§14, stk. 2

Økologisk Landsforening er usikker på, om landmænd, der afgiver husdyrgødning til andre landmænd også bliver omfattet af kravet om at være registreret i Leverandørregister for gødningsleverancer. Hvis afgivelse af husdyrgødning er omfattet, bliver det meget bureaukratisk. I lovbemærkningerne til § 14 (se side 303-304) henvises til § 3 i den nugældende Gødskningslov i forhold til, hvem der er omfattet af pligten til at være registreret i registeret. Økologisk Landsforening antager, at det betyder, at almindelig udveksling af husdyrgødning ml. landmænd heller ikke i fremtiden bliver omfattet af krav til registrering i det nye Leverandørregister for gødningsleverancer.

ØKOLOGISK LANDSFORENING

Økologisk Landsforening
Agro Food Park 26 • 8200 Aarhus N
+45 87 32 27 00 • info@okologi.dk

§30 stk. 2 og 3

Økologisk Landsforening hæfter sig ved, at ud over en videreførelse af nuværende krav i gødningsregnskabet, vil der med forslaget fremover skulle indberettes mange flere og mere detaljerede oplysninger om bedriften. F.eks. staldsystemer herunder oplysninger om størrelse og fysisk placering og fordeling af besætningen i staldsystemerne.

Det forekommer overvældende, hvis man fremover skal indberette (tegne?) placering af stalde og hvilke dyr, der går i hvilke stalde. Økologis Landsforening har svært ved at se, hvordan det kan påvirke NUAR-beregningen forskelligt, om en dyretype går i stald 1 eller stald 2. Det bliver både omkostningstungt for landmanden (konsulentløn) og vil gøre det endnu mere vanskeligt selv at stå for sit gødningsregnskab som landmand. Hvis der tænkes på nedfald af ammoniak på naturområder, så har en stor del af de store husdyrbrug jo allerede en miljøgodkendelse, hvor dette er beregnet, og der er taget højde for ammoniakfordampningen.

Kommentarer (skrevet i kursiv) til lovbemærkninger

s. 54 (§6 stk. 2 ..fastsætte nærmere regler om udvaskning..)

”Virksomhedens udvaskning af kvælstof vil blive estimeret ved en tilpasset version af udvaskningsmodellen NLES5, kaldet NUAR-beregneren…”

Det er vigtigt, at økologiske produktionssystemer og anvendelse af arealer kan estimeres på et retvisende grundlag. F.eks. findes græsmarker med grise ikke pt i beregneren, og der mangler også en afklaring på reglerne fsva. hønsegårde/udearealer til fjerkræ.

s. 55 kvotetildeling og kompensation

”I princippet vil staten kunne sælge disse årlige kvoter til højestbydende. Med henblik på at reducere den umiddelbare erhvervsbelastning ved kvotesystemet lægges der dog op til, at kvælstofudledningskvoterne udstedes til virksomhederne i det pågældende vandopland uden modgående betaling for den værdi, som kvoterne repræsenterer. Derved mindskes behovet for evt. kompensation til virksomhederne som følge af reguleringen, da tildelingen af kvoter teknisk svarer til at uddele finansielle aktiver med en markedsværdi svarende til kvoteprisen.”

Økologisk Landsforening mener, det er afgørende, at økologer kompenseres på mindst samme niveau som i dag for lav kvælstofudledning. I dag er der et særligt tilskud for max at gødske med 65 kg N/ha. Dette tilskud kan ikke erstattes, med adgangen til at sælge

Økologisk Landsforening
Agro Food Park 26 • 8200 Aarhus N
+45 87 32 27 00 • info@okologi.dk

uudnyttede kvoter. Det vil indeholde en økonomisk usikkerhed for økologen sammenholdt med i dag, eftersom der ikke er sikkerhed for, der er en køber til den uudnyttede udledningskvote, og prisen vil være variable afhængig af markedet. Dertil er det et stort problem for økologiens berettigelse, hvis økologien der er etableret for at skabe en alternativ udviklingsvej for det samlede landbrug blot sælger sin forureningstilladelse til det konventionelle landbrug. Det ophæver effekten af, at økologi frasiger sig brugen af kvælstof, og det svækker økologens konkurrenceevne overfor den konventionelle landmand. Dertil er det ikke kun af hensyn til vadmiljøet, at økologer lægger sig på et lavere gødskningsniveau. Det er også for at sikre en sund jord, beskytte drikkevandet mod nitratforurening af hensyn til biodiversitet og klima.

s. 64

”Efterafgrøder har også en forfrugtsværdi (ofte kaldet eftervirkning), som skal fratrækkes i forbindelse med opgørelsen af kvoten.”

*Økologisk Landsforening vil gerne fremhæve, at det har **stor betydning** for økologiske bedrifter, at fradrag for eftervirkning af pligtige efterafgrøder udmøntes som et fradrag i den samlede kvote og ikke et fradrag i den efterfølgende afgrødes norm. Efterafgrødernes forfrugtsværdi bør fratrækkes det følgende år på samme måde som forfrugtsværdien af f.eks. en kløvergræsmark.*

s.65

”Principperne for fastsættelsen af kvælstofnormerne følger ”Procedurer for indstilling af kvælstof- og udbyttenormer” (Aarhus Universitet, SEGES, Københavns Universitet, 2018)”

Økologisk Landsforening skal henstille til, at Innovationscenter for Økologisk Landbrug bliver optaget i normudvalget. Økologi er med oprettelsen af Innovationscenter for Økologisk Landbrug ikke længere repræsenteret af SEGES.

s.66

”Derved er normen fastsat ud fra en forudsætning om, at der fjernes kvælstof fra græsarealet enten ved, at det optages i græssende dyr, eller der tages slæt. Virksomheden skal kunne dokumentere for anvendelsen af græsset, herunder bl.a. antallet af dyr, græsningsaftaler, faktura for solgte mængder græs osv., jf. gødskningsbekendtgørelsens § 9, stk. 2-7. Dokumentationen skal opbevares på

Økologisk Landsforening
Agro Food Park 26 ▪ 8200 Aarhus N
+45 87 32 27 00 ▪ info@okologi.dk

virksomheden i 5 år fra planperiodens udløb og skal forevises på forlangende i forbindelse med kontrol, jf. gødskningsbekendtgørelsens § 10."

Økologisk Landsforening mener intern omsætning på bedriften af græs til kompost/gødskning skal kunne dokumenteres på samme måde som salg/overførsel til et biogasanlæg. Det er f.eks. afgørende for økologiske væksthusgartnere, der anvender græs fra egne marker til kompost som gødning, og som har behov for et harmoniareal for at kunne tilføre organisk gødning i væksthuset svarende til et gennemsnit på 170 kg N på bedriften.

Dokumentationen af solgt græs bør kunne erstattes af en dokumenteret lagerbeholdning, når der er en frist for det dokumenterede salg.

Økologisk Landsforening
Agro Food Park 26 ▪ 8200 Aarhus N
+45 87 32 27 00 ▪ info@okologi.dk